AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kapakbaskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Yıl: 4, Cilt: XI, Sayı: 190
Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 18992 P.K. 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221
Fiatı 85 Kuruş

Başyazarı
Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri,
Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL

Karikatür:
TURHAN
Ressam: -
Oğuz TURAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN

Klişe:
Desen Klişe ATELYESÎ

Müessese Müdürü:
MübinTOKER

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	8 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	16 lira
1 yıllık	(52 nüsha) :	32 lira

İlân Şartları:
8 renkli arka kapak (Tam sayfa): 350 Lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer!
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 26.12.1957

Kapak resmimiz:
Tevfik İleri
Dikensiz gül peşinde

Kendi Aramızda

Yusuf Zıya Ademhanın da aralarına katıldığı AKİS'çiler çalışıyor

Sevgili AKİS okuyucuları

Bu hafta elinizde tutuğunuz mecmuanın hazırlanışında sekiz aydan beri hasretini çektiğimiz bir arkadaşın emeği herkesten fazla geçti. Yusuf Ziya ADEMHAN geçen cumartesi hapishaneden çıktı, hemen matbaaya giderek bir ziyaret yaptı, pazartesi sabahı da kolları sıvayıp işinin başına geçti. İşinden aylarca uzak kalmış olmanın heyecanı ve ateşi içindeydi. Sayfaları hazırladı, fikirler verdi. Arkadaşlarımız kendisine takıldılar:

"— Ademhan, dediler, bak Bölükbaşı da hapisten çıktı ama, o tutup Meclisten bir ay izin aldı. Şimdi Ankarada içtüzük tadilâtı görüşülürken üstad İstanbulda keyif çatıyor. Sen ise ayağının tozuyla mecmuaya koşup, yerini aldın, mücadelene devam ediyorsan"

Ademhan kahkahalar attı. Ama, hiç bir şey söylemedi. Eee, Bölükbaşının tâbiri ile "Makam-ı Yusuf" kimine böyle tesir ederdi, kimine öyle!

Bu hafta AKİS'in kapağında güller arasında yer almış bir resim bulacaksınız. Tevfik İlerinin resmi. Tevfik İleri 1957 seçimlerinden evvel yaptığı bir konuşmada D. P. iktidarının seçimlerden sonra Meclisi "Dikensiz bir gül bahçesi" haline getireceğini söyliyerek siyasi edebiyatımıza unutulmaz bir cümle kazandırmıştı. Ama seçimler, Heri ve İleri gibi düşünenlere pek yâr, olmamışa benziyordu. Seçimler sonunda Meclis istenilenin tam aksine, geçen devrelere • nazaran son derece fazia Muhalif Milletvekili ile dolmuşta. İşte bunun üzerinedir ki ileri zihniyette bazı zevat Meclise bir İçtüzük tadilâtı getirmişlerdi. Bu İçtüzük tadilâtı ile muhalefetin ağzını bağlamak istiyorlardı. Tadilât tasarısı bu hafta içinde Mecliste görüşüldü. AKİS bu tadilât tasarısı dolayısı ile dikensiz gül bahçesinin mucidi Tevfik İlerinin resmini kapağa koydu. Bir AKİS ekibi de gerek Meclisteki müzakereleri takip ederek, gerekse bizzat Tevfik İleri ile ve onu yakından tanıyanlarla temas ederek bu hafta sayfalarımızda yer alan B.M.M. başlıklı yazıyı hazırladı. Üç günlük ısrarlı bir takip ve Kalem Mahsusunda saatlarca beklemeden sonra huzura kabul edilen bir AKİS yazarına İleri bizzat biyografisini yazdırmak lûtfunda bulundu. İleri konuşma sırasında, son yıllardaki baş döndürücü yükselişini ve D. P. Genel Başkan Vekilliği ile Başbakan Yardımcılığına getirilişini belirtmesi üzerine D. P. nin dikensiz gül meraklısı Genel Başkan Vekili yazarımıza şöyle dedi:

"— Siz, başını yiyeceğiniz adamı önce Başbakanlığa en kuvvetli namzet olarak lanse eder, sonra başını yersiniz."

Saygılarımızla
AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

B. M. M.

Ofsayttan atılan gol

(Kapaktaki Politikacı)

Bu haftanın ortasında Çarşamba günü B.M.M. de, "Dikensiz Gül Meraklıları" ile "Gülü Seven dikenine katlanır" tarafları arasında çok sıkı bir çekişme cereyan etti. Mutat üzere tam saat onbeşte Başkanlık Divanının çanı ile başlayan maç hiç aralıksız tam on saat üç dakika devam etti. Bu B. M. M. nin II. dönem içtimalarının en uzunu idi. Tarafeyn bu karşılaşma için uzun zamandan beri hazırlandığı için her iki takım da tam kadroları ile isbatı vücut etmişlerdi. Gerek Muhalefet, gerekse İktidar sıraları tıklım tıklım doluydu. Cereyan edecek görüşmelerin son derece hararetli olacağını tahmin eden samiin ve gazeteciler de daha erken saatlerde balkonda kendilerine ayrılan yerlerini almışlardı. Meclisin bu toplantısının halini anlatmak için "iğne atılsa yere düşmez" tabirinden daha iyisi bulunamazdı. Meclisin içinde olduğu gibi dışında da -son seçimlerden beri adet olduğu veçhile, sıkı emniyet tedbirleri alınmış, yollar kesilmiş, Meclisin etrafı devriye dolaşan polisler ve polis görevli jandarmalarla kuşatılmıştı. Bu mizanseni gündemde sözlü sorulardan sonra görüşülecek olan Meclis İç Tüzüğü tadilatının sözlü sorulardan evvel görüşülmesi yolundaki takririn yerilmesi ve kabul edilmesi tamamladı.

"Allah söyletti!"

Pırıl pırıl frakı ve bembeyaz gömleği içinde olduğundan da iri cüsseli gösteren Meclis Başkan Vekillerinden Fikri Apaydın önündeki çanı bir kere daha çalıp sükûneti temin ettikten sonra Milletvekillerine hitaben:

"— Takrirler var okutuyorum'' dedi.

Genç kâtip, Fikrî Apaydının uzattığı takriri aldı ve okumağa başladı:

"— Bu teklif Anayasaya aykırıdır..."

Fikri Apaydın, iri cüssesinden umulmayacâk bir çeviklikle yerinde döndü ve kâtibin elindeki kâğıdı kaptı: Yanlışlıkla okunmayacak bir takriri vermişti. Salonda' gülüşmeler işitildi. Başkan Vekili telâşlı bir şekilde önündeki kâğıt yığınını karıştıracak ikinci bir takrir çıkardı ve kâtibe verdi. Kâtip daha ilk kelimeleri telaffuz etmişti ki Başkan Vekili ikinci defa kâtibin elindeki kâğıdı çekti aldı. Gülüşmeler büsbütün artmıştı. Muhalefet sıralarından Karadenizlilere has bir şive ile söylenen şu sözler yükseldi:'

"— Allah söyletti"

Bunu söyleyen C. H. P. Ankara Milletvekillerinden Hemşinli Hasan Tezdi. Başkanın yanlışlıkla okutturmağa başladığı takrirler ise, Muhalefetin kabulünü istemediği içtüzük tadilâtının Anayasaya aykırı olduğunu belirten iki takrirdi. Fikri Apaydın ters ters Hasan Teze baktıktan sonra, hışımla önündeki takrir yığınlarım karıştırdı ve asıl okutmak istediği takriri buldu, kâtibe verdi. Bu takrir C. H. P. Grup Başkan Vekillerinden Nüvit Yetkin tarafından verilmiş olup uzayıp gitmekte olan içtüzük tadilatı müzakerelerinin bir nizam içinde yapılabilmesi için konuşanların lehte, alyhte ve üzerinde olarak sınıflandırılmasını talep ediyordu. Takriri reye konuldu ve kabul edildi.

Bir başka Hemşinli

Yanlışlıkla okutulan takrirlerdeki ilk cümleler Muhalefetin saat-

Faik Ahmet Barutça

Politikacılık biraz aktörlüktür

lerden beri belirtmek için gırtlak patlatmakta olduğu fikrin en kestirme şekilde ifadesiydi. Yanlışlıkla okutulan bu takrirler dolayısıyla "Allah söyletti" diye söze karışan Hemşinlinin ise tam karşısına gelen sıralarda bir başka Hemşinli oturuyordu. Bu, Muhalefet sıralarındaki hemşehrisine karşılık,' İktidar saflarında ve üstelik hükümete ayrılmış sıralarda oturan Devlet Başkam ve Başbakan Yardımcısı D. P. Genel Başkan Vekili sabık yol mühendisi Tevfik İleri idi. .Tevfik İleri karşı sıralardaki hemşehrisinin "Allah söyletti" sözleri karşısında oturduğu koltukta bir kere daha üst üste attığı ayaklarını değiştirdikten sonra, salonda artan gülüşmelerden rahatsız olmuş olacak ki yerinden kalktı ve dışarı çıktı.

İmaneoğullarının oğlu

Tevfik İleri, o gün Mecliste görüşülmekte olan İç Tüzük tadilâtının manevi pederi olup dikensiz gül bahçesi fikrinin şampiyonu idi.

1911 yılında bir kış *günü,* Rizenin Hemsin Bucağında İmamoğulları diye tanınan ailenin bir erkek çocuğu dünyaya gelmişti, İmamoğulları bu ilk çocuklarının adım Tevfik koymuşlardı. Tevfik daha doğduğu günden itibaren evi büyük bir gürültüye boğmuştu. Gür bir sesi vardı. Ağladığı zaman sesi yalnız kendi evlerini değil, civar evleri bile dolduruyordu. Tevfiğin bu konuşma merakı ömrü boyunca devam etti. En klâsik resimleri kürsüde çekilen resimle - riydi.

Tevfikin doğumundan birkaç yıl sonra İmamoğulları ailesi pek çok Hemşinli gibi gurbete çıktı ve İstanbula göç etti. Tevfik daha ilk okula devam ettiği yıllarda bile haşarılığı ve çalışkanlığı ile hocalarının dikkatini üzerine çekmeğe muvaffak olmuştu. İlk okuldan sonra Gelenbevi Orta okuluna devam etti. Son derece iddialı bir talebeydi. Sınıfının en ön plânda talebesi olmak için büyük bir gayret gösterirdi. O zamanlar Gelenbevi orta okulunda ders veren Sadi Irmak da küçük Tevfikin hocaları arasındaydı. Tevfik ortaokuldan sonra liseye devam edemedi ama, o yıllarda dışardan imtihanla talebe alan Mühendis Mektebine girmeğe muvaffak oldu. Son derece hareketli, ağzı lâf yapan, daima ön plânda görünmek isteyen bir talebe olduğundan kısa zamanda Mühendis Mektebinde kendisini gösterdi. Sosyal hareketlere karşı büyük bir meyil duyuyordu. Mühendis Mektebi Talebe Cemi» yeti Başkanı oldu. Bir zaman sonra ise Millî Türk Talebe Birliği Başkanlığına seçildi. Talebeler arasında "Tevfik Ağabey" olarak tanınıyordu. 1931-1933 yılları arasında cereyan eden bazı talebe hareketlerinde ön plânda roller oynadı. Razgrat Hâdisesi. Vagonli hâdiseleri sırasında talebelerin öncüsü olarak ismini duyurdu. 1933 de Mühendis Mektebini bitirdiğinde Yol Mühendisi olarak önce Erzuruma tâyin edildi. Daha sonra sırasıyla Çanakkalede ve Samsunda Nafıa ve Bölge Müdürü olarak vazife gördü. 1950 yılına kadar da memuriyette kaldı.

Halkevleri kol başkanı ,.

Memmur olarak bulunduğu her vilâyette, bilhassa sosyal faaliyetlere meyyal bir insan olarak Halkevlerine karşı son derece büyük bir alâka gösteren Tevfik İleri, hemen daima Halkevlerinde faal vazifeler almış ve bu münasebetle de pek çok C.H. P. li ile sıka münasebetler tesis etmişti. Son olarak vazife gördüğü Samsunda, çek partili siyasi hayatımızın ikinci seçimi olan 1950 seçimleri arifesinde milletvekili olmak arzusuna kapılan İleri, bir ara devrin Başba-

Haftanın İçinden

Adnan Bey, Bir Dakika Dinler misiniz?

Metin TOKER

İhtimal ki bu yazıyı daha evvel yazmam lazımdı. Ama bir takım insanların bu kadar kolaylıkla satın alındığı, bir diğer kısmının aynı rahatlıkla yıldırıldığı bir devirde, muhataplarına kendileri baklanda yanlış bir kanaat vermemek için dikkatli davrananların çekingenliği haksız bulunmamalıdır. Bugün, cezaevlerinin parmaklıkları arkasında bu mecmuanın bir mensubu çok şükür kalmamıştır. Mahkûm son AKİS yazarı Yusuf Ziya Ademhan çilesini tamamlamış ve tahliye olunmuştur. Şimdi size, hapishanenin ne demek olduğunu, nihayet bir fikir adamı için hürriyetsiz, dört duvar arasında, ailesinden ve sevdiklerinden uzak yaşamanın ne ifade ettiğini anlatabilirim. Eğer bir ilâhi adalet varsa, -ki olduğuna bütün kalbimle inanıyorum-, tek temennim siyasî hesaplaşmaları muarızlarını o parmaklıkların arkasına attırmakla neticelendirenlerin ne bu dünyada ne Ötekinde, yaptıklarına denk bir ceza görmemeleridir. İnanınız bu, tahammül edilmez bir eza olur.

Bir gün evinize, ya da çalıştığınız yere gelirler. "Gidiyoruz" derler. Hiç kimseyle vedalaşmak hakkınız yoktur, hiç kimseye bir şey söyleyemezsiniz. O akşam için sözünüz olabilir, yuvanızda aileniz sizi bekliyebilir. Hattâ, babanız hasta, eşiniz hamile, çocuğunuz dertli, işiniz başınızdan aşkın da bulunsa götürmek için gelenlerin bunları umursamak hakları yoktur. "Bir tok telefon" diye rica edersiniz. Emir almışlardır. Sizin "içeri tıkılmanız"a hususi ehemmiyet verilmektedir. Bulunduğunuz yerin dört bir tarafı sarılmıştır. Zannedersiniz ki Amerikanın meşhur F.B.I'ı kendisi kadar şöhretli Al Capone'u ele geçirmiştir. Ne Al Capone'u? Ben böyle götürülmüşümdür, Yusuf Ziya Ademhan da böyle götürüldü. Cemil Saidi böyle aldılar ve Ratip Tahir başka türlü tevkif olunmadı. Gittiğiniz yerde, hapishanede, bir gardiyan sizi arar ve sonra... Sonra ışık, size yasak edilmiştir. Aylar ve aylar tahtaların üzerine atılmış yatağınızda günlerin geçmesini beklersiniz ve o günler geçmez, geçmez.. Aklınız, kalbiniz dışardadır. Hasta babanızı, hâmile karınızı, dertli çocuğunuzu düşünürsünüz. Düşünebildiğiniz kadar. Onun sonu yoktur ve kâlın duvarların gerisinde, yapmakta serbest olduğunuz tek şey bundan ibarettir. Sabah olur, akşam olur; akşam olur, sabah olur. Ama saatlerin sonu gelmez. Saatinize bakarsınız: Beştir. Aradan bir asır akıp gider. Tekrar bakarsınız: Beşi beş geçmektedir.

Sonra, alışırsınız. Başkaları siz gelir, dertlerini anlatırlar. Oyalanırsınız. Onlara nasihat edersiniz, onların mektuplarını yazarsınız. Akrepler ve yelkovanlar birbirlerini daha hızlı kovalamaktadırlar. Fakat akşam hapishanenin üzerine indi mi? O akşam, koğuşu sardı mı? İşte ona dayanılmaz, Adnan Bey. İşte, ona dayanılmaz. Dışardaki dünya sizden öylesine uzaktır ki.. Okumak İstersiniz, harfler gözünüzün önünde sevdiklerinizin hayalini çizer. Her satırda onları görürsünüz Vakit gece yarısını geçer: Gün yavaş yavaş atar. Hapishane hayatı bu. Anlatmakla mı biter?

İnanınız, şu satırları yazarken içimde ne kinin, ne hıncın zerresi vardır. Kalbimi dolduran, merhametten, derin merhametten başka hiç bir şey değildir. İçerdekilere karşı değil, Adnan Bey. Onları oralara attıranlara. Çıktığımdan beri sanki bir hayal âleminde yatıyorum. Yolda hiç tanımadığım insanlar beni durduruyorlar ve tek kelime söylemeden elimi sıkıyor, yüzüme mahcup bakıp uzaklaşıyorlar. O nazarlardaki sevgiyi, şefkati, takdiri, ben eminim, dünyanın hiç bir Başbakanı görmemiştir. Ne beni, ne kızımı tanıyanlar "Gülsün nasıl, büyüdü mü" diye soruyorlar -kızımın adı Gülsündür-. Ona uzun ömür diliyorlar, bütün hayatınca gülmesini temenni ediyorlar. Şu yılbaşı günlerinde ev, ona Türkiyenin dört bir tarafından gelen hediyeyle doldu. Hemen hepsi, ismini bile bildirmeyenlerden geliyor. Bunlar insana sekiz ay değil, seksen sekiz aylık hapishane hayatını unutturan hâdiselerdir. Yarın Yusuf Ziya Ademhan aynı sevgiyle sarıldığını hissedecektir. Çileleri tamamlandığında Cemil Said ve arkadaşları, Ziya Hanhan, Ratip Tahir hep hapishane hayatlarını hafızalarının, kalplerinin köşesinde ancak çok acı bir hatıra olarak saklayacaklardır.

İnsan herşeyi unutuyor. Bir tek şey müstesna Adnan Bey: SİZ hapishanenin o karanlık koğuşlarındayken dışarda ailenizin, çocuklarınızın, sizi sevenlerin çektiklerini. Allah onu hiç kimseye çektirtmesin. Hiç kimseye diyorum, Adnan Bey. Hiç kimseye. Ve inanın, bunu kalbimden söylüyorum. Zira hayat, o kadar gariptir, öylesine beklenmez hâdiselerle doludur ki... Hiç belli olmaz. Hiç belli 'olmaz.

Bunları anlatıyorum,zira bir AKİS mensubu aynı ıstıraplar içinde değil ama sizin ve benim tanıdığımız bir çok insan şu anda böyle ıstırapların tâ içindedir. Biliyor musunuz ki Yozgatta, Yozgat hapishanesinin sakinleri bir gün ellerine geçen iki gazetenin ikisini de, gözleri yaşararak okumuşlardır.. Biri Zaferdi. Sayın Dr. Gediğin kendilerine Rus idaresini özlemekle ithamını yazıyordu. Öteki Ulustu. İsmet İnönü "Gaziantepli çocukların babalarına ve dedelerine ben kumandanlık ettim"- diyordu. İkisinde de ağladılar. Hınçtan ve sevgiden. Rus idaresini özlemek! Cemil Said mi bu, Adnan Bey? Bizim Cemil Said?

Ya İzmir cezaevinde yatan Ziya Hanhan? Ya, Paşakapısı cezaevi sakini Ratip Tahir? Biliyorsunuz değil mi, her ikisi hakkında da sizim verdiğiniz muvafakatnamelere dayanılarak dâva açıldı, her ikisi de sizinle alâkalı yazılar yazdılar diye hapishanelere atıldılar. Bunlar sizin nazarınızda suçlu da olabilirler. Ama bir fikir adamını cezalandırmanın yolu bu değildir. Daha aylar ve aylar o ıstırabı çekeceklerdir. Daha aylar ve aylar gözlerini gün atarken kapayacaklardır. Kalpleri' rahat kapayacaklardır, unuttukları zaman uyuyabileceklerdir. Fakat niçin bu ıstırap? Niçin bu işkence? Siz mesut musunuz Adnan Bey?

Hiç kimse için şefaat etmiyorum. Buna ne vekâletim, ne selâhiyetim, ne de niyetim var. Ama size, eskiden tanıdığım için insanlık tarafını bildiğim, bildiğimi sandığım bir iktidar başı olarak hitap etmek cüretini gösterdim. Bu ıstıraplara son veriniz Adnan Bey. Sizi ıstıraplardan mesul tutmak da hatırımdan geçmez. Aksi halde, yüreğimde biraz kin bulunmaz mıydı? Ama bunları dindirmenin elinizde olduğuna bütün kalbimle inanıyorum. Nihayet hepimiz bir cemiyet içinde, belki elele değil ama beraberce yaşayacağız.

Sonra birbirimizin yüzüne nasıl bakarız, Adnan Bey?

kan Yardımcısına baş vurarak merkeze tâyin edilmesini istemiş, bu - rada da bir eczacı olan Bafra İlçe başkanının tavassutu ile Samsun İl Başkanına müracaat ederek **C.H.P.** **li**stesinde yer almak istediğini bildirmişti. Ancak Samsun İl Başkanı nedense Tevfik İlerinin bu arzusuna pek aldırmamış ve cevap olarak "Halk partisinde mebusluk o kadar ucuz değil" diye haber göndermişti. Halkevlerinin eski mensubu ve C. H. P. nin hayranı Tevfik İleri işte bu arada Samsunda henüz teşkilâtı tam olarak kurulup kuvvetlenmemiş, ve aday bulmakta zorluk çekmekte olan D. P. üstesinden aday gösterilmeğe razı oldu ve seçimlere D.P. adayı olarak katıldı. Kuvvetli bir **hatip** ve iyi bir teşkilâtçı olarak Sam sunu köy köy dolaşan ve hemen her gittiği köyde iyi kötü taraflar toplamaya muvaffak olan İleri 1950 nin D.P. milletvekili olarak B.M.M. ne girdi ve Menderes kabinesinde Ulaştırma Bakanı olarak vazife aldı.

Zirveye tırmanış

Sosyal hayattan sonra siyasî hayatta da, kısa bir zamanda ümidinin fevkinde başarı kazanarak kabineye dahi girmeye muaffak olan Tavfik İleri Ulaştırma Bakanlığından sonra Milli Eğitim Bakanlığına getirilmiş ve bu Bakanlığı sırasında bilhassa Köy Enstitülerine karşı takındığı sert tavırla bir zamanlar gençliğinde başından geçen bazı hâdiseleri unutturacak bir icraat takibi yolunda gayretler sarf etmişti. Bu arada Milliyetçiler Derneği gibi bazı müfrit teşkilâtların da elinden tutan İleri, 1951 yılında toplanan D. P. kongresinde bir ara »gözden düşme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştı. Henüz iktidarı yeni ele geçirmiş olan D. P.ileri gelenleri ve bilhassa bu arada Menderes, kabinede yer alan bakanların Parti Genel İdare Kurulunda vazife almalarını arzu etmediğini arkadaşlarına söylediği halde Kongrece Genel İdare Kuruluna seçi--- İleri ve Rıfkı Salim Burçak, Genel Başkana karşı cephe alır bir duruma düşmüşlerdi. Burçak bunun ü--erine bakanlıktan İleri ise Genel İdare, Kurulu üyeliğinden istifa etmişlerdi.

Mansıp bir mevkii, müntahap mevkilere tercih edişi ilk günlerde Genel Başkanın pek hoşuna gitmeyen ve hele teşkilâtçılığı da daima bir endişe mevzuu olan İleri, bir ara iyiden iyiye geri plânlara doğru atılmış, ancak D. P. içinde kaynaşmalar başlayıp da mutlak surette Genel Başkana bağlılıkları sabit partililere ihtiyaç hasıl olunca yeniden ön plâna geçirilmeğe başlanmıştı. Bilhassa parti teşkilâtı içindeki münazaalı kongreleri idarede büyük başarı gösteren İleri, bundan sonra bu tip işlerde ve hemen daima Kongre Başkanlığına seçilmek suretiyle vazife görmüştü. Nitekim D. P. içinde İsbatçıların baş kaldırdıkları günlerde yapılan D. P. büyük Kongresinde de Kongre Başkanı olarak Tevfik İlerinin bir takım 1946 demokratlarının ıskat edilmesinde büyük rolü olmuştu. Bir ara Meclis Başkan vekili olarak da vazife gören İleri, Genel Başkana bağlılığı iyice denendikten sonra ikinci, defadır ki Milli Eğitim Bakanlığına getirilmişti. 1957 seçimlerinden evvel Menderes IV Kabinesinde Millî Eğitim Bakam olarak vazife gören Heri, bu seçimlerin arifesinde verdiği bir nutukta "Meclisi dikensiz gül bahçesi haline getireceğiz" diyerek siyasî edebiyatımıza son derece parlak bir teşbihin girmesine de yol açmıştı. Dikensiz gül bahçesi fikrinin şampiyonluğunu bir an bile elinden bırakmak istemeyen Heri, seçimlerin arifesinde D. P. Genel Başkan Vekilliğinden istifa ederek kurucusu olduğu partiden ayrılan Köprülünün yerine D. P. Genel Başkan Vekilliğine getirildi. İleri, seçimlerden sonra kurulan Menderes V kabinesinde Başbakan Yardımcısı da olarak siyasî hayatının en üst kademesine çıktı.

Tevfik İleri
Klâsik resim

Dikenli Gül Bahçesi

1957 seçimleri Tevfik İlerinin arzusunu karnında bırakmıştı. Dikensiz bir gül bahçesi peşindeki Genel Başkan Vekili üçüncü defa millet vekili olarak Meclise girdiğinde karşısında her zamankinden de çok Muhalefet mensubu bulmuştu. Üstelik bu seferki muhalefet iyiden iyiye dikenli bir manzara arzediyordu. Yalnız kemiyet değil, keyfiyet itibariyle de çok kuvvetli idi. Ancak, D.P. liler içinde, dikensiz bir gül bahçesi yaratmak fikrinde olan yalnız Tevfik İleri değildi. Daha onun gibi düşünen hayli insan vardı. Bizzat Genel Başkan bile D. P. nin ve hele Kabinenin her türlü tenkit ve tarizden uzak salim bir kafa ile çalışması arzusunda idi. İşte bu düşüncedir ki dikensiz gül bahçesi meraklılarını harekete getirdi. Uzun uzun düşünülüp taşınıldıktan sonra da bir formül bulundu. Bu haftanın ortasında müzakere edilen İç Tüzük tadilatı bu formülün son şekliydi. Her ne kadar bazı D. P. lilerce de bu formül demokrasi ile kabili telif bulunmamışsa da yapılan bir grup toplantısından sonra, parti disiplini sayesinde kısa bir müzakereden sonra müzakere edildiği Anayasa Komisyonundan geçirilmişti. Ancak, tam bu arada ortaya NATO toplantısı girdiğinden bir müddet için tadil tasarısının Umumî Heyete getirilmesi geri bırakılmak zorunda kalınmıştı. D. P. Genel Başkan Vekili iyi bir hatip olmasına rağmen, böyle bir tasarıyı Umumî Heyette tek başına yahut Menderessiz bir kadro ile Muhalefefete karşı müdafaa etmek cesaretini gösterememişti. Ne olur ne olmazdı? Asil, gelip vekilin yapacağı müdafaayı bizzat üzerine almalıydı. Nitekim bir hayli zaman evvel komisyondan geçen tasarı ancak bu haftanın ortasında -NATO fatihinin Ankaraya döndüğü günün ertesinde. .B M. M. Umumî Heyeti gündemine alındı. Herhangi beklenmedik bir durum ortaya çıkar, İktidar hatipleri Muhalefetin karşısında umulduğundan da ağır bir hezimete uğrarlarsa NATO fatihi ortaya çıkmak üzere mizansen hazırlandı.

Sönen puro

Tüzük tadilatının müzakereleri umulduğundan da yumuşak bir hava içinde başlamıştı. **İlk** olarak Meclis Grup Başkanları söz almışlardı. Hür P. den Behçet Ka yaalp konuştu. Onu C: H. P. Grubu adına Faik Ahmet Barutçu takip, etti. Barutçu hayatının çeyrek asra yakın bir zamanım parlâmento münakaşaları içinde geçirmişti. Son derece rahat ve sakin konuşuyordu. İrticalen yaptığı, bir saat 45 dakikalık konuşma koca salonda adeta nefesler kesilerek dinlendi. Muhalefet kadar İktidar da kabul ediyordu ki Barutçu bu işin üstadı idi. Onun Önünde, dayanmak, yalnız zor değil, hemen hemen imkânsızdı.

Barutçu getirilmek istenen İç Tüzük tadilatım adeta bir teşrih masasına yatırmış, asıl maksadı da ortaya koyarak tasarıyı didik didik ediyordu. Barutçu bu konuşmasında, tasarıda getirilmek istenen yeni tahditleri altı madde halinde sıralamıştı. Barutçuya göre bu tasarı Sual müessesim zaten işlemeyen gensoru müessesesinin yaranda ikinci bir sıfıra münceR kılıyordu. Meclis müzakerelerinin aleniyeti de büyük bir darbe yiyordu. Hem öyle bir darbe ki Anayasayı da hükümsüz kılacak

şekilde hazırlanmıştı. Antidemokratikti. Kürsü hürriyeti, dokunulmazlık müessesi de gene anayasaya aykırı bir şekilde karanlıklara sürükleniyordu.

Konuşurken heyecanından yerinde duramayan yalnız Barutçu değildi Dikensiz gül bahçesi şampiyonu Tevfik İleri de yerinde duramıyor ve ikide bir kalkıp, koridora çıkıyor ve cebinden çıkardığı pürosunu dişleri arasına kıstırarak ateşliyor, ancak aradan bir iki dakika geçtikten sonra içerde olup bitenleri merak ettiğinden püroyu söndürüp yeniden salona giriyor ve Hükümete ayrılan yerdeki koltuğuna oturuyordu. Doğrusu dikensiz gül meraklılarının huzuru iyiden iyiye kaçmıştı. NATO fatihi ise bir türlü ortalıkta görünmüyor ve muhtemelen müzakereleri yukardaki odasından takip ediyordu.

Barutçuyu Komisyon adına konuşan Hamdi Sancar, onu da C. M. P. Grubu adına söz alan Osman Canatan ve D.P. Grubu adına Sebati Ataman takip etmişlerdi. Ama doğrusu, kürsüden bir, hukukçunun, "Hürmet onlara ki orada konuşulur, Hicap edilir onlara ki orada susulur" cümlesini naklederek inen Barutçu dan sonra kim konuşursa konuşsun büyük bir şanssızlığa uğramış demekti nitekim' de fiyle oldu. Barutçudan sonra salon bir anda yarıyarıya boşaldı. Hele kürsüye Behzat Bilginin çıkması salondaki bir avuç milletvekilinin de büsbütün azalmasına sebeb oldu. Vakit bir hayli gecikmiş, herkesin karnı acıkmıştı.

Ziller çalıyor

Günün en enteresan, en kuvvetli konuşması Turhan Feyzioğlu tarafından yapıldı. Söz sırası C.H.P. milletvekillerinden Suphi Baykama aitti, Ama Baykam, sırasını Feyzioğluna bıraktığını söyledi. Bunu söyler söylemez de salonda bir uğultudur yükseldi. D. P. liler olanca kuvvetleriyle:

"— Olmaz öyle şey!" diye bağırıyorlardı.

Ancak halen yürürlükte olan İç tüzük son derece sarihti ve pek âlâ bir hatip, sırasını bir başkasına bırakabilirdi. Nitekim Başkan da İçtüzüğe uyarak Feyzioğluna söz verdi. Feyzioğlunun kürsüye çıkması ile de Meclis koridorlarındaki ziller çalmaya ve salon dolmaya başladı. Feyzi oğlu konuşmasına son derece enteresan bir şekilde girdi. İktidar hatipleri ve bilhassa Behzat Bilgin, getirmek istedikleri iç tüzük tadilâtına ait maddelerin Fransız anayasasından ve Fransız içtüzüğünden alındığını söylemişti. Feyzioğlu çantasından, her iki kitabı da çıkardı ve işte bahsedilen kitaplar buradadır ve bunlarda Behzat Bilgin arkadaşımızın bahsettiği maddeler yoktur, Behzat Bilgin arkadaşımız hilafı hakikat beyanda bulunuyor. İşte kanun ve iç tüzük. Gelsin var olduğunu iddia ettiği maddeleri göstersin, dedi. Ancak daha Feyzioğlu kürsiye çıktığında Behzat Bilgin başına gelecekleri biliyormuş gibi salonu terk etmişti. Feyzioğlu dünyanın muhtelif milletlerinin Anayasalarından örnekler verdi. Getirilmek istenen tasarının tamamen antidemokratik olduğunu madde madde izah etti. Biraz sonra Behzat Bilgin müdafaa sadedinde söz aldığında anlaşıldı ki Bilginin Fransız Anayasasınının ve İç tüzüğünün içinde var olduğundan bahşettiği maddeler meğer 1875 anayasasında imiş. Salonda bir defa daha kahkahalar yüksekli. Feyzioğlu kürsüde konuşurken Meclisin eskiden "yaylacılar" namiyle maruf D. P. lilerinin oturduğu sıralara oturmuş olan Osman Kavrakoğlu, Osman Kapani ve Mükerrem Sarol arkadaşlarıyla pek hararetli bir sohbete dalmışlardı. Sarol, ikide bir kürsüde konuşan Feyzioğluna bakıyor ve sonra cebinden çıkardığı son zamanlarda eczahanelerimizde bulunmaz olan. nezle mendiline burnunu sili yordu. Anlaşılan sabık Devlet Bakanı nezle olmuştu.

Değişen Başkan

Vaktin bir hayli ilerlediği ve Tevfik. İlerinin bir türlü yerinde oturamaz olduğu saatlerde Başkanlık divanında bir değişiklik oldu. Fikri Apaydının yerini Agâh Erozan aldı. Anlaşılan D. P. liler muhakkak surette bucelsede iç tüzük tadilâtım çıkarmak istiyorlardı. Nitekim biraz sonra da kifayeti müzakere takrirleri verilmeğe başladı. Son olarak D.P. den Hilmi Dura uzun bir konuşma yapmı ve salon hemen hemen tamamen boşalmıştı. Kifayeti müzakere taktirleri reye konulduğunda Başkan takrirlerin kabul edildiğini söyler söylemez muhalefet sıralarından bir itiraz yükseldi. Beyler iyi sayılmamıştı. Başkan önce bu itiraza aldırmak istemediyse de ısrarlar karlısında lehte Ve aleyhte rey verenlerin ayağa kalkarak sayılmalarına karar verdi. Reyler sayıldı. Kifayeti müzakere kabul edilmişti., Başkan Ekosen maddelerin müzakeresine geçileceğini söyledi. Muhalefet beş altı kişi hariç salonu tamamen terk etmişti. Birden bu beş altı kişinin de ayağa kalkarak salonda ekseriyet kalmadığını yoklama yapılmasını istedikleri görüldü. D. P. liler gene itiraz etiler. Ama sürürlükteki içtüzük sarihti. Beş kişi ayağa kalkar, yoklama yapılmasını isterse yoklama' yapılırdı. Bir iki dakika sonra Başkan Erozan, Hükümete ayrılan sıralarda oturan Emin Kalafatla belki onuncu defa pusulalaştıktan sonra salonda ekseriyetin kalmadığını söyliyerek oturumu cuma gününe talik ettiğini bildirdi. Muhalefet, on saat üç dakika süren bir oturumdan sonra gece sabaha karşı saat birde bulduğu taktikle içtüzük tadilâtının' kabulünü iki gün daha geri atmış oluyordu. C. H. P, Milletvekilleri son derece zeki ve ustaca hareket etmişlerdi. Bu Muhalefetin artık yabana atılmayacak bir kuvvet olarak Meclis içinde de kendisini göstermeğe başlamasının bariz deliliydi.

Bülent Ecevit
Zarf ve mazruf

Dikensiz Gül meraklıları ile gülü sevenler arasındaki maçın ilk haftayımı böylece berabere neticelenmiş olarak sona erdi. Gerçi vaziyet gülü sevip dikenine katlananların eninde sonunda ofsayttan da olsa bir gol yiyeceklerini gösteriyordu. ama bu yoldaki mağlûpların galip sayılacağı bilinen bir hakikatti.

C. H. P.

Merkez ve Teşkilât

Bu hafta Ankaraya gelen AKİS okuyucusu bir C. H. P. il başkanı eski partinin yenimesullerinden birine merakla sordu:

"— Beyfendi, okuduk ve çok sevindik. Parti bir Araştırma Merkezi kuruyormuş. Artık batılı usullerle çalışılacak, o Merkez bilhassa Meclis Grubu azalarına faaliyetlerinde lüzumlu malzemeyi temin edecekmiş. İşe ne zaman girişiliyor? Her hâlde, plânlar hazırlanmıştır."

Eski partinin yeni mesulü sıkılarak gülümsedi.

"— Oo, şey, dedi. Şeey.. Tabii, ya. kında başlıyoruz. Evet, evet.. Plânlar hazır olmaz mı?"

Sonra lâfı değiştirdi ve son derece mühim bir mevzua atladı:

"— Ankara ne kadar soğudu, değil mi? Galiba kış bu sene yaman olacak. Halbuki geçen yıl hayli yumuşak geçmişti.."

Genç il başkam muhatabının yüzüne baktı.

"— Evet, evet.." dedi.

Anlamıştı.

Doğrusu istenilirse, anlaşılmayacak bir şey de yoktu. Seçimlerden bu yana koca iki ay geçmişti. İki ayın ilk günlerinde C. H. P. ne parlak fikirler ortaya atmıştı. Parti yeni bir ruh kazanıyordu. Küller silkelenecekti. Madem ki Türk milleti büyük nisbette Atatürkün ve İnönünün partisine rey vermişti, partinin de o aşka cevap vermesi bir zaruretti. Bilhassa Üniversite gençliği ve münevverler geniş ekseriyetiyle C. H. P. yi desteklemişti. Onlara lâyık olmak lâzımdı. Ne tatlı sözler söyleniyor, ne ümid verici bir hava esiyordu! Fakat sonbahar, arkadan kış rüzgârları bütün bunları alıp götürmüş, geriye eski, köhne parti kalmıştı. Hele meşhur Araştırma Merkezinin hâlâ faaliyete geçememiş olması bir komedi mevzuuydu. Efendim, Merkezin başına Osman Okyar geçecekti. Osman Okyar hakikaten bu işin biçilmiş kaftanıydı. Ayakları yerde bir ilim adamıydı. Çok iyi tahsil yapmıştı. Rahmetli Fethi Okyarın oğluydu. C. H. P. nin ideallerine gönül vermişti. -Zaten o ideallere gönül vermeyen mi vardı; ama sadece ideallere-. Ancak, Osman Okyar aynı tarihlerde evlenmek üzereydi. Onun için İstanbuldan gelememişti. Sonra, gelmişti. Bu sefer de, büro döşenememişti. Büro döşenmeden çalışılabilir miydi? Nitekim Osman Okyar, Turhan Feyzioğlu ve Bülent Ecevit geçenlerde Araştırma Merkezinin kurulacağı Ovehana gelmişler, tuttukları daireyi gezmişlerdi. Fakat dekorasyon hususunda bir karara varamı görmeleri lâzımdı. O, matluba ve zevklere muvafık bir plân çizebilirdi. Zarf hazır olduktan sonradır ki masrufa geçilebilirdi. Gülmemek, hem de katıla katıla gülmemek imkânsızdı. Dünya kadar C. H. P. ocağı kahvelerde, masası bulunmayan lokallerde çalışmaktaydı. Buna mukabil Ankarada, bir Araştırma Merkezinin faaliyete geçebilmesi için bir dekoratöre ve tabiî bir de nikâh memuruna lüzum hasıl olmuştu.

Eski Partide Merkez ile Teşkilâtın farkı işte buydu. Merkez, gerek zihniyet ve gerekse dinamizm bakımından Teşkilâta ayak uyduramadığı müddetçe, eski huylardan vaz geçemedikçe seçmenin alâkası bir muayyen nisbetin üstüne ancak D. P. nin hataları sayesinde çıkabilecekti. Kargı tarafın hatalarından başka, koz olarak bir tek tarihi Genel Başkanı olan partilerin ise pek talihli parti sayılamayacağı aşikârdı. Ya bir gün, D. P. hatalı yolundan dönerse?

Halbuki 1957 seçimlerinden sonra C. H. P. "Şahıs Partisi" olmaktan çıkmıştı. Ama Merkezin bu hakikate ermesi lâzımdı. Halbuki, başta bizzat Genel Başkan, Bayındır sokakta bunun farkında adam pek yoktu.

Partinin ruhu

Bu haftanın başında, Türkiyenin istisnasız bütün illerinden gelen başkanlar C. H. P. nin 1950 den evvelki, 1950, hatta 1954 teki parti olmadığını ortaya koydular. İsmet İnönü partisinin il başkanlarını toplantıya çağırmıştı. Vaziyet neydi? Teşkilât nasıldı? 1957 seçimlerinin neticesi nasıl bir tesir yaratmıştı? Görüşmeler cumartesi günü başladı, pazar akşamına kadar devam etti. Her ilin başkanı konuştu ve kendi bölgesindeki vaziyeti izah etti. Kazananlar niçin kazandıklarını, kaybedenler neden kaybettiklerini anlattılar. Aile arasında bulunulduğu' için hiç kimse hakikatleri saklamaya tevessül etmedi Kazanılan bir çok yerde zaferin hemen tek sebebi Teşkilâtın dinamizmiydi; Buna mukabil başka yerlerde Teşkilâtın gayretlerine rağmen D. P. galip gelmişti ve bu galibiyette hile aramak beyhudeydi. Seçmen, ekseriyetle reyini iktidara Vermişti. Fakat bir derdin umumî olduğu mülâhaza edildi: Kütük meselesi. Herkes kütüklerden şikâyetçiydi. Kütüklerden şikâyet ise, akla muhtarları ve belediyeleri getiriyordu. C. H. P. mahalli seçimlere girmediği içindir ki kütükleri başka ellere bırakmıştı. Güya bir takım seçimler boykot edilmişti. İl başkanlarının ekserisi:

"—Kime naz ediyoruz, diye sordu. Biz seçime girmeyince karşı taraf memnun oluyor. Arkadaşlar, İsmet İnönü devrinde değiliz. İsmet İnönü hakikaten çok partili rejimi istediği için böyle tedbirler onun zamanında para ederdi. Bugün, her mücadeleye atılmalıyız ve pençeleşe pençeleşe zaferi kazanmalıyız".

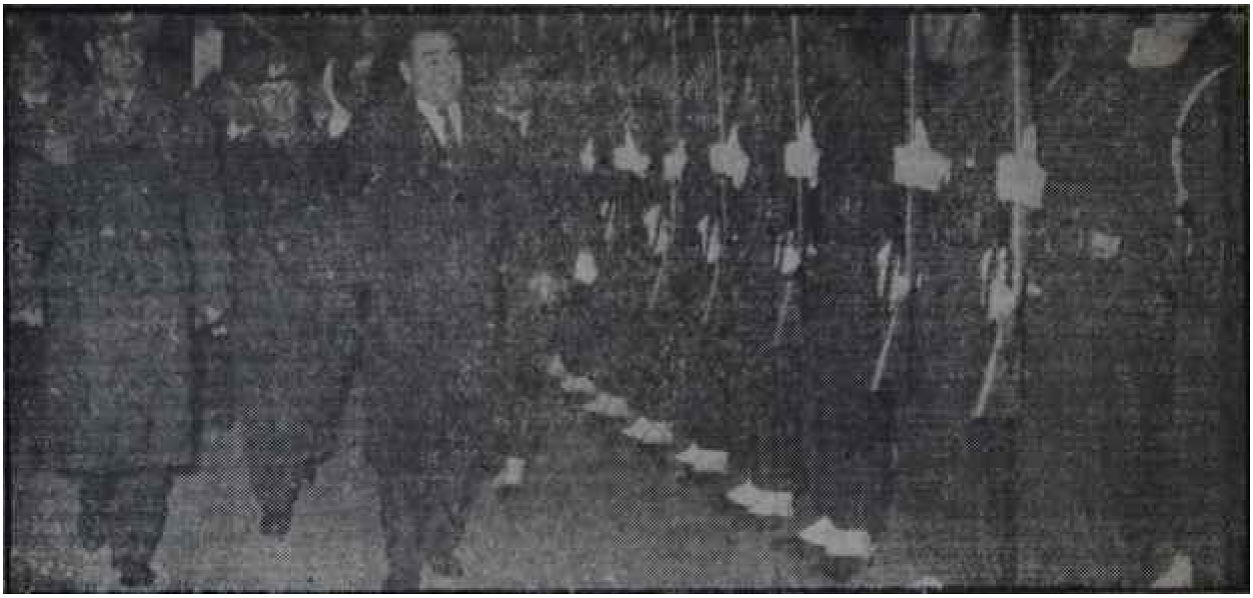
Görüş ekseriyet temin etti ve bundan sonra bütün mahalli seçimlere girilmesine karar verildi, C.H.P. Teşkilâtı dimdik ayaktaydı. Seçimlerden sonra yatmamıştı. Bilâkis, imanlar bilenmişti. Muhtar seçimi yapılınca C. H. P. ortaya atılacaktı. Belediye seçiminde D. P. ye iyi bir ders vermeye azmetmişti. Büyük şehirlerde ekseriyetin C. H. P. tarafından sağlanacağında il başkanlarının ekseriyetinin şüphesi dahi yoktu. Ne var ki Merkez daha iyi çalışmalı, zihniyetini artık gençlerin eline geçmiş bulunan Teşkilâtın zihniyetine uydurmalıydı. Yeni şartlar mevcuttu, yeni bir metod takip edilmeliydi. Muvaffakiyetin başlıca şartı buydu.

İl başkanları cumartesi gecesi Parti ileri gelenleriyle birlikte Klüp Ambasadörde yemek yediler. İnönü de yemekte hazır bulunuyordu. Hususî sohbetler resmî görüşmeleri takip etti. Teşkilât Merkezden memnun değildi. Memnuniyetsizlik İsmet İnönüye kadar çıkmıyordu ama, onun hemen altından başlıyordu. Niçin hareketsiz kalınıyordu? Seçmenin ekseriyeti reyini Muhalefete' vermemiş miydi ve Muhalefetin 1 numaralı temsilcisi C. H. P. değil miydi? Milletin pinekleyen bir Muhalefet mi istediği sanılıyordu? Evet, Muhalefet vazifesi hâlâ kolay değildi. 1957 zaferine rağmen -zira C. H. P. liler son seçimleri bir zafer telâkki ediyorlardı. orada burada tazyikler oluyordu. Fakat bunları 1954 tazyikiyle mukayese etmek dahi müminin değildi. Bu sefer bir Server Somuncuoğlu veya bir Nihad Erim çıkması son derece zordu. Ama Teşkilât gibi. Merkezin de kendisini toplaması lâzımdı. Bir çiçekle bahar olmuyordu. Ankaradakilerin bilmesi lâzımdı ki yurdun dört bir tarafındaki C. fi. P. lilerin bir Araştırma Merkezinin

C. H. P. İl Başkanları toplantı halinde

Arabayı çekenler

Adnan Menderes **ihtiram Kıtasını** teftiş **ediyor**
İşte, NATO'nun hakikî arslanı

kurulması için dekoratör veya nikâh memuru beklemeye tahammülü yoktu. Mühim olan hareketti, ruhtu. Dekor pek âlâ sonradan da gelebilirdi.

Dış Politika

İki perdelik oyun

Bu hafta Ankaranın ve İstanbulun iki sahnesinde iki perdelik bir oyun temsil ediliyordu. Piyesin adına **pek** âlâ "Skapenin kurnazlıkları" denilebilirdi. Mevzu, dış politikaydı. Sahnelerden biri Zafer, öteki Havadisti. İktidar organları bir eser monte etmişlerdi. Oynayıp duruyorlardı.

İki gazetenin başlıca teması "Zafer" di. İddia ediyorlardı ki -Havadisin tâbirile. "Sevgili Başvekil" Pariste Görülmemiş Zafer kazanmıştır. Bütün NATO ona hayran kalmıştır. Toplantıya o istikâmet vermiştir. Sözleri takdirle, tapınılarak karşılanmıştır. Herkes onu alkışlamış, tebrik etmiştir. Ama İktidar organları bununla yetinmiyorlardı. Kendileri gibi düşünmeyenler, Görülmemiş Zaferi kabul etmeyenler vatan hainiydi. Son derece masum bir tavırla "Başbakan Adnan Menderese kızabilirler, ama onun kazandığı Zaferle bir Türk olarak herkesin övünmesi lâzımdır" diyorlardı. Halbuki ortada bir zafer yoktu ki, övünüp övünmemek bahis mevzuu olsun. Ama nasıl Büyük Mecliste Hayreddin Erkmen Sendikaların kapanması mevzuunda eski Çalışma Bakanının hoş olmayan mektubu okununca, mektup muhteviyatı hakkında hesap verecek yerde "Vay, bunu nasıl ele geçirdiniz" diye haykırmışsa, şimdi de iktidar organları sadece hayalhanelerinde mevcut bir dış politika zaferine iman etmeyenleri haşlamaya kalkışıyorlardı. Tabiî bu, sadece gülünçtü.

Organize alkış

Fakat bu haftanın başında Salı günü Başbakan Adnan Menderes İstanbul Ekspresine bağlanmış bir hususî vagon içinde -refakatinde tanınmış ideal arkadaşı Safa Kılıçlıoğlu Ankaraya geldiğinde hazırlanan merasim gösterdi ki İktidar organlarının oynadıkları oyun D.P. yüksek, çevreleri tarafından sahneye konulmuştur. Zira o gün D. P. nin Ankara teşkilâtı ve ilgililer Genel Başkanlarını "Yasa NATO fatihi" diye karşılıyorlardı. Doğrusu NATO'nun fethedilmiş olduğundan, hele bu. fethin tarafımızdan başarılmış bulunduğundan dünyada hiç kimsenin -Ankara D.P. teşkilâtı hariç- haberi yoktu. Böylece D. P. ileri gelenleri Amerikayı ve İstanbulu fethettikten sonra NATO'yu da ele geçirmişlerdi! Hakikaten Salı günü Ankara garında göze çarpan dövizleri ciddiye almak son derece zordu. "Menderes, basiretli politikan dünya sulhünün teminatıdır" deniliyordu, "Ankara şoförleri diplomasi yoluyla Kıbrısı feteden NATO kahramanını saygıyla selâmlar" deniliyordu, "NATO aslanı sen çok yaşa" deniliyordu, "Zaferinle düşmanların yerinsin" deniliyordu. Paristen dönen başka hiç bir hükümet başkanı kendi partisi mensupları tarafından böylesine gayrıciddi şekilde, karşılanmamıştı. Ama D. P. organları ve partinin yüksek çevreleri dış politika hâdiselerini iç politikada kullanmak azmindeydiler.

Oyunun iki cephesi

İktidar organı gazetelerin oynadıkları oyun iki cepheliydi. Tablonun dışa dönük tarafında şu yazılıydı: "Türkiyede biz Batı taraftarıyız; C. H. P. nötralisttir." Bu ima geçen hafta Zaferin sütunlarına beyaz üzerine siyah harflerle geçti. Tabii bundan saçma bir iddia olamazdı. Bu neviden propaganların, hedefi olan Amerikanın bilmemesine imkân yoktu ki C. H. P. en az D. P. kadar Batı taraftarıdır ve ondan fazla nötralist değildir. Buna rağmen İktidar organları dışarıya karşı böyle bin tavır takınmaktan fayda mülâhaza ediyorlardı. Amerikaya telkin etmek istiyorlardı ki, Amerikanın menfaati nötralist C. H. P. nin fikirlerinin Türkiyeye hakim olması değildir. Halbuki o yazıları yazanların müdrik olmaları lâzımdı ki Amerika Türkiyenin iç politika meselelerine karışmak niyetinde değildir. Olamaz da. Olmaması kendisinin asıl menfaatidir. Ama işte zorlu politika taktikleri Zaferin- başyazarım oraya kadar itiyordu. Adnan Menderes Amerikanın yanındaydı. İsmet İnönü ise başka bir politikanın şampiyonuydu. Vay, vay, vay,!

Oyunun o perdesi hakikaten "Skapenin kurnazlıkları" kadar komikti.

İçe dönük yüz

Tablonun içe dönük tarafında ise şu yazılıydı: "Liderimize bütün dünya hayrandır, aman onun dediklerinden çıkmayalım". Bu sözlerin muhal tabı ise D. P. Meclis: Grubuydu. Hele Meclis İç Tüzüğünün tâdil edileceği şu günlerde Adnan Menderes bilyük prestije muhtaçtı. Zaferler kazanarak dönen bir lidere itiraz, Zaferdeki rejisörler için kabil değildi, Onun için büyük merasimler testiplemeli, gayrıciddi de olsa parlak dövizler hazırlamalı Gene

Başkan kalabalık tarafından karşılatılmalıydı. Hakikaten Salı günü Ankara Garının hemen yanıbaşında yükselen Ulaştırma Bakanlığındaki Müdürler ve Şefler binadaki bütün odaları teker teker dolaşarak memurlara talimat vermeğe başladılar. Memurların daireye gelmelerinin üzerinden daha ya on dakika geçmişti, ya da onbeş dakika. Ama Müdürler ve Amirler memurları işlerini bırakıp dışarı çıkmaya davet ediyorlardı. Biraz sonra Gara İstanbul Ekspresi girecekti. Ekspreste ise Başbakan Menderes vardı. Dairece onu karşılamak icap ediyordu. Müdürler ve amirler de daha büyüklerinden bu emri almışlardı. Nitekim kısa bir zaman sonra Ulaştırma Bakanlığının odalarında ve koridorlarında kimse kalmamıştı. En büyüğünden en küçüğüne kadar bütün memurlar gara dökülmüşlerdi. Müdürler ise ,teker teker odaları açıp içerde kimse kalıp kalmadığını kontrol ediyorlardı.

Buna rağmen radyodan memlekete verilen intiba müsbet olmamıştı. Zira kargaşalık neticesi Başbakan-konuşması gereken yerden başka yerde yazılı beyanatını okumuş, alkışlar, "Varol" sesleri pek "pes perdeden ve suni şekilde aksetmişti. O kadar ki pek çok kimse, meselâ Tahsin Temrenin daha iyi efekt hazırladığına kani oldu.

Adnan Menderese gelince, onun söylediklerinde yeni hiç bir taraf yoktu ve Genel Başkan NATO'nun, "fethi mevzuunda kendisini, partisinin kapıldığı mübalağaya kapılmak hatasından korumuştu. İyisi de oydu. Onun, söyledikleri, daha ziyade bir takım yuvarlak lâflardı ve hâdiseleri takip edenler Başbakanın hayale kapılmadığını görerek teselli buldular.

Fakat. Görülmemiş Zafer mevzuunda gürültü yapmak, i bu haftanın başında en büyük dertleri meşhur İç Tüzük tadilatını geçirmek olanlar için son derece mühimdi. Kabil olsa eski Romadaki gibi alaylar tertip edecekler, arabalar geçirecekler, başlara çelenkler koyacaklardı. Yazık ki iddiaları NATO toplantısının dünyadâki akisleri daha iyi duyuldukça -Bk: Dünyada Olup Bitenler, daha çok eriyordu. Bütün yabancı basının Türk delegasyon başkanına hayran kaldığı balonunun ise heyetimize dahil edilen talihsiz Hatay adayı ve A. A. nın vefakâr umum müdürü tarafından göklere yükseltildiği anlaşılıyordu. Zira NATO toplantısından bahseden yabancı gazeteler geldikçe, Şerif Arzıkın teleskop adesesinden verdiği haberleri mikroskopla aramak icap ediyordu.

GÜLÜ

Batıda adı iyiye çıkan ne varsa ithal etmek isteyen hamiyetsever insanlarız doğrusu. Plânsız, programsız kalkınma olmaz derler. O halde iktisadi, kalkınmamız mutlaka plânlı programlıdır. Hürriyetsiz yaşanmaz buyrulur. Hürriyetin her çeşidi ithal edilmiştir. En iyi siyasî rejimin Demokrasi olduğu söylenir. Memleketimizdeki rejimin adı Demokrasidir. Sendika şarttır denir. Yüzlerce sendika önümüzdedir. Hem de bütün bunlar zahmetsizce elde edilmiştir. Batılılar sendika kurmak, Hürriyet ve Demokrasiye kavuşmak için uzun yıllar savaşmışlardı. Bu nimetler bize cömertçe ihsan edilmiştir.

Ne var ki Hürriyet, Demokrasi, İşçi hakları v.s. gibi iyi şeyler bizde otoriter bir cemiyet nizamına dahil edilmiştir: Çatık kaşlı baba, yukarıdan bakan patron, yüzü gülmez Devlet memuru, eli öpülen Bakan cemiyetimizin günlük tezahürlerindendir. Bu durumda Hürriyet ve Demokrasi kelimelerini basamak yapıp iktidara gelenlerin çabucak kaşlarının çatılmasına pek hayret edilmemelidir. Siyasî partilerimizin tarihçesine bir göz atılırsa iktidardan uzakta hürriyet lâfı eden partilerin, iktidarı ele geçirince şimdiki İktidardan farklı hareket etmedikleri görülecektir. Hürriyet ve İtilâf, İttihad ve Terakkiden daha az hürriyet âşıklısı değildi.

Bugün de Paternalist bir zihniyetin demokrasi ve hürriyet gibi mücerret kelimelerin aşkı için herşeye karışan basına, hak ariyan sendikalara, meydanlara dökülen gençliğe, sesi fazla çıkan Muhalefete kolay kolay tahammül etmesi beklenemezdi. Nitekim edemedi. Paternalist zihniyetin temsilcileri basına ahlâk, sendikalara edep, gençliğe sükûnet, Muhalefete itidal getirmek istediler. Şimdi sıra Meclistedir. Muhalefeti tek parti devrinin ağzı var dili yok Müstakil Grubuna benzetmeye gayret edeceklerdir. D. P. Grubundaki hafiften mırıldanmalara bile son verilecektir.

Ve bütün bunlar demokrasi adı altında yapılmaktadır. Hamiyetsever İktidar Türk milletini herkesin sevgilisi Demokrasiden mahrum etmeyi asla düşünmemektedir. Fakat ne yapsın ki Demokrasinin çizmeden yukarı çıkan haşarı aktörlerine tahammül edememektedir..

"Efendim bunlar iktidarı almak istiyorlar" diye Muhalefetten az mı dert yanılmaktadır? Bu muhalefet varken Devlet idare etmenin güçlüğünden az mı şikâyet edilmiştir? İktidar uslu bir Basın, söz dinler sendikalar ve mahcup bir Muhalefetle, Demokrasi oyununu oynamaya hazırdır. Şimdilik lâfla uslanmıyanları, kanun yoluyla uslandırmaya çalıştırmaktadır. Ancak bu tedbirler de, kâfi gelmezse, belki bir gün pederâne üzüntüler içinde, istemiye istemiye Demokrasinin güzel isminden bile vazgeçilecektir.

İktidar, sandıktan çıkan beş milyona yakın reyi temsil eden Muhalefete rağmen, maalesef istediğini yapacak durumdadır. İktidarın vesveseleri hilâfına "ihtilâl metodları" şöyle dursun, husumet adlarına bile başvurmayı asla aklından geçirmiyen ve geçirmiyecek olan Muha-

Kıbrıs

Hangi muvaffakiyet?

Bu haftanın başında salı günü Başbakan Adnan Menderesin Ankara Garında yaptığı konuşmayı radyolarından dinleyenler, hatip "Kıbrısa gelince.." deyince büyük bir uğultu duydular. Şu son günlerde Türk milletinin bir çok başka şeyin üstünde Kıbrısla alâkalandığının bundan güzel bir- delili bulunamazdı. Fakat Başbakan Şöyle devam etti:

"— Senelerdir bu haklı dâvamızın Birleşmiş Milletlerde aleyhimizde bir karara bağlanmamış olması memnuniyetle kaydedilecek bir hâdisedir".

Dinleyenler adeta dondular. Bu ne demekti? Dâvamızda haklıydık. O halde meselenin Birleşmiş Milletlerde lehimizde bir karara bağlanması gerekirdi. Halbuki İktidarın başı aleyhimizde bir karara varılamamış olmasını muvaffakiyet sayıyordu. Acaba bu, D. P. İktidarının Muhalefetçe iddia edilen başarısızlığının bir nevi itirafı mıydı? Haklı Kıbrıs dâvamızın ' Birleşmiş Milletlerde lehimizde bir karara bağlanmamış olmasının tek sebebi diplomatik bakımdan yaptığımız hatalar değil da neydi?

Adnan Menderes bu bir nevi itirafı yaptıktan sonra, güzel konuştu. Güzel konuştu, zira söyledikleri Türk milletinin hakiki arzusu ve niyetiydi. Türkiye Taksimden başka hâl çaresi kabul etmiyecekti. Bunun böylece bilinmesi lâzımdı. Siyasi şantaj usulleri faydasızdı. Tedhişçilikle netice alınamazdı.

Bunlar hakikaten doğru sözlerdi ama mesele, hükümet bakımından, bu hususun nasıl sağlanacağıydı. Eğer "aleyhte bir karara varılmamış olmasını" muvaffakiyet sayıp öğünmekte devam edeceksek daha çekeceğimiz vardı. Eloğlu atı alıp Üsküdarı geçmek üzereydi. Kıbrıs meselesinin diplomatik savaşını kaybedersek başka türlü bir savaşa güvenmemiz hataydı. Zira - çocuklar bile görebilirdi ki o türlü savaşın imkânı yoktur. Siyasi konjonktür buna müsait değildir.

Adada olanlar

İktidarın başı "haklı Kıbrıs dâvası nın Birleşmiş Milletlerde aleyhimiz. de bir karara bağlanmamış olması"nı

SEVENLER

Doğan AVCIOĞLU

lefetin elinden, protesto etmekten başka bir şey gelmemektedir. Tasvip etmediği kananlara itaatkâr, vazifesini yapmaya çalışmaktadır. Arada sırada çaresiz, D. P. Grubu içindeki bir türlü ses vermiyen "sessiz muhalifler"den medet ummaktadır. Bu asap bozucu oyun daha uzun müddet böyle devam edecektir.

Misal vermeyi çok sevdiğimiz Majestelerinin memleketinde de, isterse kanun çerçevesinde aklına geleni yapabilecek bir İktidar mevcuttur. Başbakan MacMillan İngiliz Anayasasını kanunen Nasreddin Hocanın kuşuna çevirebilir. Fakat son derece itaatkâr bir Meclis Grubuna sahip olmasına rağmen MacMillan, bizim İktidarın yaptıklarını aklından geçirmeye bile cesaret edemiyecektir. Edemiyecektir, zira bilmem şu hayır cemiyetinden tutun da, Basına ve Sendikalara kadar teşkilâtlanmış bütün sosyal kuvvetleri kargısında bulacaktır. İşte, fert ile İktidar arasında bir ekran vazifesini gören, ilk defa Tocqueville'in bahsettiği bu "mutavassıt teşekküller" Hürriyet ve Demokrasinin en emin, belki de tek garantisidir. '

Memleketimizde Hürriyet ve Demokrasiyi anlamış insanların sayısının gittikçe artmasına rağmen, bu mutavassıt teşekküller henüz mevcut değildir. Fert iktidarın karşısında boynu bükük akıbetini beklemektedir. Basın Kanununa karşı, bütün Basın küçük menfaatlerini unutup elbirliğiyle cephe alsaydı bu kanun herhalde uzun ömürlü olmazdı. Üç beş ferdi teker teker susturmak çok kolay, bütün Basına meydan okumak çok zordur. Gazetecilerin Lübnandaki zaferi hatırlanmalıdır. Keza Üniversite tek bir ses halinde konuşmasını bilseydi, bugün üniversite muhtariyetinden daha yüksek sesle bahsedebilecekti. Gülü sevenlere, gülün dikeni olduğuna hatırlatmak için, kanuna itaatkâr insanların çalacakları tok kapı budur.

Tabiî ki, Hürriyete beyit düzenlerden kat kat realist olan İktidar, mutavassıt kuvvetlerin teşekkülünü önlemek için elinden geleni yapacaktır. Ama dikilen manialar ne kadar yüksek olursa olsun; hiç değilse hürriyet nizamının müşahhas bir şekilde nasıl gerçekleştirileceği, nasıl muhafaza edileceği hususunda düşünmek ve yazmak şimdilik mümkündür. Özlenen rejimin gerçekleşmesi en az gayeler kadar, gayeye götüren yolların sarahaten tâyinine bağlıdır. Diğer bir deyişle ortada, hukukî değil, sosyolojik bir mesele mevcuttur.

İtiraf etmek lâzımdır ki, bugün cepleri kâğıt Üzerinde kusursuz hukukî kontrüksiyonlarla dolu, otuzunun üstündeki Demokrasi hayranları, "ne efsunkâsın ey didar-ı hürriyet" diye feryat etmek ve diktatörlerin akıbeti hakkında hikâye yazmaktan başka bir şey yapmamaktadırlar. Yirmisinin altındaki nesli, aynı şaşkınlık ve acizden kurtarmak için, biraz daha büyüklerin Hürriyet gazellerini bırakıp, Hürriyete götüren müşahhas yolları tarife çalışmaları herhalde doğru yolda atılmış ilk adım olacaktır. Bu yol şimdiden çizilirse. Hürriyete âşık gelecek nesillerin ümit ve enerjileri çölde akan bir nehir olmaktan kurtulacaktır.

memnuniyet mevzuu yaparken Kıbrısta Yunanlılar ve Atina hükümeti başka sebepten bayram yapmaktaydılar. Yeni vali Sir Hugh Foot, beklenildigi veçhile -AKİS haftalarca evvel yazmıştı- tedhişçilere karşı' son derece alicenap davranıyordu. Noel münasebetiyle Kıbrıs hapishanelerinin kapıları hristiyanlara adeta açılmıştı. Elleri Türk kanıyla, hattâ İngiliz kanıyla kirli olanlar birer fatih edası içinde hücrelerini terkediyorlar, cemaatleri içine karışıyorlardı. Adada, sanki Enosis olup bitmiş gibi bir hava hâkimdi. Yeni vali .İşçi temayülleri vardır. Yunanlıları yumuşatmakla bir neticeye varılacağını ümid ediyordu. Madem ki Sir John Harding'in baskı usulleri netice vermemişti, o halde çetecilere şirin görünmekten başka çare yoktu! Sir Hugh öyle bir eda takınmıştı ki, sanki Kıbrıs meselesi bugün veya yarın Yunanlıların lehine halledi - liverecekti. Nitekim Makarios coşmuş, Amerika torunu tamamladıktan sonra -bu tur Yunan tezi bakımından korkunç derecede faydalı olmuştur- yeni yeni beyanat veriyor ve Türkiyeyi muhatap addetmediğini ilân ediyordu. İddianın gülünç olduğunda şüphe yoktu ama Papazın zemini buna müsait görmesi son derece manidardı.

Kıbrıs meselesi iyi yolda değildi. Hükümet, aleyhte karar alınmamış olmasından memnunluk duyacak yerde lehte karar alınmasını sağlamaya bakmalıydı.

Zaten vazifesi de buydu.

Bütçe

Samur kürke bürünse de

"-Vardır."

"— Ne münasebet, yoktur."

"— Bal gibi vardır, hem de galopan cinsinden."

"— O dediğiniz 1939-1945 devresindeydi, şimdikinin adına ekspansiyon derler!"

Bu var-yok kavgası geçen haftanın sonunda Bütçe Encümeninde cereyan ediyordu. Encümen üyelerini, münakaşayı çok seven mektepli çocuklar gibi birbirine düşüren, "enflâsyon var mı, yok mu?" kavgasıydı. Herşeyi günlük güneşlik göstermeyi itiyat haline getiren İktidar için, adı kötüye çıkan enflâsyon gayet tabii mevcut değildi. D. P. ye antidemokratik kanunların varlığını kabul ettirmek kadar enflâsyon vardır dedirtmek de, deveye hendek atlatmak gibi zor bir işti. Ama, beyaza siyah denmesine artık kanıksıyan Muhalefet yine de, beyazın beyaz olduğunu ispata çalışıyordu. Şu samur kürke bürünse de, kimsenin sahip çıkmağa yanaşmadığı enflâsyon denen nesne sanki neydi ki? Parayla ifade edilen talebin arzı aşmasıydı. Mevcudiyetini fiatların yükselmesiyle belli ederdi. Fiatlar yükseliyorsa, enflâsyon vardı, yükselmiyorsa enflâsyon yoktu. Fiatların hem de bir yıldırım hızıyla yükseldiği, kimsenin reddedemediği bir hakikatti. O halde memleketlinizde enflâsyon vardı, hem de dört nala giden "galopan" cinsinden.

Gelgelelim fiat yükselmelerini kabul eden iktidar bir türlü "fiat yarışına" verilen adı kabul etmiyordu. Siyasî edebiyat bilgisini bir hayli kuvvetlendiren Maliye: Bakanı "mal ve hizmet arzı arasındaki intibaksızlıkları" reddetmiyor, fakat enflâsyon kelimesini işitir işitmez, umacı görmüş gibi, asla böyle bir şey yoktur diyordu. Olsa olsa bazı "pürüzler" vardı. Galiba Maliye Bakanı, "hayat pahalılığı vardır diyenin aklına şaşan" iktidarın başından siyaset dersim iyi öğrenmişti.

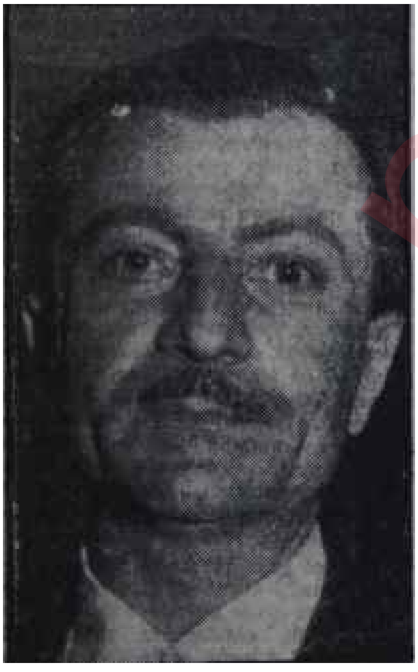
Ama ne çare ki, enflâsyonun mevcudiyeti gün, gibi aşikârdı. Fiat etiketlerinin her gün değiştiğini gören vatandaşlar, enflâsyonla her gün teşerrüf ediyorlardı. İşte bunun farkına varan muvafakate mensup bazı milletvekilleri bir ara yumuşar gibi oklular. Hele eski muhalif, yeni muvafık Server Somuncuoğlu coşmuştu. O kadar coşmuştu ki ertesi gün, malûm iki gazete Somuncuoğlunun sözlerini sansüre tâbi tutmak zorunda kaldılar. Sinop Milletvekili "saklamaya lüzum yok, açık bir enflâsyon içinde bulunuyoruz" diyordu. Hem enflâsyon sanıldığı kadar kötü bir şey değildi, Somuncuoğlu şahsen enflâsyonun başlıca kaynağı olan karşılıksız para çıkartmaya taraftardi. Yalnız ölçü kaçırılmıştı. Bu işi kararında yapmak lâzımdı. Sonradan katılma arkadaşından cesaret alan, bütçe konuşmalarının meşhur siması Sebati Atamanın da dili biraz açılmıştı. Enflasyonsuz süratli kalkınma mümkün değildi, mühim olan enflâsyonun dozuydu. Galiba bu doz fazla kaçırılmıştı. Bu lâflar, o iki gazetedeki sansürün nasılsa gözünden kaçmıştı.

Ertesi gün Atamana basının sözlerini yanlış aksettirdiğini söylemekten başka çare kalmıyordu. Meşhur milletvekili enflâsyonu asla kabul etmemişti! "Sanki enflâsyon adı yerilen bir korsan bayrağı Üzerimizde sallanıyor"du. Evet, fiatlar artmıştı.

Fakat bunun adına enflasyon demezler, ekspansiyon derlerdi! İktisadi bilgisi hiç de kötü olmayan Ataman, bu sözleri İktisad Fakültesinin birinci sınıf imtihanlarında söylerse, ikinci sınıf a hiç bir zaman geçemiyeceğini çok iyi biliyordu. Ama ne yapsın ki Meclis salonları, fakülte dershanelerine benzemiyordu. Maliye Bakanının Somuncuogluna ve kendisine, o coşkunluk anında nasıl hayretle baktığını görmemezlik edemezdi. Polatkan kendini tutamamış, "arkadaşlarımın enflâsyonu nasıl kabul ettiğini anlamıyorum" demişti. Sadece "bazı pürüzler" vardı. Fakat bu pürüzler enflâsyona delâlet edemezdi. Usta politikacıya, siyaha siyah dedirtmeye imkân yoktu. Ertesi gün Zafer, manşetinde "enflâsyon iddialarının tamamen çürütüldüğünü" iddia ediyordu.

Geri mi ileri mi?

Haydi kabul edelim ki fiat yükselmeleri gibi bazı pürüzler vardı, fakat "expansion" hakkında ne söylenebilirdi? Muhalefet hatipleri muazzam kalkınmayı da inkâr edemezlerdi ya? Nitekim bu hafta sonunda Radyo Gazetesinin, kelimelerin üstüne basmasını çok iyi bilen kıraatçısı muhalefetin de muazzam kalkınmayı teslim ettiğini söylüyordu. Aksalın, mutedil olmak için büyük gayret sarfettiği konuşması, böyle tefsir edilmişti. Eski Maliye Bakanının kalkınmadan değil, duraklamadan bahsettiği tabiî ki unutulmuştu. 1953 - 1956 arasında gayri safî millî hasılada sabit fialatlarla artış % 5,5 civarındaydı. Yıllık % 2 den az bir artış. Nüfus her yıl % 3 arttığına göre, adam başına düşen gelir geriliyordu. Aksal bu rakkamları kendisi icadetmiyordu. Bunlar İstatistik Umum Müdürlüğünün neşrettiği rakkamlardı. İktidar ya bu rakkamları, kendi astronomik rakkamlarına uydurmalıydı, ya mübalâğalı rakkamlar hevesinden vazgeçip herkes gibi İstatistik Umum Müdürlügünün rakkamlarını kullanmalıydı. Hele kötü bir mahsul yılı olan 1949'u, mukayeseler için başlangıç noktası seçmekten artık vazgeçilmeliydi.

İsmail Rüştü **Aksal**

Kendi sözlerini tanıyamadı

Rakkam Zâti Sungurluklarına rağmen, iktidar yine de Aksalın üç rakkamla ifade ettiği duraklamayı görmemezlikten gelemiyordu. "Efendim millî hasıla iktisadî kalkınmanın tek barometresi değildir" demelerinden de belliydi ki, eski Maliye Bakanına ister istemez hak veriyorlardı. Nüfus, millî gelirden hızlı artmıyor diyemiyorlardı. Bütün söyledikleri sosyal yatırımların henüz daha meyvalarını vermediğiydi. Hele tarlaya ekilenler bir boy atsın, o zaman milli gelir hızla artacaktı. Bu iddia tamamiyle hayali değildi, az da olsa hakikatlere yaklaşan taraflar vardı. Fakat, görülmemiş kalkınma memleketinde nüfusun milli hasıladan hızlı artması çok endişe verici bir gerileme alâmetiydi. Hani şu çok geliştiği iddia edilen hususî sektör, çabuk meyva veren yatırımlarla ilgilenmesine rağmen, artan nüfusun ihtiyaçlarım bile karşılıyamıyordu. Parlak "yarın" hayalleri, bugünkü gerilemeyi mazur gösteremezdi. Kristof Kolomb siyasetiyle kalkınma, ilk hız geçince böyle olurdu. Fiatlar kalkınır, istihsalin ayakları dolaşmaya başlardı.. Fiatlar kalkındığı müddetçe, iktidarın artan bütçe gelirlerinden, mevduattan, krediden bahsetmesi çok kolaydı. Fiatlar yükseldikçe gayet tabiî ki bütçe gelirleri de yükselecekti. Hakikat halde artmasa bile, mükelleflerin bilançolarında kâr rakkamları fiatlarla yarış edecekti. Rakkamlar koştukça vergilerin randımanı da tabiî ki artacaktı. Personel masrafları ve Devlet borçları fiatlara ayak uydurmadığına göre Devlet baba, oturduğu yerde kâr yapıyordu. Buna rağmen Devlet babama bütçesini denkleştirememesi, ta-

Server Somuncuoğlu

Fener bir yanar, bir söner

Niçin ?

Bütçe Komisyonunda Muhalefet son derece mutedil bir lisânla şiddetli tenkidler yapıyor. Beğendiği hususları söylüyor, ama beğenmediklerini bütün çıplaklığıyla ortaya koyuyor. İsmail Rüştü Aksal basta olmak üzere C. H. P, Grubunun yeni Bütçe Komisyonu azalan güzel bir yoldalar.

Fakat siz geliniz de, radyoyu dinleyin, ajansı okuyun. Muhalefet hatiplerinin hepsi Görülmemiş Kalkınmayı övmüşler, sadece basit, pek basit bir kaç noktaya dikkati çekmişler! Allah lillah aşkına, İsmail Rüştü Aksalın konuşmalarının ruhu bu mudur ? C.H.P sözcüleri bunu mu belirtmişlerdir? Ya, meşhur "Meclis saati" f Konuşan zata kulak verseniz, Muhalefetin Mecliste sadece İktidara alkış tuttuğunu sanırsınız. Şu hatip "çok tatmin oldum" demiş, öteki "bravo Bakan" diye haykırmış. Bakanların konuşmalarından sayfalarca lâf, ötekinin yalnız teşekkür sözü:

Yani, insanın radyo ve ajansa İktidara, yapılanlara, tutulan yolun istikametine, vasıtalara muhalif olduğunu anlatabilmesi için mutlaka küfretmesi, hattâ kolları sıvayıp döğüşmesi mi lâzım? Yani, ancak o şekilde davranıldı mı muhalefet vazifesi yerine getirilmiş olur? İnsan fikirlerini mutedil, fakat kati bir üslûpla, seviyeli tarzda söylerse günaha mı girer?

Açılan güzel çığırı maksadlı neşriyatla engellemeye çalışmak devlet radyosunun, devlet ajansının vazifesi olmamak gerek. Nihayet Muhalefet de politikacılardan, müteşekkildir ve politikacılar sözlerinin yanlış tefsirinden hiç hazzetmezler. Bunu önilemek için, edalarını değiştirmeye mecbur mu kalsınlar?

şarrufa ne kadar riayet ettiğinin deliliydi!. Enflasyon devresinde denk bütçe yapmak, pek zor bir iş olmamasına rağmen yine de yapılamıyor-

Bütçe açığına, Tarım Satış Kooperatifleri, Toprak Ofisi v.s. nin hovardalıkları da eklenince, bankaların kredi ve mevduat hacmi elbette ki artıyordu. Piyasaya sürülen para, elbette ki bankaların pasiflerinde boy gösterecekti. Elbetteki bankalar bu mevduat üzerine bir kredi ehramı kuracaklardı. Bunlar hiç de övünülecek şeyler değildi. Hükümet asıl iki şeyle övünebilirdi- sabit fiatlar ve artan reel gelir.. Gelgelelim ne fiatlar yerinde duruyor, ne de reel gelir kımıldıyordu. İktidar bunun tam aksini yapmıştı: Fiatlar yükseliyor, reel gelir yerinde sayıyordu.

Partizanlığa dönüş

Yükselen fiatların istihsale yaptığı zararlar yıllardır sayıp dökülmüştü. İktidar hariç, Mısırdaki Sağır Sultanın dahi öğrendiği bu zararları tekrar sayıp dökmeye lüzum yoktu. Adaletsizlik, döviz buhranı, "parazit" sanayilerin gelişmesi vs. gibi mahzurları, okuması yazması olan hemen herkes öğrenmişti. Enflâsyonun ekseriya unutulan bir mahzuru daha vardı. Satıcıların saltanatı demek olan enflâsyon, ufak atölyeleri, ufak dükkânları mantar gibi yerden bitiriyordu. Fiatlar yarış ederken, ne yapsanız satılıyordu, her malın alıcısı vardı. Bu durumda, üç beş kuruş uyduran herkes bir atölye, bir dükkân açıyordu. Aynı alıcıyı paylaşan üç manav dükkânı, maliyetin lüzumsuz yere artması demekti. Üç adamın çalıştığı atölye, kalitenin düşmesi, maliyetin şişmesinden başka netice vermiyordu. Enflâsyonun eseri olan bu düşük randımanlı iş yerleri ve dükkânlar, yüksek maliyetleriyle fiat artmalarının amillerinden biri oluyordu. Gider vergisinin bu hale son vereceğini ummak bir hayaldi. Ancak fiatların istikrara kavuşması bu yerden bitme mantarların üremesine bir son verebilecekti.

Ufak dükkân ve işyerlerinin sayısı şu son yıllarda öylesine artmıştı ki Türk iktisadı hakkında en ciddi incelemeleri yapan Ticaret ve Sanayi Odasının raporlarında dahi bu durum acı *acı* ifade ediliyordu. Bir türlü neşredilemiyen "başdöndürücü" sanayi sayımı neticeleri, bütün mübalâğalarına rağmen sanayileşme devresinde, partizanlığın saltanatını gösterecekti. Muazzam sanayileşme ve ufacık işyerleri.. Bu görülmemiş kalkınmanın tenakuzlarından sadece bir tanesiydi.

Karşılıklı memnunluk

Fakat bu haftanın ortasında Ankarada, hem İktidar ve hem de Muhalefet, her şeye rağmen Bütçe komisyonundaki müzakerelerden memnundu. Müzakerelerin seviyesi yüksek cereyan ediyordu. Muhalefetin tenkidlerine karşı İktidar daha dikkatli, daha ölçülüydü. Elbette ki bunda Muhalefet Grubu seviyesinin yükselmiş olmasının rolü vardı.

CADİLLAC FİLOSU

İktidar, iktisadi sahada bir sistem kurmakla meşgul. Gayesi, ucuzluğu temin. Hayat pahalılığı artık kabul edilmiş bulunuyor. Bunu doğuranın "o sinsi Muhalefetle alçak karaborsacılar" olmadığı ortaya çıktı. Enflâsyonun adından korkulursa da, buna ekspansiyon yahut daha iyisi atmasyon da denilse bir takım tedbirler alınıyor, iktisadî bakımdan doğru tarafı bulunan yollara sapılıyor. Halkın, girişi len tecrübeye, belki ümidle değil ama her halde sempatiyle baktığı da muhakkak. O halde siz lütfen, Bütçenin fasılları arasında yer alan şu ilâve resmi otomobillerin oralara nasıl girdiğini izah eder misiniz?

Günler var, ki basında ye halk arasında "yeni resmi otomobiller" lâfından geçilmiyor. Evvela duyulan, Büyük Meclisin Başkan vekillerine 30 bin liralık bir arabanın satın alınacağı oldu. Arkadan, Başbakanlık bütçesinde bulunan ve bizzat resmî makamların açıkladıklarına göre dört limuzin ile bir cip için ayrılan 120 bin lira ortaya çıktı. 120 bin lira!.. Bu, 40 küsur bin dolar demektir. Normal Cadillac'ların yedi, sekiz bin dolara tedarik edildiği düşünülürse müstakbel makam arabalarının haşmeti hemen göz önüne gelebilir. Daha sonra otomobil faslı bitti, sarayların mefruşatı çıktı. Bütçe müzakereleri ilerledikçe ihtimal ki yeni yeni tahsisata sıra gelecek, yeni otomobiller, yeni döşemeler lüzumu hükümet sözcüleri tarafından müdafaa edilecektir. Gayesi ucuzluk olan bir iktisadî sistem kurulurken ve vatandaş, malını hattâ maliyetinden ucuza satmaya zorlanırken bunların yeri var mıdır?

Şimdi, bir husus ortadadır: Bu mecmua bu itirazı demagoji diye yapmıyor. Demagoii yapılmak gerekseydi hâlâ herkes tarafından

şikâyet mevzuu sayılan "Tekel maddelerine zam" kararı istismar olunurdu. Takdir edilir ki bundan daha elverişli bir sahayı tahayyül etmek dahi güçtür. Ama, hayır! Bu mecmua, böyle bir zammın iktisadî bakımdan faydalı olabileceğine, hattâ zaruri bulunduğuna inandı, o kararı malî bakımdan destekledi. Ya otomobiller? Onların iktisadî, malî siyasî bir tek fazileti var mıdır? Bütün bir sistemi alaşağı etmekten başka?..

İstanbulda ve Ankarada koca şehir halkının saatlerce otobüs beklediği, çamur yollarda bata çıka ilerlediği bir sırada Başkan vekilleri -yaya yürümek de değil- Başkanlık divanının lüks kaptıkaçtılarından birine binip te gidecekleri yere gitseler ölürler mi, biterler mi, mahv mı olurlar? Hayır! İllâ, kırmızı plâkalı bir limuzin kıymetli bedenlerini taşıyacaktır. Başbakanlığa servis arabası alınması lüzumuna da inanırız. Bir motosiklet varmış, kullanan zatüree olmuş, kararnameleri taksiyle imzalatmaya gönderiyorlarmış. Mükemmel. Bu kararnameler acaba bir cibe binemezler mi? Bir pikap, onların şanını mı zedeler? Niçin, 40 bin dolar? Günah değil mi? Ya sarayların mefruşatı ? Ya, saraylarda oturmayacağız diye işbaşına gelen bir İktidarın saraydan başka yerde ikameti arzulamaması ?

İşte, şikâyet mevzuu budur. Sen vatandaşa kemerini sıkmasını tavsiye et, -Sonra kendin zaten inanılmaz derecede genişlemiş resmî otomobil filosuna dört tanesi 40 bin dolarlık yeni yeni sefineler ekle! Olur mu böyle şey? Haydi otomobilleri isteyenler bilmiyorlar; ama bütçeyi yapanlar iktisad ilminde bir psikolojik faktörün mevcudiyetini hiç mi duymamışlardır?

Yazık, yeni kurulmak istenilen sisteme!

Fayda iki taraflıydı. Geçen devrede Muhalefet Grubu mensupları fazla bilgili sayamadıklarından İktidar taraftarlarına "ne olsa, yuttururuz" zehabı yerleşmiş ve bu zehap onları mütemadiyen saçmalar söylemeye itmişti. Halbuki bu devre pabuç pahalıydı. Gerçi gene parlak iktisad teorileri keşfedenler yok değildi. Ama onlar ekseriya hem İktidar ve nem de Muhalefet mensuplarının tebessûmleriyle karşılaşıyorlardı.

Fakat Bütçe komisyonunda başka bir husus mülâhaza edildi. İktidar mensupları bir çok mevzuda, Muhalefet mensuplarından değişik düşünmüyorlardı. Sadece onlar, bir nevi çekingenlik içindeydiler ve Olimpus dağı sakinlerini kızdırmaktan endişe eder haldeydiler. "Aman şimşek üzerimize gelmesin" diyen bir tavırları vardı. Fakat zaman zaman, hem iktisadî meselelerde, hem eğlenceli anlarda Muhalefete katılmaktan geri kalmıyorlardı. Meselâ eski C. H. P. li Server Somuncuoğlu "Mevkiler değişince fikirler de değişir" deyince kahkaha hep beraber basılmıştı. Aynı şekilde İlân mevzuunda da İzzet Akçal hükümet sözcüsünden ziyade Muhalefet sözcülerine hak vermişti.

Şimdi mesele, hükümetin bu ikazlardan ve bu haleti ruhiyeden ders alıp alamayacağıydı. Handikap, eski kusurların, itirafı zaruretinden doğuyordu. Meselâ bir enflâsyonun mevcudiyetini Mülkiye malî kısım, eski talebesi, çalışkan Hasan Polatkan nasıl bilmezdi? Ama bunu söyliyebilir miydi?

Öyle ya, senelerden beri netler söylenmemişti ki...

Politikacılar

Nakledilen Hâkim

Geçen haftanın sonunda Yozgat Ağırceza Mahkemesi azalarından Necmeddin Güvenli, Adalet Bakanı Y. imzalı bir yazı aldı. Necmeddln Güvenli, son günlerde adına gazete sütunlarında fazlaca rastlanmaya başlanan adalet mensuplarından birisiydi. Bundan bir iki ay öncesine kadar Yozgat Adliyesinde Sorgu Hâkimi olarak vazife görüyordu. Nitekim, Gaziantepten Yozgat Cezaevine nakledilen Gaziantep hâdisesi sanığı 31 kişinin ilk sorgusunu da Sorgu Hâkimi olarak Necmeddin Güvenli yapmıştı. İşte Necmeddin Güvenlinin adının gazete sütunlarında yer alması bu sorgular sırasında sanıklardan Cemil Sait Barlasın tahliye talebinde bulunması ve Sorgu Hâkiminin de bu talebi onbin lira nakdi kefalet karşılığında kabul etmesiyle başlamıştı. Ancak, Necmeddin Güvenlinin verdiği bu tahliye kararım Yozgat Ağırceza mahkemesi bozmuş ve birkaç gün sonra, da Necmeddin Güvenli Sorgu Hâkimliğinden alınarak Ağırceza âzalığına tâyin edilmişti. O günden beri Yozgat Ağırceza Mahkemesi âzalığı yapan Necmeddin Güvenlinin geçen haftanın sonunda aldığı resmi yazı sabık Sorgu Hakiminin Yozgattan Çanak kalenin Lapseki kazasına tâyin edildiğini bildiren emirdi. Necmeddin Güvenli, böyle kış kıyamette, bayram değil seyran değilken eniştem beni niye öptü diyen baldız hanımın şaşkınlığı içinde Lâpsekiye tâyinin neden icap ettiğini düşünüyordu. Gerçi emir "Adalet Bakam Y." den geliyordu ama Adalet Bakanı Esad Budakoğlu değil miydi? Hayret!

"Gaziantep sanıkları" Yozgat hapishanesinde

Ah şu geride kalanlar olmasa!

Sonu gelmeyen şahitler

Necmeddin Güvenlinin Lâpsekiye niye tâyin edildiğine bir türlü akıl erdiremeyip kara kara düşündüğü günlerde, Yozgata yeni tâyin edilmiş olan Sorgu Hâkimi de Gaziantep hadiseleriyle ilgili 130 kadar görgü şahidinin ifadelerini almakla meşguldü. Gaziantepli şahitler Antepten yirmişer, otuzar kişilik kafileler halinde otobüsle Yozgata getiriliyor ve Sorgu Hâkimliğince sorguları yapılıyordu. Doğrusu bu kış kıyamette tâ Antepten otobüsle Yozgata gelmek ve gene otobüsle Antebe dönmek pek kolay bir iş değildi. Gerçi her şahide Adalet Bakanlığı harcırah olarak **100** lira ödüyor, Yozgattaki D. P. teşkilâtı da bu şahitleri ağırlamakta, karınlarım doyurmakta elinden gelen gayreti gösteriyordu ama, gene de böyle bir yolculuk pek rahat olmuyordu. Yozgat sokaklarında hemen hergün bu şahitlerden bir grupla karşılaşmak mümkündü. Nedendir bilinmez, bu şahitleri ağırlamak, şehirden memnun olarak ayrılmalarım temin etmek için D.P. teşkilâtı cidden takdire şayan bir gayret gösteriyordu.

Görgü şahitlerinin sorgularının yapıldığı şu son günlerde, sanıklardan pek ses seda çıkmaz olmuştu. Bunlar Yozgat Cezaevinin dört duvarı arasında büyük bir bedbinlik ve sabırsızlık içinde muhakemelerinin başlıyacağı günü bekliyorlardı. Tevkif edildikleri günden bu yana, aradan iki aya yakın zaman geçmişti. Gaziantepten önce Adanaya sevk edilmişler, oradan da Yozgata gönderilmişlerdi. Pek çoğunun memleketinde evi barkı, çifti çubuğu yüz üstü kalmıştı. Bir kısmının ise dükkânı yazıhanesi kapanmış, çoluk çocuğu perişan olmuştu. Ailelerinden, eşlerinden, dostlarından yürekler paralayıcı mektuplar alıyorlardı. Bu sebeple bir an önce muhakemenin başlamasını, adaletin tecelli etmesini dört gözle bekliyorlardı. İki aya yalan bir zamandır, hem de Mecliste Hükümet ileri gelenleri tarafından türlü suçlarla itham edilmişlerdi. Bütün bu ithamlar karşısında yürekleri kan ağladığı halde susmak zorunda kalıyorlardı. Cevap vermek haklan ellerinden alınmıştı. Hapishanedeydiler. Hâdiseler hakkında neşir yasağı konmuştu. Devlet radyolarında bangır bangır bağıran hatipler kendilerini itham ediyordu da seslerim çıkaramıyorlardı. - Gerçi Mecliste kendilerini İnönü müdafaa etmiş ve yüreklerine bir parça olsun su serpmişti ama umumiyet itibariyle basın bu 31 sanığın mukadderatına karşı gerekli alâkayı göstermemişti. Sanıkları asıl üzen, çileden çıkaran da buydu.

Hapishanedeki günleri büyük bir yeknesaklık içinde geçiyordu. **Altık** buradaki havaya alışmışlardı. **Kâh** top oynuyorlar, **kâh** mahkûmlarla

çene çalıyor, kâh onlara ders veriyor, kâh da kendi kendilerine yabancı dil öğrenmeğe çalışıyorlardı. Cemil Sait, Ali İhsan, Refik Daniş, Osman Bilen ve daha bir kaç kişi bütün hapishanecilerin birer babası, ağabeysi olarak hürmet görüyor, en ufak bir mesele hakkında bile fikirleri soruluyordu.

Yozgatta hava son derece soğuk oluyordu. Gerçi 31 sanık için ayrı bir koğuş tahsis edilmiş, bu koğuşun ısıtılması için büyük gayretler sarf edilmişti ama ne yapılırsa yapılsın gene de ortalık pek ısınmıyordu. Yozgatın ayazı müthişti. Dayanılacak gibi değildi. Hapishane idaresi sanıklara karşı büyük bir anlayış gösteriyor, umumî kaide ve nizamları bozmamak şartıyla hemen her arzuları yerine getiriliyordu. Sanıkların koğuşunda radyoları vardı Ankara ve İstanbul gazeteleri -bir gün geç de olsa- muntazaman geliyordu. Gazete, ler ve radyo en büyük teselli kaynaklarıydı. Radyoda ajans ve gazetelerin gelme saatlerim dört gözle bekliyorlardı. Hemen bütün gazeteler teker teker, ilânlarına, sayfa numaralarına kadar okunuyor ve hele kendilerinden bahseden satırlara rastlanırsa bayram ediliyordu. Ancak gazeteler kendilerinden o kadar az bahsediyorlardı ki!..

Yemekleri iyi çıkıyordu. Zaten yemek masraflarım kendileri görüyorlardı. Yozgat C. H. P. teşkilâtı da sanıklar için elinden gelen gayreti gösteriyor, dışardaki bütün ihtiyaçlarım en kısa bir zamanda teinin etmek için hiç bir fedakârlıktan çekinmiyordu. Hususi bir ahçı dahi tutmuşlardı. Ne var ki, sanıklardan hiç birinin aklına yemek yemek gelmiyordu. Hepsi de birbirlerine belli etmemek istemelerine rağmen son derece üzgündüler Tahkikatın bir türlü bitmemesinden sonsuz bir sıkıntı duyuyorlardı. Zaten talih bir türlü kendilerine gülmemiş, tahkikat uzadıkça uzamıştı. Talihsizliklerinin en büyüklerinden biri seçimlerden hemen beş, on gün sonra Gaziantep adliye binasının yanması olmuştu. Zaten tahkikatı bu kadar uzatan sebeplerden biri de bu yangın olmuştu ya... Adliye binası ile birlikte Gaziantep hâdisesinin şahitlerinin ilk sorgu evrakları da yanmıştı. Bu yüzdendir ki Cumhuriyet Bayramı günü onbinlerce kişinin önünde vuku bulan hâdisenin cereyanı sırasında hazır bulunan yüzlerce sorgu şahidinin yeni baştan ifadelerine baş vurulmak zorunda kalınmıştı. Üstelik bu sefer şahitler, ifade vermek için tâ Anfepten Yozgata kadar da celbediliyordu. İşte bu gidişler gelişler ilk tahkikatı uzatmıştı. Bu arada sanıklar Sorgu Hâkimliği nezdinde defalarca ve defalarca tahliye talebinde bulunmuşlardı. Hiç değilse kefaletle tahliye edilmek istiyorlardı. Ama her seferinde bu tahliye talepleri red edilmişti.

Refik Daniş

Bu da geçer yahu!

Osman Bilen - Necdet Güç

No Sir! No Sir! No Sir!

Zabıta

Acaba?

Geçen haftanın ortalarında, artık İstanbulun Hünkar suyu ile değil de cineyetleri ile meşhur Sarıyerinde son beş yılın üçüncü cinayeti işleniyordu. 60 yaşında bir kadın parasına tamahen iki oğlu tarafından keserle başı parçalanmak suretiyle feci şekilde öldürülmüş, sonra da bir çuvala konularak bir dere içine gömülmüştü.

Altmış yaşlarında dul bir kadın olan Ayşe, oldukça varlıklıydı. Hayatta iki oğlu ve bir de erkek kardeşi vardı. Oğulları hayırsız çıktığından kardeşi ile beraber oturuyor ve oğulları ile pek görüşmüyordu. Geçen hafta çarşamba gecesi iki oğlu bir araya gelip analarının evine gitmişler ve yemek pişirmekte olan annelerinin arkasından birden hücum ederek ellerindeki keserle olanca kuvvetleriyle kadına vurmuşlardı. Kadın sadece bir "Iıh!" diyebilmiş ve yere düşmüştü. Bundan sonra büsbütün gözü dönen iki kardeş ele geçirdikleri bir iple kadının boynunu sıkmışlar ve sonra da maktuleyi bir çuvala koyarak evden elli metre kadar uzaktaki bir su menfezinin içine atmışlardı. Bu arada, annelerinin kolundaki beş bileziği ve cebindeki 400 lirayı da alan katiller bunlara paylaştıktan sonra ayrılmışlardı. Ancak kısa bir araştırmadan sonra katiller ele geçirilmiş ve daha ilk sorgularında Cinayeti bütün tafsilâtı ile anlatmışlardı.

Sarıyerde işlenen cinayetlerin üçüncüsü olan bu son derece korkunç hâdiseden sonra zabıtanın aklına bir ihtimal geldi. Ele iki tane katil geçmişti. Acaba bunlardan biri gene Sarıyerde 1952 yılında işlenen Sevim Başay cinayetinin katili olamaz mıydı? Bu bizim zabıtamızın şaşmaz usullerindendi. Faili bulunamayan her cinayet daha sonra işlenen cinayetin faillerinin üzerinde durularak bu-. lunmak istenir ve hemen her seferinde gazetelerde bu yolda geniş neşriyat yapılmasına yol açılırdı. 1952 den beri bir türlü tesbit edilemiyen Sevim Başayın katili diye şimdiye kadar, başka kaç cinayetin faili hakkında takibat yapılmıştı. Ama bunlardan bir tekinden bile, bu güne kadar müsbet bir netice alındığı da görülmemişti.

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler?

XXVI-

Bekir KARADAĞ

Demokratik rejim içinde yaşamağa azimli milletler ilk plânda ' hukuk devletini tahakkuk ettirmelidirler. Yani devletin hukuka bağlılığım sağlamalıdırlar. Bunun için:

1 — Mahkemelerin istiklâliyeti prensibini ve hâkim teminatını kurmak ve sağlam müeyyidelere bağlamak lâzımdır. Bu ise ancak idare ile adliyenin ayrılığı prensibini sağlamakla, daha doğrusu idari rejimi kurmakla mümkün olur. Adlî makamların idari mercilerden emir almaması ve idari otoritelerin kontrolüne tâbi olmaması, kezalik idarenin de adliyenin murakabe ve müdahalesinden azade oluşu halleri idarî rejimin farik unsurlarındandır. Bu unsurlardan bir de idarî ve icrai kararların ayrı idarî mahkemelerde rüyet edilmesi ve idari kaza ile adlî kaza arasında zuhur edebilecek vazife ve selâhiyet uyuşmazlıklarını hal, icabı ve selbi ihtilâflar ve hüküm ihtilâflarını gidermekle görevli bir Uyuşmazlık Mahkemesinin mevcudiyetidir. İdarî rejimin teessüsü için Uyuşmazlık Mahkemesi şarttır. Beri yandan muayyen bir dereceye gelmiş olmak şartı gözetilmeksizin; gerek idarî, gerek adli hâkim olsun bunların hepsine teminat verilmelidir. Ancak teminatı olan ve bu teminatı sözde olmıyan yargıç millet adına korkmadan, hiç bir tesire tâbi olmadan adalet tevzi eder ve objektif olarak karar verebilir. Bu da memlekette adaleti tesis eder. Adalet hukuk devletinin dolayısı ile demokratik rejimin şartıdır.

2 — Demokratik bir nizam içinde yaşamağa azimli bir milletin ademi merkeziyeti kurması icap eder. Çünkü ademi merkeziyet yahut tefriki-vezaif mahallî ve müşterek bir takım medeni ihtiyaçların belde halkı tarafından tanzim ve tesviyesini mümkün kılar. Yani bazı mahallî amme hizmetlerini ve ihtiyaçlarını halk kendisi yakından görür ve daha iyi takdir eder ve zamanında mahallî ihtiyacı izale ve mahalli menfaati tahakkuk ettirmek için devlet idaresine iştirak eder. Bu ise demokratik rejimin icaplarındandır. Böylece mahalli otoriteler merkezin idarî vesayeti altında resen icraî kararlar almak selâhiyeti ile teçhiz edilince de merkezin işi azalır. Dolayısı ile vatandaşların devlet masraflarına iştirak nisbeti hafifler. Bu ise vergi adaletini sağlar. Vergi adaleti ise de mokratik rejimin bir umdesidir. Ademi merkeziyetin bir faydası da vatandaşın devlet idaresi ile ünsiyet peydan etmesini ve siyasî rüşte erişmesini sağlamasıdır. Demokratik rejim ise siyaseten olgun vatandaş ister.

3 — Demokratik bir rejim üniversitelere muhtariyet verilmesini gerektirir. İlim müesseseleri her türlü idari, siyasî ve malî tesirler den azade olmalıdır. Ancak muhtar bir ilim müessesesi demokraside şart olan halkın kültür seviyesinin yükseltilmesi, irşad ve tenviri gayesini sağlamak durumundadır. İlim müessesesi muhtar olabilsin ki; hâdiseler karşısında bitaraflıklarını muhafaza ederek ilmin objektif mutalarını acı neticeler verse ve bazı çevrelerce şayanı arzu ol. masa da. memleket meselelerine tatbik edilebilsinler ve bu suretle hakikat tebellür etsin. Hakikatları gizlememek demokratik rejimin şar tıdır.

4 — Demokratik rejim dördüncü kuvvet sayılan ve memleket efkârı umumiyesinin aynası mesabesinde olan hür bir basın ister. Vatandaşların yazma, söyleme, rey verme, cemiyet kurma, çalışma hürriyetleri yani hukuku ammesi teminat altına alınmalıdır. Bu ise bir kanun mevzuudur. Fakat teknik bakımdan iyi bir kanun vazı olmak maksada yetmez. Bu kanunların; umumî, objektif, mücerret ve nisbî manada daimi olmalarını sağlamalıdır. Kanun vazının fonksiyonunu yer rinde kullanması ve şuurla hareket etmesi lâzımdır. Lüzumsuz kanun koyan veya bugün yaptığını yarın bozan vazı kanun en az bu kanunları tatbik ve icra makamlarında olanların kanunu dolaba koyup keyfi hareketlerine icap ettiği zaman maske gibi kullananları kadar demokratik nizam için şayanı arzu değildir.

5 — Teşrii masuniyete anayasanın verdiği mâna teminat altına alınmalıdır. Ta ki milletvekilleri rey ve mütalâalarını serbestçe serdedebilsinler ve teşrii vazifelerini lâyıkı veçhile yapabilsinler. Teşrii ma suniyet müessesesinin suiistimalinin müeyyidesi ancak siyasî olmalıdır. Buna mukabil Anayasanın ruhu bir takım zoraki tefsirlerle ihlâl edilerek teşrii masuniyet sözden ibaret veya muayyen şahıslara münhasır şekle sokulmamalıdır.

6 — Milletin kültürel kalkınması sağlanmalıdır. Vatandaş idare edenleri seçerken muayyen derecede teniyiz kudreti ile hareket ve isabet etsin ki demokratik rejimi tahakkuk ettirecek adamları iş başına getirsin.

7 — Demokratik bir nizam çok parti ile mümkün olur. Tek parti olan yerde demokrasiden bahsedilmez.

8 — Devlet idaresinde her türlü zümre, şahıs ve meclis inhisar ve imtiyazı men edilmelidir. Azınlığın hukuku ekseriyete feda edilmemelidir. Memleket meselelerinin münakaşasında hakikata yaklaşmış olmak keyfiyeti ekseriyet olmağa bağlı değildir. Bu husus ise demokrasi tatbikatlarında en fazla ihmal edilen bir hakikattir. Demokratik rejim kurmak isteyen bir milletin bu hakikati ihmal etmemesi elzemdir.

9 — Hükümetle idare her nekadar uzvî bakımdan aynı ise de, hukuk devletini dolayısı ile demokratik rejimi kurmak için hükümet etmekle idare etmeği karıştırmamak, idarenin kanuna tabiiyetini sağlamak, eski hikmeti _ hükümet fikrini yok etmek lazımdır. Hükümet tasarruflarını azaltmak, idari tasarrufların kanuniyetini kontrol için iptal ve tam kaza dâvalarını rüyet edecek idarî mahkemeler kurmak lâzımdır.

10 — Beri yandan içtimaî ve iktisadî adalet sağlanmalıdır. Kitlenin mübrem ihtiyaçları ile karaborsa, spekülâsyon, nüfuz suiistimali, israf, v. s. buna mümasil gayri meşru kombinezonlar arasında birinci lehine olmak üzere esaslı bir tercih yapılmalı ve halkı bizar eden Her türlü suiistimali yok edecek kaide tasarruflar konmalıdır. İktisaden zayıf unsurların kuvvetlinin oyuncağı olmaktan devlet eliyle kurtarılması lâzımdır. Bir tarafta sefalet, diğer tarafta alabildiğine milli kıymetlerin israfı; bu tezat devlet eliyle giderilmelidir. Çalışan unsurlara grev hakkı tanınmalıdır. Hususî teşebbüse geniş bir saha ayrılmalı, devletçiliğin ve liberalizmin iyi tarafları alınmalıdır. Bütün bunlara rağmen ferdi hürriyet her şeyin üstünde tutulmalıdır.

İKTİSADİYE MALİ SAHADA

Fiatlar

Ben esmeri fındık ile...

Kocaman paltosu içinde olduğundan da heybetli gözüken, çalımından D. P. li olduğu hemen belli, kel li felli zat, yanındakine:

"— Hükümet daha ne yapsın be birader, portakalına, fındığına, fıstığına varıncaya kadar düşünüyor. Bol bol yiyin, hükümete dua edin" diyordu.

Kelli felli zat yalan söylemiyordu. Gayretkeş Ticaret Bakanlığı elini, lokman hekimin ilâcı portakaldan sonra fındık ve fıstığa dahi atmıştı. Sevgili vatandaşların vitamin ihtiyacını portakal, kalori ihtiyacını da fındık fıstık temin edecekti. Eh bu zarurî ihtiyaç maddeleri ucuzladıktan sonra geriye ne kalıyordu ki? Ticaret Bakanlığı alini en önemli işlere atmıştı. Şu bir türlü gelmiyen dağın arkasındaki ucuzluk artık daha fazla nazlanamıyacaktı.. Fındık, fıstık ucuzladıktan sonra gerisi kotaydı.

Gelgelelim bu ucuzlatma kararlarından tüccar 'hiç memnun değildi. Bir türlü "şimdiki kayıbını, eski kârlarına saymaya" razı olmuyordu. Odalar Birliği İdare Heyeti şikâyetimi ilgili Bakanlıklara bildirmişti. Şikâyetlerin bir türlü sonu gelmiyor, yeni heyetler Ticaret ve Başbakanlık kapılarına dayanıyorlardı. Bu heyetlerin en ilgi çekicisi AKİS'in evvelce bahsettiği Ege çırçır fabrikaları temsilcileriydi. Bu haftanın ilk günlerinde Başbakanla görüşmek üzere Ankaraya geleceklerdi. Çırçırcılar haftalardır bu randevuyu hazırlıyorlardı. "Çok zengin olmıyan, hepsi sanayici ve D. P. li" heyet "lisanı münasip" ile Beyfendiye dertlerini arzedeceklerdi. Beyfendinin yumuşayıp yumuşamıyacağı merakla beklenmekteydi...

Ticaret

Oda seçimleri

B. M. M. açıldığından bu yana en sakin celselerinden birini aktediyordu. Geçen haftanın sonunda cuma günüydü. Gündemde muhtelif sözlü sorular vardı. Bunlardan bir kısmı cevaplandırıldı, bir kısmı da ya sözlü soruyu veren Milletvekilinin, ya da sözlü soruya muhatap olan Bakanın Mecliste bulunmaması dolayısı ile talik edildi. Sıra kanun tasarılarının müzakeresine gelmişti.. Cumhurbaşkanlığı ve B. M. M. bütçelerinde yapılan aktarmalara ait tasarılar müzakeresiz kabul edildi. Odalar ve Borsalar Birlikleri uzuvları. seçimleriyle alâkalı tasarı için de uzun boylu münakaşa edileceği umulmuyordu. Ne varki tasarı görüşülmeye başlandı. Bir evvelki tâ. sarının müzakeresiz ve kolaylıkla kabulünden sonra doğrusu bu tasarı Meclise arzedildikten sonra söz alan C. H. P. nin sakinliği ve soğukkanlılığı ile maruf hatibi Hıfzı Oğuz Bekata kürsüye geldi. Bekata Odalar ve Borsalar seçimlerinin mutat tarihten, de geriye bırakılmasının doğuracağı aksaklıkları belirtti. Son derece mukni bir tarzda konuşuyordu. Gel gelelim hemen Bekatadan sonra kürsüde edipliğiyle meşhur Sanayi Bakam Samed Ağaoğlu boy gösterdi. Ağaoğlu odalar seçimlerinin kendisini pek ilgilendiren bir mevzu olmamasına rağmen, Bekatanın, eski bir arkadaşı olan Bekatanın,- komisyon çalışmaları hakkında Meclise şikâyette bulunmasının üzerinde duracağım söyliyerek söze başladı. Gerçekten de Meclisin havası Bekatanın açıkladığı hakikatlerden sonra hayli değişmişti. Bekata Meclis komisyonlarına hükümetin müdahale etmemesi gerektiğini belirtmişti. Ağaoğlunun maksadı bu değişen havayı yeniden eski mecrasına sokmaktı. Bu uğurda bütün hitabet ve ediplik kabiliyetini kullandı. Hatta okadar ki Büyük Fuzuliyi bile yardımına çağırdı. Ondan beyitler okudu.

Bekata - Ağaoğlu münazarasından sonra diğer hatipler de konuştular. Bilhassa C. H. P. liler odalar seçimlerinin altı ay yerine bir yıl geriye atılmasına şiddetle muhalefet ediyorlardı. Zaten Ticaret Komisyonu da, Ticaret Ve Sanayi Odaları ve Borsaları İdare Kurulu seçiminin 6 ay sonraya bırakılmasını kabul etmişti. Ne hikmettir bu altı ayı az bulan hükümet, secim ille de bir sene tehir edilsin diye ısrar ediyordu.. Kanun tasarısı üzerinde konuşan Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata "mesele siyasi değil" diyordu. Ama, hükümetin 'bu ısrarının bir manâsı olmalıydı. Ankarada seçimlerden beri tüccarlara pek itibar gösterilmiyordu. "Lisanı münasiple" konuşmalarına rağmen tüccarlar şikâyetçiydiler. Böyle bir anda seçim yapılırsa ağırbaşlı ve uysal İdare Heyetinin yerini maazallah kimler alacaktı! Ticaret ve Sanayi Odaları da, yeni muhalefet gibi idare edilmez bir hale gelebilirdi. Yoo.. doğrusu bir yılda iki seçim fazlaydı.. Bir yıl sonra şimdiki acı günler unutulur, yine eskisi gibi tüccarla iyi geçinildiği günlere dönülürdü.. Eh o zaman seçimlere de sıra gelirdi.

Okuyucu mektupları

Politikacılar hakkında

10 Aralık tarihli Ulus, büyük puntolu bir, tekzibe sahne olmuştu. Aceleyle sayfayı çevirip tekzibin kime ait olduğunu anlamak istedim.- Gözlerim, yeniden parlamaya başlıyan bir isimle karşılaştı: Tevfik Heri. O anda dudaklarımdan gayfı ihtiyari su cümle dökülüverdi: "— Tevfik İleri vazifesine başladı."

Şefik Köroğlu - Boyabat

C. H. P. bir çok Avrupa memleketinde olduğu gibi, ihtisas komisyonlarını diğer adıyla "Gölge Kabine"yi teşkil edince Zafercileri bir telaştır aldı. Onların bu aşırı telaşları bize tarihi bir fıkrayı hatırlattı: Karamanoğlu Mehmet Bey 1411 senesinde Osmanlı Devletinin o tarihteki bas şehri olan Bursayı muhasara etmişti. Rumelide ölmüş olan Şehzade Musanın naşı Bursaya getiriliyordu. Mehmet Bey bu cenaze alayının arkasından başka kuvvetlerin geleceğini zannederek muhasarayı bıraktı, alelacele uzaklaştı. O kadar acele kaçıyordu ki nedimi dayanamadı: "— Sultanım! Osmanoğullarının ölüsünden böyle kaçıyorsun. Ya dirisi gelseydi neyapacaktın?" dedi.

Mustafa Özhanoğlu - Ankara

Meclis kürsüsünden Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen C. H. P. yi casusluk ve casus kullanmak suçlarıyla itham etmiş. Hey Allahım sen bilirsin! Şu memleket sathındaki milyonlarca insan bu konuşmaya göre şimdi casus mu oluyor? Ankarayı ele alalım. Bu şehir halkı reyleriyle iktidardan hoşlanmadığını açıkça ifade etti. Başkentte on binlerce memur Var ve bu şahıslar hem de devlet sektöründe vazife görüyorlar. Ama bu isnad hastalığını mazur görmek gerekir. Diken üstünde oturanların haleti ruhiyesi dünyanın her tarafında böyledir.

Mehmet Kınacı • Ankara

Diş Politika hakkında

Kıbrıs meselesinde doğrusu Nuri Sait Paşanın oynadığı mühim rolden haberim yoktu. Mecmu- . anızda Adnan Menderesle bir arada çekilmiş fotoğraflarını görünce tebessüm etmekten kendimi alamadım. Birleşmiş Milletler camiasında Türkiyeye ilkin muhalif ve sonra da müstenkif bir tavır takınan dost Irakla yoksa aramızda yeni politik inkişaflar mı kaydedeliyor? Havadis 'gazetesinde bu memlekete kız verdiğimizi okumuştuk. Oldu olacak simdi anasına bakıp kızını alalım da şu basiretli dış politikamızın yeni bir kazancı daha olsun.

Hüsamettin Palay - Mersin

Ankara

Barikai hakikat...

Türkiye, Yul Bryner için kafasını kazıtan veya saçlarını Audrey Hepburn'a benzetmeye çalışan bir gençlik istemiyor. Türkiye, kafasının dışı değil, içi parlak olan genç nesillere muhtaç. Sallabaş tiplerin, evet' efendimcilerin artık Türkiyede yeri olmamalıdır. Göklerde güdümlü mermilerin dolaştığı bir devirde, 1957 yılının son günlerinde biz hâlâ düşünmeyen kafaların acısını çeken bir milletiz."

Genç adam kalabalık bir dinleyici kitlesine bu şekilde hitap ediyor ve karşısındakileri iknaa çalışıyordu. Hâdise, geçen hafta perşembe günü Dil ve Tarih . Coğrafya Fakültesinin konferans salonunda hararetli bir tartışma şeklinde cereyan ediyordu. O gün Ankara Tıp Fakültesi ile Hukuk Fakültesi arasında bir münazara vardı. Mevzu her bakımdan ilgi çekiciydi. "Gençliğimizde mevcut vasıfların, çoğunluğu, istenilenler raidir, istenilmiyenler mi?";Pek çok kimse tartışmanın hâdiseli geçeceğinden endişe ediyordu. Talebeler resmî müracaatlarını Kasım sonlarında Ankara Vilâyetine yapmışlardı. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri «Kanununa göre tartışmanın "amme menfaatine tahsis edilen" bir yerde yapılması gerekiyordu. Gerçi bu bir talebe toplantısıydı. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi konferans salonundan daha müsait bir yer de bulunamazdı. Ama ne var ki Dekan bu teklifi reddermekte bir beis görmemişti. Talebeler bir salon kiralamayı düşündüler. İlk akla gelen de Yenimahalledeki Alemdar sineması oldu. Seçimler sırasında fevkalâde anlayış gösteren bu sinema!, gençlerin de gönlünü fethetmişti. Fakat işin maddî tarafı talebe, leri düşündürüyordu. Vilâyete verilen dilekçe Kemal Aygün tarafından iyi karşılanmamıştı. Ona göre mevzu "mücerret"ti. Ama Kemal Aygünün yeğeni olan Tıbbiyeli Oğuz Aygün, araya girerek bu ihtilâfı pek âlâ halledebilirdi. Nitekim halletti de.. Kurtuluştaki büyük D. F. mitinginin ateşli hatibi böylece mevzuu mücerret olmaktan kurtardı ve Dil ve Tarih . Coğrafya Fakültesinin kapıları da ardına kadar açılmış oldu.

Rüçhan Işık

Başarıya giden yolu biliyor

Tartışma başlıyor

O gün müsbet tezi Tıp ekibi "Çağlar Kırçak, Kâmuran Kıratlı, Orhan Yörükoğlu, Zekâi Süer", menfî tezi de Hukuk ekibi "Rüçhan Işık, Deniz Baykal, Ergün Zogo, Vural Günal" savunacaktı Dinleyiciler ise her iki tezi dinledikten sonra bir senteze varabileceklerdi. İlk sözü Hukuk Fakültesinden Deniz Baykal alarak mevzuu tesbit etti ve tartışmanın bir tuluat havası içinde değil, tenkitçi aklın prensipleri içinde cereyan edeceğini belirtti. Doğrusu konferans salonu görülmeğe değerdi. Kaynana zırıltıları, çalınan boş tenekeler ve ıslık... Her iki fakülte talebelerinin kendi ekiplerine yaptığı tezahürat, tartışmaya bir miting havası kazandırmıştı. Tıp Fakültesi adına söz alan Orhan Yörükoğlu, tezini savunurken, ister istemez günümüzdeki görülmemiş kalkınmadan da bahsetti. Hukuklular için bu konuşma tarzı. Anadolu Ajansı bültenleriyle büyük bir benzerliğe sahipti.. Menfî tezi savunanlar, gençliğimizin sorumluluk duygusudan mahrum olduğunu. Batıyı yanlış anladığımızı misaller vererek izaha çalışıyorlardı. Onlara göre gençlik okumuyordu. İdealsizdi. Bir değerler yıkılışı içinde boğuluyordu. Gençliği Ayşenin saçları veya Büyük Sinemadaki film, galerideki sergiden veya sahnedeki oyuncudan daha fazla ilgilendiriyordu. En müptezel, en kopya iptilalara temayül, korkulacak derecedeydi. En **çok** kullandığımız kelimeler "Boşver, aldırma!", gazetelerde en önce okuduğumuz yazı ise yıldız falıydı. -

Müsbet tezi savunan Tıp Fakültesi ekibine göre de bedbin olmak için sebep yoktu. Gençlerimiz akıllı ve zekiydiler. Onlara sorumsuzluk suçunu yüklemek büyük hata olurdu. Kahramanlık ve asalet bize irsen tevarüs etmiş vasıflardı. Atatürk inkılâbının koruyucusu olan gençlerimiz için yabancı basında çıkmış pek çok lehte yazı vardı. Bütün bunlara göre **yem** nesil, istenilen vasıfları kendinde taşıyor demekti.

Tıp ekibi

Ekip zayıp, fertler kuvvetli.

Tartışmayı takip edenler **Hukuk** ekibinin çok daha iyi hazırlandığı kanaatine varmışlardı. Birbirini tamamlar mahiyette yapılan konuşmalar da bunu açıkça gösteriyordu. Tıp ekibinin ise işbirliğine pek ehemmiyet vermediği, dinleyicilerin gözünden kaçmamıştı..

Ama nihaî karar jürinindi.

Kim haklı?

Jüri şu öğretim üyelerinden teşekkül etmişti: Bedreddin Tuncel, Hasan Reşit Tankut, Hamide Topçuoğlu, Mukbil Özyörük, Muharrem Köksal ve Mehmet Akçay. Yapılan tasnif neticesinde Hukuk Fakültesi ekibi, aldığı 3903 puanla galip ilân edildi. Tıp Fakültesi ekibi ise 3790 puanla böylece tartışmayı kaybetmiş oluyordu. Fakat onların da bir kazancı Tardı. Ferdi tasnifte birinciliği Tıp Ekibi Başkanı Çağlar Kırçak almıştı. Neticeyi büyük bir olgunlukla karşılayan Tıblılar, salonu terkederken kendi aralarında tartışıyorlardı.

Hukuk ekibi ise üzerine düşen vazifeyi başarmış ve hakkını almıştı. Bunda hiç şüphe yok ki ekip başkanı Rüçhan Işık'ın büyük payı vardı. Metodlu çalışmayı seven bu genç Hukuklu, arkadaşlarını da çalıştırmayı bilmiş, ayrıca sahip olduğu ifade ve ikna kabiliyetiyle de dinleyiciler üzerinde müsbet bir tesir uyandırmıştı.

Bu tartışmadan elde edilecek netice elbette ki şu veya bu tezin kazanmasıyla ölçülemezdi. Mühim olan müsademe-i efkarın ciddî ve seviyelibir zemin üzerinde cereyan etmesiydi. Münazara sona erdiği vakit, ilgililerce duyulan endişenin de yersizliği ortaya çıkmış oldu. Tartışma, tahminler hilafına olgun bir hava içerisinde neticeye bağlanmıştı.

Nato

Umulan ve bulunanlar

Geçen haftanın sonlarına doğru, Duma sabahı, Paristen gelen bir uçak Washington hava alanına indiği zaman, alanı -dolduran gazeteciler arasında bir yarışmadır başladı. Fotoğrafçılar uçaktan inen adamın resmini çekebilmek için birbirlerinin omuzuna çıktılar, muhabirler birkaç kelimelik bir beyanat koparabilmek için olmadık gayretler sarfettiler. Ne fotoğrafçıların, ne de muhabirlerin bu yarışması boşuna değildi. Gerçi karşılamaya gelenler ellerinde " yaşa NATO aslanı" diye levhalar taşımıyorlardı ama koca Birleşik Amerikadaki bütün gazeteler, ilk sayfalarını bu adamın ağzından çıkacak sözlere tahsis etmişlerdi: Makinada beklettikleri ikinci baskılarını yapabilmek için, hava alanına yolladıkları fotoğrafçılardan resim, muhabirlerden de haber bekliyorlardı.

Amerikan gazetecilerinin Washingtonda heyecanla karşıladıkları adam, Başkan Eisenhowerden başkası değildi. Eisenhower, kısa bir müddet önce geçirdiği üçüncü rahatsızlığa rağmen, NATO'nun en yüksek kademede yapılan Konsey toplantısında bulunmak üzere Parise gitmişti ve şimdi işte bu toplantıdan dönüyordu. Acaba toplantı faydalı olmuş muydu? Son zamanlarda Rusyaya kaptırılan askerî üstünlüğü tekrar elde edebilmek için gerekli kararlara varılmış mıydı? Toplantıda NATO üyeleri arasında mevcut siyasî görüş ayrılıkları bahis konusu edilmiş ve bunların giderilmesi için müsbet adımlar atılmış mıydı? Amerikan gazetecileri etrafını sardıkları Başkandan ısrarla bu sualleri cevaplandırmasını istiyorlardı. Oysa Başkan bunları cevaplandırmak hususunda hiç de aceleci davranmadı. Evet, NATO toplantısında genel olarak tatmin edici kararlar alındığı söylenebilirdi ama bütün bu sualleri kesin olarak cevaplandırmak için vakit henüz erkendi. Zaman, herşeyi halledecekti.

Beklenilmeyen hava

NATO'nun en yüksek kademede yaptığı toplantının başlıca konularından birini askerî meseleler teşkil etmişti. Rusyanın kıt'alararası balistik füzesini başarı ile tecrübe etmesinden sonra hür dünya ile Sovyet bloku arasında açılan mesafeyi kapatmak için Amerika, NATO devletlerinin topraklarında orta **menzilli** füze üsleri kurmaktan başka çare **göremiyordu.** Halbuki İngiltere, Türkiye ve Hollanda hariç, diğer **NATO** üyeleri toplantı **sırasında** topraklarına orta menzilli füze üslerinin kurulması hususunda hiç de istekli görünmemişlerdi. Hattâ ötedenberi **Avrupanın** Rusya karşısında en müfrit davranışlı devlet adamı olmakla

Ike NATO Toplantısına gelirken

Umduğum bulamadı

tanınan Adenauer bile, böyle bir talebi kabul etmeden önce uzun müddet düşünmek gerektiğini ileri sürüyordu. Danimarka ve Norveç Başbakanları da Amerikan talebinin şiddetle aleyhindeydiler. O kadar ki, onbeş devletin Dışişleri Bakanları Konseye sunulacak nihaî tebliği tesbit

General Norstad

İki cami arasında,..

etmek üzere toplandıkları vakit, bu konuda söyleyecek pek fazla şey bulamıyorlardı. Evet, NATO Konseyi gerekli hallerde Teşkilâtın müdafaa sistemini derhal faaliyete geçirmek üzere bir atom ve hidrojen mermi çekirdekleri stoku yapmak konusunda prensip kararına varabilmişti ama bütün üye devletlerin topraklarında füze üsleri kurulması bahis konusu Olunca fikirler ayrılıyordu. Bu bakımdan, nihai tebliğde, "... balistik füzelerin yerleştirilecekleri mahaller ve bunların Kuzey Atlantik Paktı Teşkilâtı müdafaa plânlarına uygun olarak hangi şartlar dahilinde kullanılacaktan hususları doğrudan doğruya ilgili devletlerle varılacak anlaşmalar sayesinde tesbit edilecektir" demekten başka çare kalmıyordu. Bu, oldukça muğlâk bir ifadeydi. Bu ifadeye bakılırsa, bir memlekette füze üssünün kurulabilmesi için önce NATO müdafaa plânlarının böyle bir zarureti gerektirmesi, Ondan sonra da ilgili devletle ikili bir anlaşma yapılması gerekiyordu. Müdafaa plânlarının hazırlanması vazifesi General Norstad'a verilmişti. Batı Almanya ile Norveç ve Danimarka hükümetleri, General Norstad'ın hazırlayacağı plânların kendi memleketlerinde füze üsleri kurulmasını icap ettiremiyeceği ümidini izhar etmişlerdi. Peki, bunun aksi çıkarsa o zaman ne yapılacaktı? Dahası var, eğer General Norstad'ın plânına giren bir devlet ikili anlaşmaya yanaşmazsa, Konseyde alınmış bir prensip kararı almadığı için, bu devleti topraklarında füze üssü yapılmasını kabule kim zorlıyacaktı ?

Görüşme ihtiyacı

Doğrusu istenilirse, bu toplantı sırasında Amerika ile onun yanından ayrılmayan İngiltere ve Türkiye temsilcileri hariç, diğer devletleri en ziyade düşündüren mesele silâhlanmadan ziyade silâhsızlanmaydı. Bu bakımdan, yukardaki sualler Konsey çoğunluğunun zihnini fazla meşgul etmemişti. Çoğunluğun bütün endişesi, devletler arasındaki silâhlanma yarışına son verme çarelerinin aranmasıydı. NATO devletleri, her çeşit silâhlarda ve ordu mevcutlarında azaltma yapılması, askeri gayelerde kullanılmak üzere girişilmiş atom ve hidrojen maddeleri istihsalâtının durdurulması, halen mevcut bulunan atom ve hidrojen silâhları stoklarının azaltılması, atom ve hidrojen bombaları denemelerinin durdurulması, ani baskınlar tehlikesine karşı koruyucu tedbirler' alınması yolundaki tekliflerinin Rusya tarafından ısrarla reddedildiğini elbette unutmamışlardı. Bundan başka, Sovyet Rusyanın Genel Kurulun kuvvetli bir çoğunluğu ile üyelerinin sayısı yirmibeşe çıkarılmış Silâhsızlanma komisyonunu boykot ettiği de hatırlardaydı. Ancak dünya efkârı her ne bahasına olursa olsun Rusya

ile yeni görüşmelere gidilmesini istiyordu.

Aslına bakılırsa, Rusya ile yeni görüşmelere gitmek yolu Amerikalılar arasında da taraftar toplamıştı. Mesela; Demokrat Başkan adayı Stevensonun Dullesa bu yolun bir kere daha denenmesi hususunda tavsiyelerde bulunduğu söyleniyordu. Diğer yandan, Amerikan diplomatlarından Kennan da geçen haftalar içinde Londra Radyosunda yaptığı konuşmalarda aynı tavsiyeyi ileri sürmüştü. Dışişleri Bakanı Dulles ise müteaddit defalar denenen bu yolun çıkmaza gitmekten başka bir işe yaramayacağı. nı söylüyor ve bu iddiasını Life dergisinde yazdığı bir yazıda bir kere daha ortaya atıyordu. Şimdi NATO üyeleri arasında da beliren cereyan, bu bakımdan Dullesin hiç hoşuna gitmemişti. Ancak insan ne kadar inatçı olursa olsun günden güne kuvvetlenen bu cereyanı görmemezlikten gelemezdi. Nitekim Birleşik Amerika da, sonunda, NATO devletlerinin Sovyet Rusya ile tercihen Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde silâhsızlanmayı gerçekleştirecek her türlü görüşmeyi kabule hazır olduklarını bildiren nihaî tebliğin altına imzasını atmaktan başka çare göremiyordu.

Gene nihaî tebliğde belirtildiğine göre Sovyet Rusya hükümeti yeni silâhsızlanma komisyonunun çalışmalarına iştiraki reddederse NATO devletleri, umumi veya kısmî bir silâhsızlanmayı gerçekleştirebilmek için Dışişleri Bakanları kademesinde bir toplantı yapılmasını da müsait karşılıyorlardı. Sovyet Rusyanın toplantı yer ve zamanı hakkında itiraz imkânlarını kapamak maksadile Batılılar tebliğe bu konularda sarahat koymaktan bile kaçınmışlardı.

Siyasi meseleler

NATO toplantısının başlıca konularından bir diğerini Teşkilât üyeleri arasında mevcut anlaşmazlıkların teşkil edeceği biliniyordu. Nitekim NATO'nun en yüksek kademeli idarecileri yaptıkları toplu veya ikili, üçlü görüşmelerde bu meseleler üstünde durmaktan kendilerini alamadılar. Ancak bu görüşmelerin müsbet bir sonuç verdiğini söylemek, fazla iyimserlik olurdu. Meselâ Fransa ile ingiltere ve Amerika arasında Kuzey Afrika meseleleri yüzünden çıkan anlaşmazlık NATO toplantasının sonunda hâlâ bir hâl çaresine bağlanmış değildi. Fransa, Kuzey Afrikadaki münhasır yetkisini nihai tebliğde diğer NATO devletlerine tanıtacağını ummuştu. Oysa tebliğde böyle bir tanımaya rastlanmıyordu. Aynı şekilde, Kıbrıs meselesi de yerinde saymaya devam ediyordu. Bu konuda elde edilen tek müsbet netice Genel Sekreter Spaakın Allah bilir nasıl bir netice verecek- arabuluculuk çalışmalarına devam etmek yolundaki kararı olmuştu.

Bilhassa Türkiye Başbakanı Adnan Menderes tarafından Konseye getirilen Orta Doğu durumuna gelince, nihaî tebliğ bu konuda Orta Doğu durumunu inceleyen NATO Başbakanlarının Andlaşmanın sulhçu prensiplerine dayanarak hükümetlerinin bu bölgedeki devletlerin hükümranlıklarını ve bağımsızlıklarını desteklediklerini ve bunların iktisadi refahları ile alâkadar olduklarını bildirmekle yetiniyordu. Suriye ve Filistin meselelerinden bahis bile yoktu. NATO Başbakanları, Menderesin Filistin meselesini hal için ortaya attığı 1947 taksim plânına dönüş teklifine iltifat etmemişlerdi. Suriye konusuna ise böyle bir şeyi Arap devletleri kendi iç işlerine müdahale addederek Batı aleyhtarı yeni birtakım hareketlere girişirler diye dokunamıyorlardı. Bağdat Paktını NATO'nun Doğaya uzanan kolu olarak kabul ettirmek ise, Allah bilir, Türk devletadamlarından gayrisinin aklına bile gelmiş değildi.

Stevenson

Cumhuriyetçilerin akıl hocası

Yeni bir veçhe

İşte Washington hava alanına indiği sıralarda Amerikanın Paris» te umduğundan çok daha başka şeyler bulduğunu düşünen Başkan Eisenhower, bunun için gazetecilerin sorduklarım cevaplandırmakta güçlük çekiyor, üstünkörü birtakım sözler söylemekle yetiniyordu. Artık NATO'da sadece Amerika veya İngilterenin değil, bunlar karşısında mütecanis bir blok teşkil eden küçük devletlerin de dedikleri oluyordu. Bu devletler şu sırada, Dullesın "yangına körükle gitmek" addettikleri politikasını tasvib etmemekteydiler. Önce Ruslarla her türlü anlaşma zeminleri aranmalı, ondan sonra NATO'nun askerî bakımdan kuvvetlendirilmesi meselesi, düşünülmeliydi. Hattâ bu küçük devletlerden bazılarının gene şu sıralarda Bulganinin mesajlarında istenen Avrupada "atomdan tecrid edilmiş" bir bölge fikrine muarız olmadıkları bile söyleniyordu. Bu ise, Amerikanın politikasına elbette ki uygun gelmiyordu. Bu bakımdan, Amerikalıların geçen hafta içinde düştükleri hayal kırıklığını hayretle karşılamamak gerekiyordu.

Sovyet Rusya

Bir "Niet" ve bir "Teklif"

Geçen hafta, en yüksek kademeli NATO Konseyi toplantısının sona ermesinden bir kaç gün sonra, Moskova'da da Sovyet Yüksek Şûrası toplandı. Gerçi Yüksek Şûra bu yıl içinde bir seferinde 1957 bütçesini tasdik, diğer bir seferinde Krutçefin yeni siyasetini tasvib, Kasım ayında da Komünist İhtilâlinin kırkıncı yıldönümünü kutlamak için üç defa daha toplanmıştı ama bu toplantıların hiçbiri dünya efkârının dikkat nazarlarım geçen haftaki kadar üzerine çekmemişti. Zira başlangıçta 1958 bütçesini tasdik etmek üzere yapıldığı bildirilen bu toplantının sonunda Sovyet Dışişleri Bakam Gromyko söz alarak NATO tebliğinde yapılan görüşme tekliflerini kesin olarak reddediyor ve bunun yerine Batılılara yeni biç teklifte bulunuyordu.

Bilindiği gibi, geçen haftanın başlarında Pariste toplanan NATO Başbakanları, silâhlanma yarışına bir son verebilmek amacıyla Ruslardan Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde yeniden görüşmelere başlanmasını istemişler, eğer Sovyet Rusya hükümeti yem silâhsızlanma komisyonunun çalışmalarına katılmayı reddederse Dışişleri Bakanları kademesinde beşli bir toplantı aktetmeye hazır olduklarım da bildirmişlerdi. Gromyko, Sovyet Şûrasında yaptığı konuşmada bu beşli toplantı fikrinin kabul edilemeyecek bir fikir olduğunu ileri sürüyordu. Sovyet Rusya Silâhsızlanma konusundaki son sözünü geçen ay Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda söylemişti: Bu mesele ancak Birleşmiş Milletlerin bütün üyelerinden teşekkül edecek geniş bir komisyon tarafından halledilebilirdi. Genel ' Kurul o zaman bu Rus teklifim reddetmiş ve Batılılarınkine uygun olarak, silâhsızlanma komisyonunun üyelerini yirmi beşe çıkarmakla yetinmişti. Bu karar Sovyet isteklerine uygun olarak tadil edilip komisyon bütün Birleşmiş Milletler üyelerini içine alacak şekilde genişletilmedikçe Sovyet Rusya Batılılarla ne Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde, ne de Dışişleri Bakanları kademesinde silâhsızlanma görüşmelerine girişebilirdi.

Yeni teklif

Bu beyanıyla NATO idarecilerinin bütün ümitlerim bir hamlede suya düşüren Gromyko, diğer yandan yem bir teklifte bulunmayı da

unutmuyordu: Sovyet Rusya, Batılılar silahsızlanma meselesini görüşmeyi o kadar arzu ediyorlarsa, yalnız silâhsızlanmayı değil, bütün dünya meselelerinin topluca gözden geçirileceği "en yüksek kademede" bir konferansın toplanmasını kabul edebilirdi. Böyle bir konferansın zelilini, mutlaka, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun derhal yapacağı olağanüstü bir toplantıda hazırlanmalıydı. Bu şart kabul edilmediği takdirde, Sovyet Rusya "en yüksek kademede"ki toplantıya da razı olmayacaktı.

Eğer Sovyet teklifi kabul edilirse bu "en yüksek kademede"ki toplantıda. Ruslar neler istiyeceklerdi? Bu sualin cevabı da Yüksek Şûra toplantısının sonunda kabul edilen karar suretinde bulunuyordu. Bu karar suretine göre atom ve hidrojen silâhlarına sahip bulunan devletler, yani Sovyet Rusya, Amerika ve İngiltere bu silâhları kullanmayacaklarını taahhüt etmeli ve önümüzdeki Ocak ayının ilk gününden itibaren atom ve hidrojen denemelerini durdurmak hususunda anlaşmaya varmalıydılar. Aynı devletler, bundan başka, Alman toprakları üzerinde atom ve hidrojen silâhlarının stoklarım yapmamalı, Doğu Almanya, Çekoslavakya ve Polonya topraklarında "atomdan tecrid edilmiş bir bölgenin kurulması yolundaki teklifi de kabul etmeliydiler. Ayrıca, NATO memleketleri ile Varşova Paktına dahil olan memleketler arasında bir ademi tecavüz paktı imzalanmalı ve Orta Doğu memleketlerinin bağımsızlığına müdahale edilmeyeceği ve dünyanın bu bölgesinde kuvvet kullanılmayacağı yolunda bir

Gromyko

Sahibinin sesi

anlaşma akdedilmeliydi.

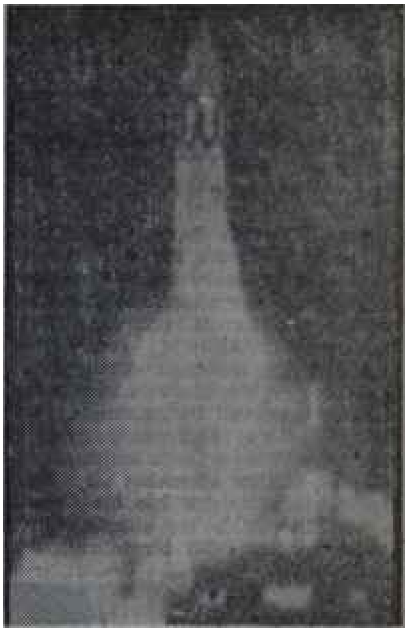
Sovyet Yüksek Şûrasının bu karar suretinin açıklanmasından sonra, Batılı mahfilleri, bu seferki Rus isteklerinin bundan önceki isteklerdan farklı olmadığım gördüler. Ancak bu mahfillerin anlamakta güçlük çektikleri, Gromyko tarafından yapılan teklifti. Genel Kurulun yapacağı yeni bir olağanüstü toplantıda durumun nasıl değişeceği ve Sovyet Rusyanın teklif ettiği , işbirliğinin nasıl teinin edileceği bir türlü anlaşılamıyordu. Sovyet Rusya, Silahsızlanma Komisyonunun 25 üyeye çıkarılması hakkındaki Genel Kurul kararını reddetmişti. Şimdi ne Genel Kurulun birkaç gün içinde karar değiştirmesi, ne de Rusların eski karara yanaşmaları beklenebilirdi. Bundan başka, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun yeni toplantısının "en yüksek kademede" bir konferansın toplanmasına nasıl zemin hazırlayabileceğini ve Gromyko'nun böyle bir teklif ileri sürerken ne düşündüğünü .anlamak da güçtü. Bu bakımdan, hafta başında Batılı çevreler Gromyko teklifinin hakiki bir isteği mi ifade ettiğini, yoksa bunun NATO Konseyi toplantısından sonra Sovyetlerin silâhsızlanma hakkındaki görüşmelerinin sadece bir teyidi mahiyetinde mi olduğunu düşünmekle meşguldüler.

A. B. D.

Nihayet!..

NATO Konseyinin geçen haftanın başlarında Pariste yaptığı en yüksek, kademedeki toplantıya iştirak eden Başkan Eisenhowerin yüzü, bu, toplantı sırasında, yalnız bir kete güldü. O gün, günlerden Çarşambaydı ve Eisenhower, Washingtonla yap. tığı bir telefon konuşması sırasında, Amerikanın kıt'alararası güdümlü füzesinin ilk başarılı denemeyi geçirdiğini öğrenmişti.

Bilindiği gibi, Amerika, iki aydanberi, kıt'alararası füzeler "I.C.B. M." bahsinde Rusyayı geriden takip etmek zorunda kalmıştı. Zaten Doğu ile Batı blokları arasındaki durumu tersine çeviren, dengeyi birden Rusya tarafına kaydıran da bundan başka bir şey değildi. Bu iki ay içinde Amerika, Rusyanın açtığı mesafeleri kapamak için Avrupadaki müttefiklerine orta menzilli füzeler "I.R.B. N." yollamak fikrini benimsemişti. Ancak NATO Konseyinin yaptığı yüksek kademeli toplantıda pek çok Avrupalı müttefikin bu fikre iştirak etmediği anlaşılmıştı. NATO'nun Avrupalı üyeleri, birkaç tanesi hariç, topraklarında füze üslerinin kurulmasını çok tehlikeli buluyorlardı. Bu durum karşısında, Amerikaya, güvenliğini sağlayabilmek için yapacak tek şey kalıyordu: Biran Önce kendi kıt'alararası füzesini imâl etmek.. İşte Eisenhower Washingtonla yaptığı telefon konuşmasında bunun artık ihtimal dahiline girmiş oldu-

Atlas havaya fırlatılıyor

Yüz görümlüğü

ğunu öğreniyordu. Talih, bir kapıyı kaparken diğerini açmayı ihmal etmemişti.

Uzun çalışmalar

Doğrusunu söylemek gerekirse, Amerika bu kapıyı açmak için kendini çok zorlamıştı. Rusların kıt'alararası füzelerini başarı ile denedikleri öğrenildikten sonra, bütün Amerikan idarecileri ve alimleri paçaları sıvamak zoruna hissetmişler; kara, hava ve deniz orduları arasındaki anlaşmazlık ve rekabetin bertaraf edilmesi için bütün tedbirler alınmış ve hattâ, bunun için Başkana yeni bir yardımcı da tâyin edilmişti. İşte bütün bu gayretlerin neticesi nihayet geçen haftanın başında alınıyordu. Geçen Salı günü, Floridadaki Cap-Canaveral üssünden atılan "Atlas" tipi bir kıt'alararası füze başarı ile havalanmış ve tesbit edilen hedefe ulaşmıştı. New York Herald Tribuneun bildirdiğine göre bu hedefin Cap Canaveral Ussülle uzaklığı 600 milden biraz eksikti. Gerçi "Atlas" 8.000 mil mesafeye ulaşacak şekilde imal edilmiş bir füzeydi ama, yeryüzünün hiçbir köşesinde bu füzenin tam menzilinin denenmesine müsait bir toprak parçası bulunamazdı.

Atlasın başarı ile denenmesinden sonra Amerika kendini eskisinden daha rahat hissedebilir miydi? Şüphesiz, hayır.' Bir kere 600 mil ile 8.000 mil arasındaki muazam , fark nazarı dikkate alınırsa, bu tecrübenin başarı derecesini tesbit etmek güçleşiyordu. Tecrübedeki başarı derecesi yüksek tutulsa bile, bu sefer de Amerikanın karşısına imalât problemi çıkıyordu. Denemede kendilerine iki ay tekaddüm eden Ruslar elbette imalâtta da Amerikaya mabetle oldukça ileri sayılabilirlerdi.

Ç A L I Ş M A

İşçiler

İşsizlik artıyor

İkinci Dünya Savaşından sonra başta Amerika Birleşik Devletlerinde olmak üzere bütün memleketlerde azçok bir ekonomik durgunluk devresi başlamıştı. Sonradan çeşitli sebeplerle ekonomik faaliyetlerde yeniden bir budanma olmuştu. Fakat her ne olursa olsun işsizlik tam olarak ortadan- kalkmamıştı. Bazı memleketlerde açık, bazılarında da kapalı olarak değişen miktarda bir işsizlik hüküm sürmekte idi. Memleketimizde işsizlik hiç bir zaman ciddi bir şekilde ele alınmamış ve buna karşı gerekli bir mücadele de açılmamıştı.

Bir dokuma işçisi
Yeşildirekte bir çay içer misiniz?

Bütün altın ve döviz ihtiyatlarımızın harcanması suretile memleketimizde 1950 den sonra rastlanan ekonomik hareketin yarattığı iyimser hava, 1958 yılından bu yana gittikçe dağıldıktan sonra işsizliğin varlığı ve arzettiği tehlike şimdi açık olarak kendini göstermeğe başladı. Memleketimizde işsizliğin varlığı ve ortadan kaldırılması gerektiği ilk defa cid dî olarak işçi sendikaları tarafından ileri sürüldü. Ham madde ithalâtına dayanan endüstrinin ithalât güçlükleri sebebi ile işleyecek ham madde bulamaması karşısında başvurulan ilk tedbir işçilerin işine son vermek olduğundan, işsizliğe karşı ilk tepkiler tabiatile işçilerden gelmekteydi.

Bilhassa eski bir geçmişe sahip olan Türk tekstil ve örme endüstrisinin, ham madde yokluğu veya, salığı karşısında ne gibi krizler geçirdiği herkesçe bilinmekledir. Ham maddeyi dışardan getirtmek sureti - le çalışabilen bir endüstrinin iyi bir ticaret rejimine sahip olmayan memleketlerde daima tehlikede olduğu meydandadır. Türkiye de kurulan endüstrinin çoğu da, maalesef ham maddesini hep dışardan sağlamaktadır. Bugün memleketimizde en ileri endüstrinin tekstil ve örme endüstrisi olduğu söylenebilir. Bunun ham maddesi olan iplik de -yün ve pamuk istihsal etmemize rağmen- dışardan geldiğinden ve çok defa bu iplikleri satın alacak dövizimiz de bulunmadığından bu endüstrinin muntazam bir şekilde çalıştığı görülmemiştir.

Kauçuk, ilâç v.s. endüstrinin de ham maddesinin dışardan sağlanması zarureti karşısında aynı durumda oldukları acı bir gerçektir.

Ham madde yokluğu yanında, son aylar içinde bütün dünyada yer yer rastlanan işsizlik, memleketimize de yayılmağa başlamış ve hele son alınan ekonomik kararlar bu işsizliği şiddetlendirmiştir. Gerek dünya durumu, gerekse alınan ekonomik kararlar yüzünden memleketimizde işsizliğin artma tehlikesi gösterdiğine evvelce bu sayfalarda işaret edilmişti. İşsizliğin genişleme istidadında olduğuna dair ilk işaret, şimdi tekstil endüstrisinden gelmiş bulunmaktadır. Geçen hafta İstanbulda olağanüstü, bir toplantı yapan Motorlu Dokumacılar, alınan son ekonomik kararları şiddetle, tenkit etmişler vs 150.000 işçinin îşsiz kalmak tehlikesi ile kargı karşıya bulunduğunu belirtmişlerdir. Motorlu Dokumacılar yanında tekstil fabrikalarından birçoğu da işçilerine ya tamamen yol vermişler, ya da haftada 3 gün olmak üzere işçilerini sıra ile çalıştırmağa başlamışlardır.

Tekstil ve örme endüstrisindeki bu işsizlik, 2 aralık 1957 günlü meşhur tebliğden doğmaktadır. Buna göre: "Yalnız iplik imâl edenlerle bunu kendi imâlatında kullanmayıp satanlar sınai maliyetleri üzerine en çok % 15 kâr ilâve edebileceklerdir". Ancak, aynı tebliğ bu iplikleri satın alarak imalâtta kullananlara hiçbir kâr tanımamaktadır. Sadece iplik imalâtçısı ile bilfarz dokumacılar arasında bu % 15 kârın paylaşılmasına müsaade edilmektedir. Hâlen piyasadaki kriz dolayısile dokumacılara kârlarından bir kısmım bırakmağa razı olan iplikçilerin, talep biraz arttığı takdirde % 15 kârın tamamını kendilerine alakoyacakları tabi. idir. Bu suretle mevcut işsizlik bir kat daha artacak ve meselâ İstanbul. da Yeşildirek kahvelerindeki işsizlerin sayısı kabaracaktır. Simdi işsiz kalan isçiler bu kahvelerde kahvecilerin kredisi sayesinde kumar oynamakta ve yine kredi ile çay içebilmektedirler.

Türk-İş

Aylardan beri bir türlü toplanamayan Türk - İş Yönetim Kurulu nihayet geçen haftanın ortasında Ankarada bir araya gelmeğe muvaffak olmuştu. Türk - İş'in bu toplantısına işçiler ve halk efkârı büyük önem veriyordu. Çünkü bugüne kadar yürütülemeyen işlerin bir düzene sokulacağı ve hükümetin işçi meselelerine karşı daha anlayışlı davranmasının sağlanacağı ümit ediliyordu. İşçi çevrelerinde hakim olan kanaata göre, Türk - İş idarecileri ve genel olarak sendika idarecileri arasında iktidara sempatik şahısların bulunması birçok meselenin kolayca çözülebilmesi için yeter sanılıyordu. Halbuki yine geçen hafta B. M. M. ndeki tartışmaların ortaya çıkardığı gibi, Çalışma Bakanlığı herşeye rağmen sendikalarla, birlik ve federasyonlar hakkındaki görüşünü değiştirmemişti. Bakanlık, kapatılan sendika, birlik ve federasyonların açılmasını istemediğini B. M, M. kürsüsünden açıkça ilân ediyordu. Bu durum karşısında Türk _ İş'in bu birlik ve federasyonların açılması yolundaki son dileğinin de müsbet bir netice vermeyeceği anlaşılıyordu. Türk _ İş tarafından yayınlanan bültende ise Sendikalar Kanununun değiştirilmesi, grev hakkının tanınması gibi eski istekler tekrar ediliyordu. Bu suretle Sendika hürriyeti ücretler, iş uyuşmazlıkları ve genel olarak Türk işçisinin bir insan ve vatandaş olarak bütün hakları ve ekonomik durumu kendi haline bırakılmış oluyordu.

İŞSİZLİK

Adil AŞÇIOĞLU

Dünyanın hemen hiç bir memleketinde el emeğinin tamamına iş bulmak, yani tam istihdamı gerçekleştirmek mümkün olamadığından, hemen hemen her memlekette devamlı bir işsizliğe rastlamak mümkündür. Esasen rekabet ve kâr esasına dayanan bir ekonomide el emeğinin tamamına iş bulmak, işçi ücretlerinin düşük seviyede tutulmasına engel olacağı için, bu çeşit bir ekonomi İçkide daima bir işsiz zümresinin yedek el emeği olarak bulundurulması arzu bile edilmektedir. İşte bu sebepledir ki, ekonomisi liberal - kapitalist bir temele dayanan İngiltere, ekonomik ve sosyal görüşlerinde büyük gelişmeler kaydettikten sonra işsizliği tamamen ortadan kaldırıp tam istihdama gitmeğe karar verdiği halde, bu kararını uygulamakta mali çevrelerin muhalefeti ile karşılaşmaktadır.

İşsizlik, bu şekilde ekonomik mülâhazalarla ve istekle yaratıldıktan başka bir de istek dışı olayların etkisi ile meydana gelmektedir. Serbest rekabet esasına dayanan bir ekonomide el emeği de herhangi bir mal gibi arz ve talep kanununa bağlı bulunmaktadır. Çalışan sınıflar el emeğinin fazlaca arandığı hallerde doğumu arttırmağa ve işsizlik olduğu zamanlarda da doğumları azaltmağa âdeta zorlanmaktadırlar. Bir mala karşı talep arttığında onun istihsalinin çoğaltması yoluna gidileceği ve aksi halde istihsalin azaltılacağı veya durdurulacağı nasıl tabii ise, aynen el emeğinin . de arz ve talep kanununa göre bu şekilde kendi kendini ayarlaması beklenmektedir. Bu görüş, el emeğinin herhangi bir maldan farksız sayılmasından ileri gelmektedir.

İşsizliğe karşı çare olarak nüfusun azaltılması veya çoğaltılmasının yavaşlatılması gibi tedbirlere, nüfusu gerçekten korkunç bir şekilde artan Çin ve Japonya gibi memleketlerde başvurulabilir. Fakat nüfusun artış temposunun yavaşlamasına kadar mevcut el emeğine iş bulmak, ister Çinde ve Japonyada ister Türkiyede olsun her hükümetin başlıca görevlerindendir.

İşsizliğin nüfus hareketleri ile olan bu bağlantısı dışında başlıca sebebi şüphesiz ki, ekonomik mahiyettedir. Gerçekten, hiçbir memleketin ekonomisinde mutlak bir durgunluğa rastlamak mümkün değildir. Çeşitli faktörlerin etkisi ile bir ekonomi daima hareket halindedir. İhtiyaçlar ve bunları takiben talepler gerek sayı, gerekse çeşit bakımından hergün değişmektedir. Bu değişen ve çoğalan veya azalan ihtiyaç ve talepler karşısında ekonominin davranışı da ona göre olmaktadır. Bu sebeple el emeğinin de sermaye ile birlikte bir istihsal alanından diğerine kaydığı daima görülmektedir. Nüfus hareketleri dışında, yani demografik faktör dışında işsizliğin istihsal vasıtaları ve metodlarındaki değişildik lerle talep değişikliğinden ileri geldiği kabul edilmektedir. Yukarda sayılan faktörler yüzünden el emeğinin arzı ile talebi arasında bir denge kurulamamasının asıl sebebi çoğu memleketlerde ve bilhassa bizde plânlı bir ekonomiye iltifat edilmemesidir. Hususi sermaye ve teşebbüs, ekonominin gerçek ihtiyacının şu veya bu istihsal alanında veya metodunda olduğuna karar verdiği takdirde memleketin ekonomik hayatında derhal bir düzensizlik ve onu takiben de bir issizlikle karşılaşmak işten bile değildir. Bugün bilhassa Amerika Birleşik Devletlerinde istihsal tekniğinin değiştirilmesi ve otomasyona doğru gidilmesi sebebi ile işsizlik bir hayli artmıştır.

Meselâ şapka istihsalinde otomasyona doğru giden bazı Amerikan fabrikaları işçilerine yol ve« meğe başlamıştır. Bunun gibi daha bir çok istihsal kollarında otomasyona doğru gidildikçe el emekçilerinin büyük bir kısmının işsiz kalacağı tabiidir. Çünkü misal olarak ele aldığımız şapka endüstrisi otomasyon sebebi ile boşta kalacak el emeğinin başka bir yerde iş bulup bulamayacağı ile ilgilenmemektedir. Hususi sermaye bunu düşünmekle' mükellef değildir. O, istihsalini çoğaltmağa ve ucuza maledip kârını arttırmağa bakar.

İstihsal tekniği ile metodlarındaki değişikliğin sebebiyet verdiği işsizliğin diğer bir örneği ziraati ilkel usullere dayanan bir memleketin makineleşmiş ziraate tedbirsiz olarak ve birdenbire geçmesi ile ortaya çıkan işsizliktir. Bununla beraber bazı mallara karşı talebin artması veya azalması sebebi ile de işsizlikle karşılaşmak mümkündür. Meselâ inşaat endüstrisinin tuğla yerine çelik veya cam kullanmağa başlaması halinde tuğla endüstrisinde bir işsizliklik başgöstereceği gibi, çelik ve cam istihsali daha kalifiye işçilere ihtiyaç gösterdiğinden ve bu da bir zaman meselesi olduğundan tuğla endüstrisinden boşalan el emeğinin, bu yeni endüstriler tarafından çekilmesine de imkân olmayacaktır.

Memleketimizde istihsal tekniği ile metodlarında herhangi bir esaslı değişildik yapılmadığına göre, belirli ve tehlikeli bir hal almağa başlayan issizliğin bizde bir yandan nüfus artmasından, diğer yandan da dış ticaret açığı ve idare hatâlardan ileri geldiğini kabul etmek zarureti vardır. Meselâ memleketin kumaş ve dokuma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bu alanda istihsalin arttırılması maksadile el tezgâhları yerine fabrikasyona gidildiği takdirde bu çeşit istihsalin daha fazla ham maddeyi daha kısa zamanda işleyebileceği düşünülerek ham madde istihsali veya ithalâtı arttırılmalıdır. Aksi takdirde, bir yandan tezgâhlar çalışmaz hale gelecek, öte yandan da fabrikalardan bir istihsal elde edilemiyecektir Bu suretle istihsalin eski seviyesinden de daha aşağı düşeceği ve issizliğin artacağı tabîîdir. Tarımın makineleştirilmesi yolunda atılan adımların tedbirsizlikler yüzünden köylü ve çiftçiyi eski istihsal vasıta ve metodlarına dönmek zorunda bıraktığı herkesçe bilinmektedir. Bununla beraber, memleketimizdeki işsizliğin istihsal tekniği ile talepte değişiklik gibi organik yani bünyevi faktörlere dayanmadığını hemen belirtmek isteriz. Memleketimizdeki işsizlik ve genel olarak ekonomik hayattaki durgunluk mevcut istihsal kuvvetlerinin düzenlenmemesi idari ve mali karardaki yanlışlıklardan Deri gelmektedir. Memleketin bütün olarak ekohomik bir ilerleme kaydetmediği gözönünde bulundurulacak olursa, işçilerin işsiz kalmak suretile sebepsiz olarak bir fedakârlığa sürüklendikleri görülmektedir.

Bununla beraber şurasını belirtmek lâzımdır ki, bizde işsizliğin bir de demografik sebebi vardır. Gerçekten durmadan artan nüfus, her yıl en az bir milyon insanın doyurulması, barındırılması, okutulması ve işe yerleştirilmesi gibi bir zaruretle bizi karşı karşıya getirmektedir. Türkiye mevcut nüfusunun birkaç mislini besleyebilecek imkân ve servetlere sahip bulunduğu İçin nüfusun artmasına karşı herhangi bir tedbir alınması bahis konusu olamaz. Ancak, nüfus artmasının doğurduğu gıda, mesken ve çalışma problemlerine bir hal çaresi bulunmadıkça, nüfus fazlasının faydadan ziyade zarar doğuracağını tahmin etmek sor olmasa gerektir. Kanaatimizce memleketimizde nüfus hareketleri lâyık oldukları önemle ele alınmamakta ve incelenmemektedir. Halbuki nüfus hareketlerinin iyice incelenip anlaşılması birçok problemleri kolayca, çözmemize vardım edecek ve bize tutulacak yolu gösterecektir. Aksi halde işsizlik milyonlarca ihsan için bir felâket ve dert kaynağı olmakta uzun yıllar devam edecektir.

Silâhlar

NATO'nun son kararları

Kuzey Atlantik Paktı 'Teşkilâtı Başbakanları konferansının sonunda yayınlanan "müşterek beyanname ve tebliğ'in bilhassa savunma sistemiyle ilgili kısmı, bazı önemli yenilikler getiriyordu. Aslında, bu yenilikler, bir kaç yıl önce alınması gereken tedbirler olarak kabul edilebilirdi. Hür dünya, silâhsızlanma müzakereleriyle oyalanırken, Nükleer silâhlarındaki üstünlüğü Ruslara kaptırdığını geç de olsa anlamıştı. Tebliğde, bu husus şöyle ifade ediliyordu: "Sovyet idarecileri silâhsızlanma alanında bir anlaşma meydana gelmesine mani olurken, askerî kuvvetlerini, halen en modern ve en büyük tahrip kudretine sahip silâhlarla teslih ettiklerini açıkça anlatmış bulunmaktadırlar." Bu geç kalmış bir teşhisti. Rusların bu yoldaki tutumu, yıllardan beri başka türlü değildi ki! Neyse, olan olmuştu. Acaba, ilerisi için ne düşünülüyordu, mühim olan buydu. NATO Hükümet Başkanları diyorlardı ki: "Bizler, teknik sahada elde edilen son terakkiler ve silâhlar vadisinde meydana gelen gelişmeleri gözönünde tutarak, Kuzey Atlantik Paktı Teşkilâtına gayetle müessir bir askerî müdafaa gücü vermeğe karar verdik."

Artık NATO'nun askeri gücünün arttırılması, şimdiye' kadar olduğu gibi, klâsik silahlarla mümkün değildi. Alınacak tedbirlerden biri; atom ve hidrojen mermi çekirdekleri stoku yapmak, diğeri ise; Başkomutanlığın emrine orta menzilli balistik füzeler vermekti. Doğrusu, tedtedbirler ve Rusların anlıyacağı bir şekilde alınmıştı. Her şey güzeldi, ama, bu işin tatbikatı nasıl olacaktı? Tebliğin bununla ilgili, kısmı, hiç de ümit verici sayılamazdı. Atom ve hidrojen mermi çekirdekleri stoklarının ve balistik füzelerin yerleştirilecekleri mahaller ve bunların hangi şartlar içinde kullanılacakları, doğrudan doğruya ilgili devletlerle varılacak anlaşmalar sayesinde tâyin edilecektir deniliyordu. Çok güzeldi ama, askerî makamların kurulmasında zaruret gördükleri üslerle doğrudan doğruya ilgili devletler ya buna razı olmazlarsa? Nitekim, uzun zamandan beri falsolu sesler çıkmaktaydı. Meselâ, Skandinav memleketleri ve Yunanistan, sınırları içinde füze üslerinin kurulmasına razı olmadıklarını her vesileyle ifade etmekten çekinmiyorlarlardı. Şimdi, bir de atom ve hidrojen çekirdeklerinin stokları meselesi ortaya çıkmıştı. Bilhassa, adı geçen memleketlerin buna kolayca razı olacaklarını beklemek biraz safdillik olurdu. Bu şartlar karşısında; askerî gücün müessiriyetini arttırmak tedbiri, henüz işin başlangıcında eksik ve sakat doğuyor demek, hakikatin tam ifadesiydi. Buna mukabil, bilhassa Türkiye güdümlü mermilerle teçhiz edilmesini ötedenberi talep -ediyordu..Nihayet, konferansta "Nike" ve "Honest John" güdümlü mermilerinin verilmesine rıza gösterdiği resmen ifade olunmuştu. O halde, yurdumuzda füze üslerinin kurulması muhtemeldi. Belki de, atom ve hidrojen çekirdekleri stoklarımız olacaktı. Şüphesiz bu tedbirler, hür milletler için olduğu kadar millî savunmamız için de hayati önemi haizdi. Ancak, kollektif savunma sisteminde, üye devletlerden bazılarının sistemi zayıflatacak zihniyetlerinde ısrar etmeleri, ister istemez topyekûn savunma gücünün azalmasına müncer olacakdı. Anlaşılıyordu ki, NATO devletleri . tehlike burunlarının dibine kadar gelmesine rağmen, müşterek bir savunma politikasında hemfikir değillerdi. Bu durum ise, vahim neticelere zemin hazırlıyacak, müessif bir tutumdu.

Atom taklidinin infilâkı

' *Taklidi böyle olursa*

A.B.C. eğitimi gören subaylarımız

Herşeyin başı; fıtrî ve irsî kabiliyet

Türk Ordusundaki faaliyetler

Klasik silâhlar dışındaki savaş teknik ve taktik eğitimi için ordumuzdaki gayret ve faaliyetler, bilhassa NATO'ya girişimizden bu yana hızlanmıştı. Bir kaç yıl önce, Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak, A.B.C. "Atom, Biyoloji ve Kimya Dairesi" kurulmuştu. Bu alandaki çalışmalara, böylece daha derli toplu bir istikamet veriliyordu. Atom, Biyoloji ve Kimya harp silâh ve vasıtalarına karşı savunmada, teknik ve taktik eğitimin sağlanması hususu, silâhlı kuvvetlerimiz kadar halkımız için de büyük bir ihtiyaç olarak görülmekteydi. Bu düşünceyle Ankaranın banliyösü Mamakta bir öğretim müessesesi açılmıştı. Bidayette bu müessesenin âdı, "Özel Silâhlar Okulu" idi. Görülen lüzum üzerine, "Nükleer Silâhlar Okulu" ve "Kimya Okulu" adlariyle iki müesseseye ayrılmıştı. Birinci okul münhasıran Ordu personelinin, diğeri ise daha ziyade sivil personelin eğitimiyle uğ-

raşıyordu. Sivil personel, bakanlıkların paisif korunma işleriyle vazifeli bulunan kimselerdi. Her iki okulun faaliyetleri mahdut gibi görünüyorsa da, açılan çeşitli kurslara iştirak etmiş asker ve sivil personel, A. B. C. mevzularında kendi birlik ve kurumlarında öğretmenlik yaparak, geniş bir kitlenin kısa zamanda eğitimini sağlamaya çalışıyorlardı.

Bilhassa Nükleer Silâhlar Okulu elindeki dar imkânlara rağmen gerek ordumuza ve gerekse sivil savunmamıza çok büyük hizmetler ifa ediyordu.. Dostumuz ve büyük müttefikimiz Amerikanın bu okulun gayret ve faaliyetlerine daha yakından ilgi göstermesi, müessesenin hizmet alanını şüphesiz çok genişletecekti. Bir müddet önce okul idarecileri, Ordu büyüklerinin huzurlarında bir atom tatbikatı hazırlamışlardı. Atom bombasının taktik alandaki tesirleri bir gösteri halinde seyircilerin ibret nazarlarına sunulmuştu. "Taklit bir atom bombası" patlatılmış ve bunun muhtelif mesafelerdeki personel, silâh ve araçlar üzerindeki tesirleri incelenmişti. Meselâ bombanın patladığı merkezden 400 metre uzakta bir cip kullanılmaya cak hale geliyordu. Tankın içinde ve "tilki oyuğu"nda bulunan personele ise bir şey olmuyordu. Ancak, açıkta bulunanlar üzerindeki tesir, öldürücüydü. Keza, tatbikatta radyoaktif, bölgenin araştırılması ve buradaki radyasyonun ölçülmesi gibi hususlarda seyircilere gösterilmişti. Bilhassa, Amerikan ve Alman yapısı "Gayyer Müller" cihazlarının kullanılması etüt edilmişti. Neticede: Atom infilâklarının geniş bir cepheye iyice yayılmış kuvvetleri durduramadığı; toprak içine iyice gömülmüş savunma kuvvetlerinin de atom bombaları ve mermileri ile yerlerinden oynatılamadığı anlaşılmıştı. Keza; atom mermi ve bombalarının kullanılmasında hedefe isabetin şart olduğu ve zamanın da iyi seçilmesi lâzım geldiği mü şahede edilmişti. Yeteri kadar kesif yapılmadan bomba ve mermi atılırsa hedef kuvvetler, yerlerinden ayrılıyorlardı. Bu gecikmenin başlıca sebebi, atom «bomba ve mermilerinin hayli uzun bir zaman da patlamaya hazır hale getirilmeleriydi.

Tatbikat sonunda herkes mem nun olmuştu. Bir kere daha anlaşılmıştı ki, Türk Ordusu en modern silâhları gerek kullanma ve gerekse bunlara karşı korunmada fıtri kabiliyetini daima muhafaza ve idame ettirmekteydi.

K A D I N

Sosyal Hayat

Gönüllü yardımcılar

İnci Erguvanlı, misafir odasını dolduran hanımları saydı, sonra gülümsiyerek:

"— Tamam, dedi, başlıyabiliriz."

Elinde büyük bir defter vardı. Türk . Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin Gönüllü Yardımcılar kolunun bir aylık faaliyet raporunu okumaya başladı.

Hanımlardan bir kısmı haftada iki defa Keçiören Çocuk Yuvasına, bir kısmı Ankara Çocuk hastahanesine, bir kısmı da Tıp Fakültesinin İkinci Dahiliye kısmına devam ediyordu. Yardım kolunun Türk Bas-

İnci Erguvanlı
Yeni bir "alâka" peşinde

kanı İnci Erguvanlı Amerikalı Başkanı ise Mrs. Mc. Kenzie idi. Hanımlar çocuklara kitap okuyorlar, onlara oyun oynamasını, eğlenmesini, düşünmeyi öğretmeye çalışıyorlardı. Küçüklere mama yedirmek, altlarını değiştirmek gibi yardımlarda da bulunuyorlardı. Büyük hastalara gelince, haftada iki defa olsun onların hatırım sormak, dertlerini dinlemek, onlara istedikleri bir kitabı, bir mecmuayı götürmek, mektuplarını yazmak ne büyük zevkti. Hanımlar, -henüz otuz kişi idiler, bu işe başladıktan sonra büyük bir saadet duyduklarını söylüyorlardı. Bir defa ufukları genişlemişti. Bir sürü dert, bir sürü ıstırap, bir sürü dâva, vardı ve insan bazan bir tatlı sözle, hazarı bir tebessümle bile hayatta faydalı olabiliyor ve işte o anda da yaşamanın zevkini tam mânası ile duyuyordu. Bir çoklarımızı kurt gibi kemiren o mânâsız küçük dertler kimsesiz bir çocuğun, mustarip bir hastanın yanında ne kadar çabuk kaybolup gidiyordu. Vakıa bir hastahanede karşılaşılan çeşitli ıstıraplar, insanın ruhuna tesir etmiyor değildi ama, hu ıstırapları birazcık olsun hafifletebilmek, de çok büyük bir teselli idi. Hastana nelere devam eden hanımların hayatları şimdi adeta zenginleşmişti. Yeni alâkalar, yeni bir gaye doğmuştu. Meselâ İnci Erguvanımın hayatında şimdi, bir küçük Ayten vardı. Hastahaneye ilk gittiği gün hemşire kendisine:

"— Aytenin mamasını verir misiniz?" demişti.

İnci Erguvanlı korka korka kollarını uzatmıştı. Ayten henüz yedi aylıktı, ancak yeni doğmuş bir bebek kadardı. Bir türlü gelişemiyordu. Onu yaşatmak için hastahaneye almışlardı. Fakat bu küçücük şey, insana nasıl anlayışla, zekâ ile bakıyordu. Şimdi genç kadın hastahaneye hep Ayteni düşünerek, heyecanla giriyordu ve hastahaneden dönüşünde ev halkı bir ağızdan: -

"— Aytenden ne haber?" diye soruyorlardı.

Nazmiye Nigâr hanımın da böyle yepyeni bir alâkası vardı. Bu, nur yüzlü ihtiyar bir kalp hastası idi. Bakışları, sözleri, insana kuvvetli bir hayat felsefesi aşılıyordu. Nazmiye Nigâr, gelecek ziyaret günü ona portakal suyu götürecekti. Aliye Koryüreğe gelince, ona en çok kimsesiz bir kadın tesir etmişti.

"— Ne istersin, söyle" deyince bakakalmıştı.

Ne isteyebilirdi? Gözleri yaşarmıştı. Aliye Koryürek ona çiçek götürdü. Müzehher Çabukgil yuvadaki kimsesiz çocuklarla meşguldü. Amerikalı arkadaştan ile beraber yılbaşı için oyuncaklar ve kitap toplamışlardı. Her çocuğun bir oyuncağı olacaktı. Her çocuk resimli bir kitaba bakabilecek oradan hayatı öğrenmeye çalışacaktı. Müzehher Çabukgil, kimsesiz çocuklara yardım işinin herşeyden evvel bir alâka ve teşkilâtlanma meselesi olduğuna inanıyordu. Evlerindeki fazla oyuncakları, çocuk kitaplarını ne yapacaklarını bilmeyen birçok anneler bunları, seve seve kimsesiz çocuklara hediye edeceklerdi. Ancak, bu annelerin teşvik edilmesi ve onlara bir yardım yeri gösterilmesi şarttı. Amerika gibi en zengin memleketlerde dahi bugün küçülmüş elbiseleri, kullanılmayan oyuncakları toplayıp fakirlere dağıtan teşkilâtlar mevcuttu. Tür-Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin en faal üyelerinden biri olan Emel Mersinli de yardım işini iki kısma ayırıyordu. Manevi yardımın çok faydalı olduğu muhakkaktı ve gün. geçtikçe, bu, cemiyetimizde bir alışkanlık, tabii bir vazife şeklinde

ÇARŞAF MESELESİ

Jale CANDAN

Bir müddet evvel, Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezinde illerden gelen heyetlerin iştirakıyla bir toplantı tertip edilmişti. Gazetelerden öğrendiğimize göre, bu toplantıda delegeler ve bilhassa Maraştan, Nevşehirden, Konyadan ve Afyondan gelen delegeler kara çarşafla mücadele edilmesini istemişler, cesaretle, hayret uyandırıcı ifşaatlarda bulunmuşlar.. Maraşta tek çarşafsız kadın yokmuş. Nevşehirde taassup yüzünden "anneler" günü bile yapılamıyormuş. Kadınlar birçok illerimizde arzularının hilâfına eşlerinin ve büyüklerin zoru ile çarşafa sokuluyorlarmış. Evvelâ bu delegeleri canı yürekten tebrik etmek isterim. Mutaassıp muhitlerde yaşıyan kadınlarımızın bu şekilde cemiyet dertleriyle kaygulanabilmeleri ve bilhassa fikirlerini serbestçe ifade edebilmeleri harp meydanlarında kahramanlık göstermek kadar mühimdir. Zaten bu medeni cesaret , cemiyetimizin en çok muhtaç olduğu ve milletçe bizi yükseltecek bir meziyettir. Ayrıca Türk Kadınlar Birliğinin bu toplantıları tertip ederek illerimizin sosyal durumundan bizleri haberdar etmesi, muhtelif illerden gelen delegeler arasında fikir teatisine imkan hasırlaması da takdir edilecek birşeydir. Ancak bazı dertlerimiz var ki; bunlara senelerden beri el atmış gibi görünmekle beraber henüz bir çarebulmak hususunda tek adım dahi atmış sayılamaz Çarşaf meselesi işte. hu meselelerden bir tanesidir. Gönül isterdi ki Anadoludan gelen cesur delegelere biz burada, aynı cesaretle cevap verebilelim ve hakikatleri hiç olmazsa teşhis etmekten çekinmeyelim. Birçok illerimizde bu mevzuda bizi susturan ve felce uğratan şey taassup, "merkez" de ise siyaset

ve particilik kaygusudur. Kara çarşafla siyasi oylarımız arasında bir rabıta kurdukça, mücadele etmemize, imkân yoktur. Vakıa Nazlı Tlabar gibi bir fikir kadınımızın, Aliye Coşkun gibi bir maarifçimizin, birçok defalar ifade ettikleri gibi bunun bîr eğitim meselesi olduğunu kısmen kabul etmek mümkündür ama, çarşaf mücadelesini bir fikir ve kültür kalkınmasına bağlamak çok uzun vadeli, uyuşturucu bir mücadele yolunu tercih etmek demektir. Esasen burada "tesettür" ile "kara çarşafı ayırt etmek mecburiyetindeyiz. Tesettür birçok bölgelerimizde islâmiyetten sonra, dinî bir vecibe seklinde yerleşmiştir ve âdetlerimizin arasına girerek asırlardan beri devam ededurmaktadır. Kadın, erkek görünce kaçar; yüzünü erkeğe göstermemek için bazan yere kapanır, bazan şemsiye altına gizlenir, bazan örtü kullanır. Elbette ki dinî menbadan gelen bu âdetler, ancak fikir kalkınması ile ortadan kalkacaktır, zamana ve sabıra ihtiyaç vardır. Ama kara çarşaf bize tamamile yabancı bir kıyafettir. Osmanlı devrinde doğudan, bir moda şeklinde sınırlarımıza girmiş, daha ziyade büyük şehirlerimizi istilâ etmiştir. Dinimizle ilgisi yoktur. Cumhuriyet devrinden sonra tamamiyle yok olmaya yüz tutarken, çok partili hayata girmemizle ve bilhassa küçük muhitlerde dinin siyasete âlet edilmesiyle yeniden hortlamış ve yobazlığın, inkılâp düşmanlığının, geriliğin bir sembolü olarak karşımıza dikilmiştir. On sene evvel Türk köylüsü kara çarşafı adeta unutmuştu. Şimdi âdettir diye kasabadan şehire inerken kadın kara çarşafa giriyor, Anadoluya giden küçük memur, muhitinin tesiri altında kalarak karısına tazyik edip onu kara çarşafa sokuyor. Büyük şehirlerin kenar mahalleleri ise, bu mevzuda gayet mutaassıp.. Demek ki; bu bizde devam ededuran bir âdet değildir, onun için de "eğitim"e değil, "kanun'a muhtaçtır. Bu memlekette vatandaşın mayo ile sokakta dolaşması yasaktır. Erkeğin fes giymesi de yasaktır. Bu memlekette "kara çarşaf"ın giyilmesi de yasak olmalıdır.

---

yerleşecekti. Bayram günlerinde kimsesiz hastalan ziyarete gitmek, onlara mühim anlarda cesaret ve imkân aşılamak, icabında tırnaklarını, kesip, icabında yüzlerini yıkamak, bir yudum su vermek muhakkak ki güzel ve çok zevkli birşeydi ama, her kadın haftada birkaç saatini buna ayıramazdı. O zaman maddi yardımda da bulunabilir, evinde yaptığı bir el isi ile parası ile teşkilâtları destekliyebilirdi. Evlerde kullanılmayan ve zamanla bozulacak birçok ilâçlar vardır Ev kadınları bunları, faydalanabilecek teşkilâtlara verebilirlerdi

Yenişehirde, Karanfil Sokağında bir evde yapılan bu toplantı ikide başlamıştı. Hanımlar "hastahaneler menfaatına" bir yemek vermeyi kararlaştırarak saat dörde doğru yerlerinden fırladılar. Hastahane saati gelmişti. Çocuk servislerinde çalışan lar için akşam saati çok mühimdi. Bu, mama saati, temizlik saati yardım ve şefkat saati demekti.

Birçok Aytenler küçük kollarını birbirine vurarak onları bekliyorlardı.

Yurdun açılışı

Anafartalar caddesindeki Çocuk Esirgeme Kurumuna ait apartmanın 9 numaralı dairesinde o gün büyük bir faaliyet göze çarpıyordu. Kapı sık sık açılıyor ve kadınlı erkekli bir ziyaretçi' kalabalığım son derece neşeli genç kızlardan müteşekkil bir grup mesut bir tebessümle karşılıyordu. Bu genç kızlar, 9 numaralı dairenin yeni ev sahibeleri idiler. Sabahları telâşla, hep birden çıkıp muhtelif fakültelere gidiyorlardı, yemek saatlerinde yine görünüyorlardı. Fakat ellerinde taşıdıkları şey yalnızca kitap değildi, filelerde paketler ve sebzeler de bulunuyordu. Sonra genç kızları komşuları sık sık mutfakta, pencerelerde temizlik yaparken görüyorlardı. Altı kişi idiler, fakat çok yakında on iki kişi olacaklardı. Anadolunun muhtelif vilâyetlerinden gelmişlerdi. Kimisi doktor olacaktı, kimisi hukukçu veya edebiyatçı.. Liseyi bitirdiklerinde, en büyük arzuları okuyabilmek, yüksek tahsil yapmaktı. Aileleri Anadoluda

bulunduğu için Üniversiteye gidebilmede onlar için muazzam bir mesele idi. Aileleri maddî yardımlarda bulunmaktan çekinmiyorlardı. ama, nihayet bir talebe harçlığı ile yemek içmek ve rahat bir hayat yaşamak pek kolay değildi.. Eğer Üniversite muhitlerinde ihtiyaca yeter miktarda yurt bulunsaydı ve az para ile iyi bir şekilde yaşamayı temin edebilecek teşkilâtlar kurulmuş olsaydı, elbette ki tahsilini devam ettirmek isteyen birçok genç kız kolaylıkla üniversiteye gitmeyi düşünebileceklerdi. Fakat işte mevcut yurtlar kifayetsizdi. Birçokları ihtiyaca cevap verebilmekten çok uzaktı. Şurada burada pansiyonda kalan ve fena lokantalarda kârınlarını doyurmaya meçbur olan birçok Üniversiteli böylece yâ tahsilini yarım bırakmak, ya da sefil olmak durumunda kalıyordu. Bu şeraitte de Anadoluda bulunan bir çok aile genç kızlarını büyük şehirlere gönderemiyordu. Halbuki genç kızların okumaları, meslek sahibi olmaları cemiyetimiz için gayet faydalı idi. Ankaralı Soroptimistler yani meslek sahibi kadınlar okumak isteyen kızlara yardım etmek istiyorlardı. İşte 9 numaralı dairedeki Kız Talebe Yurdu, bu arzu ile doğmuştu. Otuzbeş azası bulunan, Ankara Soroptimist Kulübü bir senedir hiç durmadan çalışıp çabalamıştı ve nihayet maksada erişmiş, güzel ve iyi bir sistem üzerine kurulmuş olan "Numune Yurdu" açmaya muvaffak olmuştu.

Güzel bir sistem

Mühim olan, herşeyde iyi bir sistem kurmakti ve 21 Aralık günü açılan Kız Talebe Yurdunun en büyük vasfı da muhakkak ki böyle bir sistem üzerine kurulmuş olması idi. Yedi odalı dairenin iki odasında altışardan on iki tane güzel, boyalı ve ranzalı karyola vardı. Her talebenin kendisine ait bir dolabı da bulunuyordu. Oturma odası, aynı zaman: da çalışma odası olabilecek olan yemekhane sade, fakat şirin bir şekilde döşenmişti. Koltuklar, kanepeler gayet rahattı, radyosu, çiçeklikleri ve şirin perdeleri vardı. Mutfak zevkle iş yapabilecek genişlikte idi. Banyosu güzeldi. Fakat en güzeli kapıdaki program tablosu idi. Bu haftalık programda günün muhtelif işlerine meselâ temizliğe, yemeğe ve bulaşığa ayrılmış saatler ayrı ayrı gösterilmişti. Talebeler bu programa ve ders programlarına bakarak işlerine gelen saatleri kendilerine ayıracaklardı. Her talebe haftada 9 saat ev işi görecekti ve böylece ev çiçek gibi muhafaza edilecek, ucuza temiz ve iyi. bir yemek yemek mümkün olacaktı. Talebeler yemek masraflarını elektrik ve havagazı paralarını kendi paralarından ödiyeceklerdi. Böylece hem genç yaştan bütçe yapmasını, hem de ev işlerini öğrenmiş olacaklardı. Çünkü okuyan ve meslek sahibi olmak isteyen her genç kızın şu hakikati aklından çıkarmaması lâzımdı: Her ne olursa olsun herşeyden evvel bir ev kadını namzedi idi ve birgün ev harici ve ev dahili işlerini nasıl olsa, üstüne almak zorunda kalacaktı: Maamafih klüp kendilerine her bakımdan yardımcı idi. Meselâ klüp idarecileri ilk olarak onlara on beş günlük bir yemek listesi hazırlamıştı. Bu, bilgi, ile ve fiatlar göz önünde tutularak hazırlanmış bir liste idi ve bu listeye göre her talebe günde 150 kuruşa mükemmelen karnını duyurabilecekti. Ankara Soroptimistleri Derneği bu kaloriferli daireyi kiralamıştı. Kirayı dernek, ödiyecekti. Yurdun demirbaş eşyalarını da dernek temin etmişti. Bu paraları temin edebilmek için yemekler, balolar verilmişti. Fakat koşuşan ve heryere baş vuran hanımlara müesseseler canı gönülden yardım etmişlerdi-.

Bir yol..

Dernek şanslı idi. Meselâ içlerinde Belkis Yalın gibi sosyal işlere kendini canla başla verebilen bir üyesi vardı ve yardım kolu cidden iyi çalışmıştı. Sonra böyle bir yurt işi için Neriman Hızırdan daha iyi bir yardımcı bulmak mümkün müydü? Neriman Hızır yani Ânkaranın Ayşe ablası.. Hele Lamia Balkanı adeta hızır yollamıştı. Lâmia Balkan doktordu ve Kız Talebe Yurdunun gönüllü müdiresi idi. Yurtta yatıp kalkacaktı, çocuklara bir abla, bir anne gibi göz kulak olacak, onlara evlerini aratmamaya çalışacaktı.

Çok güzel bir konuşma ile Yurdu açan Ayşe abla -Neriman Hızır-:

"— Burası herşeyden evvel bir numune yurt olarak açılmıştır. Biz otuzbeş kişilik bir klubüz ve hergün ancak oniki genç kızımıza yardım edebiliyoruz. Bu rakkam memleketin ihtiyacı çapında çok ehemmiyetsiz bir rakkamdır, ama gayemiz herşeyin fazla para ile değil, biraz da gayretle elde edilebileceğini ispat etmek ve yurt bahsinde birçok zenginlerimize, teşekküllere aynı şeyleri yapabileceklerini göstermektir. Eğer çocuklar kendi işlerini kendileri görürlerse, harçlıkları ile sefil olmadan, iyi bir gıda alarak yaşıyabilirler, hem de bu yarın için faydalı bir tecrübedir. Böyle bir yurdun müessisine düşecek masraf yalnızca demirbaş eşyası ile ev kirasıdır." dedi.

İş bir ata kalıyordu

Neriman Hızır ve Belkıs Yalın gibi bütün üyeleri en çok sevindiren ve şaşırtan şey de geçen seneki hayallerinin bir hakikat oluşu idi.. Geçen sene beş paraları yoktu. Yaptıkları bir basın toplantısında Kız Talebe yurdundan biraz da korka korka bahsediyorlardı. O zaman:

"— Azmimiz var diyorlardı, iş, üç nalla bir ata kaldı.."

İşte üç nal elde edilmişti. Şimdi iş ata kalmıştı. At bahçe içinde şirin bir evdi. Ankara Soroptimistleri böyle bir eve sahip olup yurdu oraya nakletmeyi hayal ediyorlardı. Ama doğrusu, bu klüp üyeleri hayalleri hakikat yapmasını biliyorlardı.. Kısa bir zaman sonra bu hayallerini de hakikat haline getireceklerdi.

Soroptimistlerin yeni açtıkları **"ev"in ilk sahipleri**
Üç nal ve bir at!..

C E M İ Y E T

Allahtan geçen hafta Hür. P. nin ikinci kuruluş yıldönümü gelip çattı da herkes bu partinin hâlâ faaliyette bulunduğunu, kapılarını el'an açık tuttuğunu, öğrendi. Gerçi kapıların açık tutulması son günlerde Hür. P. ye faydadan çok zarar veriyor, zira bu kapılardan girenden çok çıkan oluyor ama gene de "particilik oyunu" meraklıları "nerede hareket, orada bereket" diye avunuyorlar.

Yalnız ikinci kuruluş yıldönümünde bir aksi tesadüf oktu. Yıldönümü günü partinin İstanbul il merkezine giden gazeteciler orada sadece hademeleri buldular. Hademeler partinin seçimlerden artakalan afişleriyle kese kâğıdı imal etmekteydiler. Ertesi gün bir gazete şu izahatı verdi: "İl merkezinin kâtipleri de seçimlerden artan afişleri kese kâğıdı haline getirerek bir hayli satış sağlamakta ve parti gelirinin artmasına yardım etmektedirler." Fakat Ankaradaki Genel Merkeze Enver Güreli ve Muhlis Ete nin ayrılmasından sonra hakim olan Öktem-Güneş Yalçın triyumvirası işi öyle olmadı. Mutlaka bu, bir tertipti.

Tertibi yaptığından şüphe edilen kurban: Orhan köprülü!

Türk Devrim Ocaklarının bir toplantısında "Atatürkü Doğuran Sebepler" mevzulu bir konferans veren Yakup Kadri Karaosmanoğlu şu tarihi hâdiseyi anlattı. Edward, İngiltere veliahdı iken Hindistanı ziyaret eder ve halk tarafından çok soğuk karşılanır. Bunun sebebini bahasına mektupla sorar ve şu cevabı alır: "Bunlar Mustafa Kemalin getirdiği istiklâl fikrinin bir neticesidir." Konferans faydalı ve nakledilen tarihi vaka enteresandı; fakat Atatürkü doğuran sebepler bilinmeyen şeyler değildir ve fikir adamlarımızın bizi daha ziyade bugünün şu meselelerinde aydınlatmalarına lüzum vardır: Atatürkten istiklâl fikrini almış mazlum şark milletlerim şimdi niçin blok halinde aleyhimize çevirmiş bulunuyoruz? Asyanın istiklâl mücadelesinin en büyük önderlerinden Nehru memleketimizde resmî şahıslar tarafından niçin vaktiyle Edwardın Hindistanda karşılandığından da soğuk karşılanıyor? Kısacası, Atatürkçülüğü Türkiyede öldüren sebepler neler, daha doğrusu kimlerdir?

İçeride kalacaklara çok kolay açılan hapishane kapıları ziyaretçilerin karşısında 'kale kesiliyor. Geçen hafta Osman Bölükbaşı ile Nureddin Ardıçoğlunun Sultanahmet Cezaevinde bulunan Dr. Enver Malcanı ziyaretlerine müsaade edilmedi; onlar da artık memleketimizde teşekküle başlayan "hapishane etiketine uyarak içeriye şeker ve kart yolladılar. "Devlet büyüklerine hakaretten" isalık Olarak yine aynı cezaevinde mevkuf bulunan C. H. P. Kadıköy Kadınlar Kolu teşkilâtından Zeynep Üstün de İl Kadınlar Kolu Başkanı Güzide Tanrıyar ile İdare Kurulu üyelerinden Nimet Uygur ve Zahide Tansı tarafından ziyaret olunamadı.

İstanbul'un yeni valisi Mümtaz Tarhanın şehrin dertlerini hemşerilerinden dinlemeğe kalmadan bizzat geçirdiği tecübelerle -meselâ ışıklar sönünce gemici feneri yakmağa mecbur kalarak, öğrendiğini yazmıştık. Bu tesadüfi tetkikat devam ediyor. Yeni vali Şişlide pek kibar bir lokalde yemek yedikten birgün sonra gazetelerde berbat bir haber okudu: firarlar dışında yeni yüzülmüş at derileriyle at kemlikleri bulan Belediye Zabıta memurları, maktul beygirlerin etlerinin satıldığı lokantalar arasında o lokalin de bulunduğunu tesbit etmişlerdi! 'Sayın valiye samimiyetle geçmiş olsun deriz.

Vatandaşlararası hır gür sahasından haftanın notları:

Vaktiyle Küçük Sahnede Hamlet olan Nur Sabuncu savcılığa, başvurarak hakikî hayatta Desdemona rolünü oynamak tehlikesiyle karşılaştığını bildirdi. İddiasına göre azgın bir şahıs kendisini ölümle tehdit etmekteddir.

"Benli" namıyla maruf Belkîs Söylemezoğlu da savcılığa mü-

Nur Sabuncu
Desdemona rolünde

racaatla kendisini öldüreceğini söyleyen Talât isminde bir *zattan* korunmasını istedi. Belkis **Hanım** bir muhabirle yaptığı mülakatta yine ayını şahsın Hilton Otelinde danse-derken birden bire kendilisine müthiş bir tokat attığını, bunun üzerine neye uğradığını şaşırarak etrafa belli etmemek için yalnız başına rock and roll yaptığını anlattı. Bildirildiğine göre bu kıskanç zat halen bir akıl hastahanesindedir.

"Sen Kardeşler" dîye tanınan sanatkârların küçüğü İlhan Şen "sesle çizgiler" çizen Celâl Şahin aleyhine bir "babalığa hüküm" davası açtı İlhan Hanımın ifadesine nazaran yirmi günlük kızı Sevdanın pederi Celâl Beydir. Buna 'mukabil Celâl Beyde 'tanınmış "okuyucu"larımızdan Müzeyyen Senar aleyhine bir hakaret ve tazminat dâvası açtı. Onun da ifâdesine, nazaran Müzeyyen Hanım birgün Tepebaşı Gazinosunun sahanesine kucağında küçük Sevda ile çıkmış ve ümmet-i Muhammede hitaben, "Ey ahali! Bu çocuğun annesi İlhan Şen, babası! Celâl Şahindir," demiştir. Görüldüğü gibi Eğlence yerlerindeki atraksiyonlar da umumî kalkınmamıza ayak uydurarak gittikçe daha "görülmemiş" bir hal almaktadır.

G**eçen** sene yaptığı bi**r** basın toplantısında "Ben gazete okumanı" diyerek fıkra muharrirlerini gazaba getirdikten sonra kendisi gazeteci olmağa karar veren **1956** Zarafet Kraliçesi Suna Öztekin fikir sahasında ilk zaferini kazandı. Gazetecilik Enstitüsü birinci ve ikinci sınıf öğrencileri arasında yapılan **bir** münazarada Sunanın ekibinin müdafaa ettiği "Bir Türk kızı yabancıyla evlenmemelidir" tezi galip geldi.

Ürdünün sabık -mı?- Kraliçesi Dinanın amcası ve Irak Kralı Faysalın amcazadesi Mısırlı Prens Abdülâziz İstanbula geldi. Halen ticaretle iştigal eden prens, memleketimize "Türkiyenin ihtiyacı olan şeyler" satmak istediğini söyledi. Bu şeylerin ne olduğu sorulunca açıklanan mal teklifleri şunlar oldu: Battaniye, iplik ve iskambil kâğıdı!

İdare mekanizmamız, süratli karar alma hususunda hakikaten rekorlar kırıyor. Adana Emniyet Başmüfettişi ilken İstanbul Emniyet Başmüfettişliğine tâyin emrini tebellüğ ederek İstanlbula gelen Mehmet **Ali** Alpsar işe başladığı gün bir emir daha aldı. Tâyin emriyle aynı tarihi taşıyan bu yazıyı okuyan Mehmet Ali Bey hayretler içinde kaldı: Emekliye sevkediknıçti!

Memleketimizde işlenen suçlar gittikçe daha orijinal bir mahiyet keşfetmektedir. Geçen hafta İstanbulda tevkif edilen Hüseyin Güzel ve Suat Kuşlu adındaki vatandaşlara isnad olunan suç: manda çal. mak!

T I B

Hastalıklar

Yanlı baş ağrıları

Yarım baş ağrıları üzücü, hayatın ' zevkini ve tadını kaçıran ve son zamanlara kadar da tedavisi hemen hemen imkânsız olan hastalıklardandır. Birdenbire başlarlar. Yüzün bir yarısında, bir gözde, beynin (in kısımlarında delici, sert, dindirilmez bir ağrı vardır. Göz kıp kırmızadır. Adeta göremez bir haldedir. Hasta ne yapsa boştur. Başım yastıktan kaldıramaz. Iş yapamaz. Yorgun, uykusuz, perişan, bitkin bir haldedir. Bu gün migren dediğimiz yarım baş ağrılarının sebebi ve bu ağrıları doğuran mekanizma oldukça aydınlanmış bulunmaktadır. Bundan ötürüde migren artık tedavi edilir hastalıklar arasına katılmıştır. Bazı araştırıcılara göre migren beyindeki bir damarın spazmından ileri gelmektedir. . Spazma uğrayan damar bölgesinin beslediği beyin kabuğu kansızlıktan "Ischemieden" ötürü ödev yapamamaktadır. Bu damar büzüşmesi "Vasoconstriction" sırasında hastada geçici görmemezlik, yarım görme, gibi belirtiler de ortaya çıkabilir. Yaran bas ağırlarının tamamen gözde yerleşen bu şekline göz migreni denilmektedir. Bu yarım baş ağrılarına yarı bedende uyuşukluk, hissizlik, felç ve konuşma zorlukları da eklenebilir. Migren krizinin birinci dönemini yani damar büzüşmesi olaylarını" sonradan damarların genişlemesi yani vasodilatasion takip eder. Bu sırada başta bir dolgunluk hissi, damarlarda aşırı nabazan ve baş ağrısı vardır. Bunları üçüncü bir safha takip eder. Saatlerce devam eden künt bir baş ağrısı. Damarların genişlemesinden ötürü beyin şişmiş ödemli bir hal almıştır.

Bünye

Araştırıcılar; migrende hastanın, yapısına, bünyesine ve ruh durumuna büyük önem vermektedirler. Bu hastalık daha çok ihtiraslı, ağır başlı, ciddi, hayal sükutuna uğramış kmselerde, herşeyden gayrı memnun olanlarda, çatık yüzlü, üzüntüden hazeden, herşeyi kendine derdenlerde görülmektedir.

Bu hastalarda daima sinir sisteminde düzensizlik, distoni vagosenpatik, birçoklarında muhtelif hormon bozuklukları, kadın ise aybaşlarında intizamsızlıklar görülür. Bazıları da allerjik yapılıdırlar. Kendilerinde çeşitli allerjik hastalıklar, asma, ürtiker, ot. nezlesi, gibi araz teşbit edilir. Migrende irsiyetin rolünden de söz açanlar vardır. Elektroansefalografi ile ve ailevi anamnezin tetkikiyle sar'a ortaya çıkarılabilir. Bütün bunlar bir tarafa bırakılırsa, migrenli hastalarda beyin damarlarında aşırı bir reaksiyon kabiliyeti bulunduğu ve muhtelif faktörlerin' tesiri altında bazen damar büzüşmesi, bazan da damar genişlemesi şeklinde olayların ortaya çıktığını kabul etmek lâzımdır

Migrenli bir hasta
Yarımı bütününden beter

Özetlersek; nörovejetatif, ruhî, andokrinyen, düzensiz dimağ faaliyeti gibi faktörlerin tesiri altında bazan da allerjik sebeplerle bir takım hümoral ve vazomotör bozukluklar vukua geldiğim ve damarlarda anormal reaksiyonlar uyandırarak migren ve benzerleri gibi vasküler baş ağrılarına temayül uyandırdığım kabul etmek icap eder.

Tedavi

Yukardaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tedaviyi hastalığın üç safhasına göre ayarlamak lâzımdır. Hastalığın damar büzüşmesi safhasında yapılacak tedaviyle, damar genişlemesi ve ödem dönemlerinde yapılacak olan yardımlar arasında fark vardır.

Vazokonstriksiyon dönemi . kısa sürer. Ortalama 20 dakika kadar devam eder. Bu sırada damar genişletici ilâçlar kulanmak lâzımdır. Bunların arasında Nitrite d' amyl, trinitrine, benzoate de benzyle, aethylcoline, carbachol, dilvasene, priscol, prostiğmine, histamine ve acide nicotinique vardır.

Damarların genişlediği dönemde -vasodilatasyon ve damarların gerginlik döneminde yapılacak tedavi de büsbütün bay kadir. Esasen hastalığın birinci dönemi pek kısa sürdüğünden klinikte belirsiz geçer. Çok zaman bir tedavi tatbikine fırsat kalmaz. Ancak hastalığın bu ikinci döneminde tedavi imkânı vardır. Çavdar mahmuzunun - hekimlikteki adile ergot deseigle- alkaloidlerinin bulunmuş olması migren tedavisinin bu ikinci safhasında geniş tedavi imkânları sağlamıştır. İlk defa 1894 de W.,.H. Thompson migren tedavisinde ergot'yu tavsiye etmiştir. Fakat bu sırada kullanılan başka ilâçların arasında bu tavsiyeye pek itibar edilmemiştir. 1926 da H. W. Maier tartarate d'ergotamine'i tekrar tedavi sahasına, sürmüştür. 1918 de Stoll -ergot de segle- den ergotamine'i çıkarmıştır. Bu madde ve tartarat milhi damar büzüştürücüdür. Sonradan bu ilâçların başka şekilleri de piyasaya sürülmüştür. Gynergâne, gynergâne caeine, dihydro-er gotamine, cafergone, cafergot bunlar arasındadır.' Bu ilâçlar migren tedavisinde yem bir devir açmış olmakla beraber bazı hastalıklarda zararlı olabilirler. Kalp - damar hastalıkları varsa, koroner damarlar bozuksa tansiyon yüksekse, karaciğer, tiroid bezesi hastalıkları varsa veya migrenli kadın gebe ise ergo deriveleri verilemez. Bu türevlerin bulantı, kus. ma, koroner damarlarda spazm, karın ağrıları ve barsak spazmı yaptığını da hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Bu ilâçlar uzun zaman kullanılırsa ergotizm denilen toksik bir takım belirtiler de ortaya çıkar.

Başka damar büzüştürücü ilâçlar da vardır. Ergot türevleri fayda vermediği zaman bunlara müracaat faydalıdır. Octin, retropituitrine, adrenaline, norephedrine, bunların arasındadır. Vasodilatasyona engel olmak ve kıl damarların geniş kabiliyetini, -permeabilitelerini- azaltmak için antihistaminik dediğimiz bir takim maddeleri de kullanmak ta fayda vardır. Bunların arasında antergan, neoantergan, teforin, soventol, fenergan, kontristin ve daha bir çoklarım sayabilirz.

Hastalığın üçüncü döneminde yani ödem safhasında yapılacaklar da şunlardır: Hastayı karanlıkta ve sakin bir odada muhafaza etmelidir. Alın bölgesine soğuk pansuman yapmalı Veya buz kesesi koymalıdır. Alınan mentol kalemile Friksiyon yapmalıdır. Aspirin, antipirin, fenasetin, piramidon gibi ilâçların tesiri pek hafiftir. Buna rağmen kullanılabilirler. Gardenal, nembutal, dial, didial, somnifen, soneril gibi uyku ilaçları, codein, dionin, papaverin, dramamin gibi müsekkinler de yerine göre faydalı olabilrler.

Migren tedavisinde; Bellergal ve hydergine'in ayrı yeri vardır. Bellergal; Gynergene, bellafoline ve phenobarbital den müteşekkildir. Gynergene senpatolitik, bellafoline vagolitik, phenobarbital de yüksek vejetatif sinir merkezlerine tesir eden sedatif bir maddedir. Bu yönden bellergal nörovejetatif sistemin dengesini temin eden kıymetli bir ilâçtır.

Hydergine'e gelince, bu ilâcında periferik sempatolitik tesiri, merkezi damar açıcı ve merkezî sedatif tesiri vardır. Migren tedavisinde bu ilâçlarin hepsinin ayrı ayrı faydaları olmakla beraber henüz kat'i ve kökünden bu hastalığı tedavi eden bir ilâç bulunmuş değildir. Dr. E. E.

S İ N E M A

Filmler

"Devlerin Aşkı"

George Stevens'in "Giant - Dev" adlı eserinin ilk türkçe adı "Devler Ülkesi"ydi. Sonra hangi zevksizin nerden aklına esmişse esmiş bunu değiştirip "Devlerin Aşkı" yapmış. Halbuki film aşk hikâyesi anlatmıyor. Bir ülkeyi, bu ülkenin insanlarını; sosyal bir değişmeyi, bu değişme sırasında belli zümrelerin davranışlarını gösteriyor. Bu sebepten "Dev"e romantik bir aşk Hikâyesi seyretmeğe gidenler istediklerini bulamadıklarından hayal kırıklığına uğruyor. Fakat Amerika tarihî, Amerikan cemiyetinin dayandığı temeller, Amerikan halkının zihniyetine ait birseyler öğrenmek isteyenler ilmi doğrulukta, sağlam bir eserle karşılaşıyor; sinema sevenler de, büyük bir ustanın yarattığı büyük bir

"Devlerin Aşkı"ndan bir **sahne**

Bir büyük film

filmi seyretmek fırsatını elde ediyorlar.

Teni Dünyayı belki de en iyi temsil eden eyalet Teksastır. Nasıl Birleşik Amerika bütün milletlerin tarihinde rastlanabilecek sosyolojik gelişmeleri kısa bir müddet içinde geçirmiş; orta, yeni ve yakın çağ yaşayış şekillerini dört asır içinde tamamlamışsa, Teksas da evrimini 100 yıl içine, üç nesle sığdırmıştır. Ama cemiyetin bütün müesseseleri bu hızlı gelişmeye ayak uyduramamış, gelişme hemojen bir bütünlük göstermediği için ortaya, o Teksasa mahsusmuş gibi görünen aşırı tezatlar çıkmıştır. Böylelikle göz kamaştıran bir zenginliğin yanında müthiş bir sefalet, gösterişin yanında görgüsüzlük, aşırı materyalizm karşısında manevi değerlerin unutuluşu, ırk düşmanlığı, nesil anlaşmazlıkları meydana gelmiştir. Kızılderililer ve Meksikalı İspanyol asilleriyle uzun siyasî ve askerî mücadelelerden sonra ele geçirilen Teksasta göçlerden sonra kurulan büyük toprak beyliklerini; bu topraklarda dışardan gelip hakimiyetlerini kuran beyaz ırk ile, dağıtılan ve sindirilen, yeril esmer ırk arasında "kast" sistemini; petrolün keşfi, endüstrileşme ile yıkılan toprak hakimiyetini, buna uygun olarak bütün bir cemiyet düzeninin değişmesini; ortaya çıkan yeni değer hükümlerini, rejisör George Stevens çok sağlam bir gerçekçilikle seyircilere ulaştırıyor;

Toprak ağası ile endüstrici

Edna Ferber'in aynı addaki romanından adapte edilen film iki yönden gelişiyor: Toprağa, aileye bağlılığı herşeyin üstünde tutan, tipik feodal vasıflar taşıyan Bick Benedict ile endüstrinin gelişmesini sembolize eden, parayla her şeyi elde eden modern, kudretli kapitalist Jett Rink... İri yarı, yakışıklı, genç Bick Benedict (Rock Hudson) babasından yalnız uçsuz bucaksız topraklar ve bunun ortasında ortaçağ şatolarını hatırlatan kocaman bir malikâne değil, yerleştikleri topraklarda yaşıyan Meksikalılarla karışmama, kendi ırkını onlarınkinden üstün görmeyi de tevarüs etmiştir. Benedict, derebeyliğini bir asalet seviyesine yükseltmek için, gelişmesini tamamlamış, oturmuş doğu eyaletlerinden Maryland'li kibar bir ailenin kızıyla (Elizabeth Taylor) evlenir. Genç karı-koca derebeyliklerine varis yetiştirmek için çocuk sahibi olmıya gayret ederken, yanaşmaları Jett'e (James Dean), Bick'in ölen ablasından küçük bir toprak parçası miras kalır. Bu topraklarda petrol bulunması, Jett'i ömrü boyunca görüp imrendiği zenginliğe kavuşturur. Devir değişmektedir. Bir zamanlar sığır sürülerinin gezindiği topraklarda şimdi yer yer, para ve kudret sembolü petrol, kuyularının kuleleri yükselmeğe başlamıştır. Benedict bu değişmeğe inanmak, kendisini bu gidişe uydurmak istemez. Fakat sosyal bir gelişme, bu gidişe karşı gelen ferdlere yahut zümrelere nasıl olsa kendisini zorla kabul ettirecektir.

Görüldüğü gibi "Dev"in teması, geçen yıl gördüğümüz. "Senso - Günahkâr Gönüller"in temasıyla büyük benzerlikler göstermektedir. Yalnız, Visconti'nin filmi bir ihtilâl sırasında belli zümrelerin davranışlarım işlerken, Stevens sürekli bir gelişme içindeki cemiyetin insanlarını inceliyor. • Bu sebepten "Dev" de görünürde büyük hâdiseler yok. Bir ailenin doğan çocuklar; karı-koca arasında yetişmenin, değişik kültür ve tesirlerin meydana getirdiği ufak tefek çatışmalarla hareketlenen muntazam ve sakin yaşayışı anlatılıyor. Günlük hayat içinde büyük bir yer tutmıyan, farkedilmeyen fakat birbiri üstüne biriktiği vakit büyük bir sosyal değişmeyi ortaya koyan hâdiseler Benedict ailesinin en çok çocuklarına tesir ediyor. "Senso"nun zaruri bir sosyal değişmeye gözlerini yummak, sırtlarım çevirmek isteyen kahramanlarının, ihtilâle uygun trajik sonlarına karşılık, "Dev"in kahramanları yenildiklerini kabul etmekle kalıyorlar.

Değişen dünya

Benedict, Teksasın bir endüstri ülkesi haline gelişi karşısında servetini değilse bile nüfuzunu ve kudretini gittikçe kaybediyor. Erkeğin, babanın kayıtsız şartsız hakimiyeti üzerine kurulmuş "patriark" ailesi çözülüyor. Çocuklarının herbiri kendi başının çaresine bakmıya, dağınık aileler kurmaya başlıyorlar. Oğlu, kendisi gibi bir çiftlik ağası olacağı yerde doktor olup Meksikalı bir kızla evleniyor. Büyük kızı gerçi bir çiftçi ile evleniyor ama, babasının topraklarında değil, kocasıyla birlikte küçük bir çiftlikte yaşamayı tercih ediyor. Küçük kızı ise önce, bir zamanlar küçümsediği köksüz fakat çağının hakimi Jett'e âşık . oluyor, sonra Hollywood'a yıldız olmıya gidiyor.

Öte yandan Jett Rink, önüne geçilmez, tehlikeli bir kudret olmuştur. Stevens, onun körkütük sarhoş hâlde otomobiliyle bir başka otomobile çarpışını, bununla kalmayıp sahibini de dövdüğünü gösterdikten sonra hemen arkasından gelen bölümde, bir gazetede Jett Rink'in hastahane yaptırdığı haberine geçerek madalyonun iki yüzünü birden ortaya koyuyor. Jett, parasıyla etrafına senatörleri, valileri de toplamayı, onları nüfuz ve tesir sahasına almayı başarıyor. Sanayileşme, şahsî teşebbüs aşın ferdi-

yetçiliği de körüklüyor. Tek adamın, derebeyinin hakimiyeti yıkılırken istenilmiyene yardim etmeme gibi garip bir hürriyet anlayışı doğuyor. Benedict, yol üstünde bir lokantada Meksikalı gelini ve torunu yüzünden Meksikalı bir aileyi korumak ister; ken lokantanın sahibiyle kavga ediyor; bir Benedict olmasının ona hususî imtiyazlar temin etmiyeceğini söyliyen lokanta sahibi Meksikalılara yemek vermemekte israr ediyor; Benedict işi yumruğa bindirince de lokantacı onu karısının, kızının ve gelininin önünde bir temiz dövüp kulağına küpe olsun diye de "İstemediklerimize hizmet etmemek hakkımız mahfuzdur" yazılı bir tabelâyı, üstüne fırlatıyor. Teksasın gelişmesini hiçbir peşin hükme saplanmadan, tefsire kapılmadan, olduğu gibi vermiye gayret eden Stevens, bu sahne ile eskinin değişmeyi ne kadar hakketmişse yeninin de o kadar kusurlu ve tehlikeli olduğunu büyük bir ustalıkla gösteriyor.

Stevens, ırk düşmanlığının çürük temellerini de teşhir etmekten geri kalmamaktadır. Benedict, çiftliklerinde çalışan Meksikalıların bakımsız ve sefil hayatlarına çeki düzen vermek için doktor bulmıya çalışan karısını boşamakla tehdit ediyor. Fakat o Meksikalıların çocukları, Benedict'in topraklarını korumak için İkinci Dünya Savaşında can veriyorlar. Cenaze merasiminde Meksikalı küçük çocuklar Amerikan milli marşım söylüyorlar. Üstelik herşeye rağmen Benedict'in torunu da bir Meksikalı oluyor. Bu belki her ırk düşmanı Amerikalının başına gelebilir. Nitekim film, Benedict'in biri Anglo-sakson sarışın, öbürü Meksikalı esmer iki torununun, Stevens'e mahsus o nefis zincirleme geçmeyle birbirine bağlanan görüntüleriyle bitiyor. Böylece iki ırkın birlikte yaşaması ve birbirine karışmasının kaçınılmaz bir başka gerçek olduğu kuvvetle duyuluyor.

J. Dean "Devlerin Aşkı"nda

En son oyunu en iyi oyunu değildi

Büyük bir eser

Böyle yüklü, etraflı ve güç bir mevzuun altından ancak George Stevens gibi, hiç şüphesiz Amerikanın en büyük rejisörü kalkabilirdi. "Dev"in sanat değeri, fikri değeriyle atbaşı gitmektedir. Stevens de Luchino, Visconti gibi, Jean Renoir gibi şekil ile muhtevayı en iyi bağdaştırabilen üç beş sinemacıdan biri. Amerikan cemiyetine dair birbirine, girmiş, birbirini doğuran bir sürü can alıcı meseleyi bu kadar açık, seçik ve anlaşılır durumda bir filme sığdırabilmek büyük bir iştir. Üstelik didaktik olmadan, kuru bir röportaj havasına bürünmeden bunu halledebilmek ancak kudretli bir sanatçının varlığıyla mümkündür. Visconti gibi, Renoir gibi Stevens de gösterişten, fazlalıklardan sıyrılmış, sade, kesin ve sağlam anlatışı olan bir rejisör. O nefis uzun geçişler, hafif sesle konuşmalar, filmle hiç ilgisi yokmuş gibi görünen bazı insani durumları birinci plâna çıkarış' eseri dolgunlaştırdığı gibi, fazladan bir yumuşaklık, epik bir değer ve klasik hatların güzelliğini katıyor. Temponun ağırlığı, "Dev"in konusuna çok uygun. Herşey, bütün hâdiseler o günlük hayatın değişmezliği, monotonluğu içinde gelişiyor, tıpkı büyüdüğü farkedilmeyen bir fidan gibi... Fakat bir an geliyor ki fidanın koca bir ağaç haline geldiği' anlaşılıyor. Stevens, hikâyesinin herşeyden çok sosyal tarafiyle ilgili. Kahramanları, geldikleri sosyal çevrelerin davranışlarını aksettiriyorlar. Psikolojik taraf biraz zayıf kalıyor. Zaten filmin psikolojik bir çatışmayla ilgisi yok. Bu yüzden pek derinlemesine işlenmiş karakterlerin bulunmayışı yadırganmıyor. Elizabeth Taylor ile Rock Hudson, filmin genel gidişi içinde oldukça başarılı tipleri canlandırıyorlar.

"Dev" ile Stevens'in Amerikan cemiyetinin kuruluşundan bu yana gelişmesini gösteren eseri tamamlanmış olmaktadır. Bilindiği gibi "Shane - Vadiler Aslanı", batı eyaletlerine ilk göçleri, toprağa yerleşmeyi; "A Place in the Sun - İnsanlık Suçu", modern Amerikan cemiyetinin meselelerini ortaya koyuyordu. "Giant - Dev" ise, bu iki devreyi birbirine bağlıyan gelişme devresini göstererek, Stevensin eserini bütünlüyor..

George Stevens, E. Taylor ve R. **Hudson'la**

Bir büyük rejisör

T İ Y A T R O

Gençlik

Amerikaya açılan yol

T. M. T. Federasyonu İkinci İstanbul Dünya Üniversite Tiyatroları Festivalini hazırlarken, davet ettiği tiyatroların arasına Amerikanın meşhur tiyatro okulu Yale yi de katmıştı. Yale Üniversitesinin ilgilileri, verdikleri ilk cevapta daveti iyi karşılamışlar ve imkânlar müsait olduğu takdirde İstanbula gelebileceklerini bildirmişlerdi. Fakat bir zaman sonra Yaleden gelen ikinci bir mektup, birtakım mânilerin zuhur ettiğini ye Yale'lilerin çok arzu ettikleri hâlde, İstanbul festivaline katılamıyacaklarını bildiriyordu.

Aradan günler geçti. Federasyon festival hazırlıklarını tamamladı. Festivalin başlamasına az bir zaman kalmıştı. Bu sırada Yale'den üçüncü bir mektup çıkageldi. Bu mektupta Yalenin Türkiyedeki amatör tiyatro çalışmalarını büyük ilgiyle karşıladığı söyleniyordu: gerçekten de memleketimiz gençliğinin bu sahadaki çalışmaları bütün memleketlerde olduğu gibi Amerikada da müsbet akisler uyandırmıştı, Çünkü Gençlik Tiyatrosunun Erlangendaki iki festivalde oynadığı "Yarın Çok Geç Olaktır" ve "Boş Beşik" Ankara Üniversiteller .Tiyatrosunun Saarbrücken Festivalinde oynadığı "İkili Sistem" ile Teknik Üniversite Tiyatrosunun Birinci İstanbul Festivalinde oynadığı " Ayyar Hamza" bu festivallerin en iyi iki üç temsili arasında sayılmış ve hazır bulunan yabancı tiyatroların mensupları taraftar dan hayranlıkla takip edilmişti. Bütün bu başarıların akisleri muhakkak ki Amerikaya ve Yale'e kadar da varmıştı. İşte bunların neticesi olarak da Yale'den gelen üçüncü mektup, Mart ayı içinde Amerikada tertiplenmekte olan büyük bir Amatör tiyatrolar festivalinde Türk tiyatrosunu da görmek istediklerini belirtiyor ve bu tiyatroyu seçip göndermek vazifesini de Talebe Federasyonumuza veriyordu.

"İkili Sistem"den bir sahne
Sistem iki ama, Üniversiteliler üç

Federasyon, istediği herhangi bir tiyatroyu seçmekte ve Amerikaya göndermekte serbestti. Fakat tabii olarak bu seçimin de en âdil bir şekilde yapılması isteniyordu. Bunun üzerine hemen harekete geçildi ve başlamak üzere olan İstanbul festivaline ikinci bir veçhe daha verildi. Festivale katılan sekiz Türk tiyatrosunun temsilleri bir müsabaka olarak da kabul edilecek, bu sekiz tiyatronun en iyisi Amerikaya gönderilecekti. Derhal bir jüri tesbit edildi. Fakat yazık ki jüriyi teşkil eden isimlerin büyük bir kısmı alaylı zihniyetin temsilcileriydi. Bunun tabiî neticesi olarak festival temsillerini, seçilen bu oniki kişinin sadece üç tanesi takip etti. Bunlar Ahmet Kutsi Tecer, Max Meinece ve Haldun Tanerdi. Ötekilerin çoğu festival boyunca dram tiyatrosunun kapısının önünden dahi geçmemişlerdi. Böylelikle bu festivalde bir seçim yapabilme ihtimali de suya düşmüştü. Bir bakıma bu isabetli de olmuştu. Çünkü Behzat Butağın, Sabri Esatın yahut Vasfi Rızanın yapacağı bir seçim ne dereceye kadar isabetli olabilirdi ?

Bir müsabaka

İstenen tiyatronun festivalde seçilememesi federasyonun bu mevzuyla ilgili olan mensuplarını yeni bir formül düşünmeye mecbur ediyordu. İlgililer kısa bir istişareden sonra güzel bir sonuca vardılar. Ocak ayı içinde Ankara yahut İstanbulda bir "Türk Amatör Tiyatroları Festivali" tertiplenecek, bu festival ayni zamanda bir müsabaka hüviyetini taşıyacaktı. Bu fikir, her bakımdan parlaktı. Bir kere amatör tiyatrolarımız bu festival dolayısıyla yeni piyesler hazırlamak ve yeni bir faaliyet göstermek imkânını bulacaklardı. Seyirci bir kere daha amatör tiyatroları toplu olarak görecek ve bu mevzudaki çalışmalar hakkında bir fikir edinecekti. Ayrıca memleketimizin hatırı sayılır amatör tiyatrolarından olan ve çeşitli sebeplerden İstanbul festivaline katılamıyan Teknik Üniversite, Genç Oyuncular ve Akademi tiyatroları da varlıklarını gösterecek, Amerikada oynayabilmek için şans sahibi olacaklardı.

"Dereye Vuran Gölge"
Güner Sümer rol yapıyor!

Yapılan incelemelerden sonra da bu Türkiye çapındaki festivalin Ankarada 25, 28 Ocak tarihleri arasında yapılması karar altına alındı. Festivale katılacak tiyatrolar İstanbuldan Teknik Üniversite, Robert College, Genç Oyuncular, Akademi, Gençlik, Ankaradan da Üniversiteliler tiyatrolarıydı..

Federasyon müsabaka mahiyetini taşıyan yeni bir festival hazırlamayı karar altına alır almaz bunu memleketimizdeki bütün amatör tiyatrolara bildirdi. Hâdise mühimdi. Bir amatör tiyatromuz Yale gibi dört başı mamur bir tiyatro muhitinde imtihan verecekti. Bu hakkı kazanmak güzel isteseydi. İşte bu hakkı kazanabilmek için Ankarada Yale'den önce bir imtihan daha vermek gerekiyordu. Bunu idrak eden çeşitli tiyatroların genç mensupları faaliyete

geçtiler ve çalışmalarını hızlandırdılar.

Çalışmalar

Genç tiyatrolar bir yandan yeni mevsim repertuvarlarını hazırlıyor, bir yandan yaz tatilinde hazırladıkları piyeslerle mevsimi açıyor, bir yandan da Ocak ayı içindeki müsabaka için hazırlamakta oldukları piyeslerin provalarını bütün hızlarıyla devam ettiriyorlardı.

Bunlardan gayesi tiyatroyu her yere götürerek gezginci olarak temsiller vermek olan Genç Oyuncular Derneği Elmar Rice'in "Hesap Makinası" ve Ionesco'nun "Ders" adlı piyeslerini hazırlıyarak mevsimi Validebağ Sanatoryomunda verdikleri temsille açmışlardı. Dernek, bir yanda da Ionesco'nun "İskemleler" ve genç bir Türk yazarının "Oyun" adlı piyeslerini hazırlamaktaydı.

Robert College ise, İstanbul Festivalinde temsil ettikleri, bir hayli alâka uyandıran Samuel Beckett'in "Partinin Sonu" ve "Sözsüz Oyun"u daha çok işlemek, mükemmel hâle getirmek ve bu festivalde bir kere daha temsil etmek için hazırlanıyordu.

Gençlik Tiyatrosu "Halef" ve "Çocuklar" adlı iki piyesle mevsimi açmış ve haftada üç kere Eminönü Öğrenci Lokalinde verdiği temsillerle çalışmalarını devam ettirmeğe başlamıştı.

Ankara Üniversiteliler Tiyatrosu ise seçtikleri iki yeni piyesin çalışmalarım bir hayli ilerletmişti. Bunlardan birincisi Amerikalı yazar William Saroyanın şiirli bir dille kaleme aldığı, sentirnental havada bir piyes olan "Hello Out There _ Merhaba Dışardaki" adlı piyesti ve sahneye Güner Sümer tarafından konuluyordu. Gençlerin çalışmakta olduğu ikinci piyes de -tiyatro mensuplarından Erol Aksoyun yazdığı "Helena--- Tahta Atı"ydı. Bu oyun da Nihal Türkmen tarafından sahneye konuluyordu. Üniversiteliler Tiyatrosu bu piyeslerle Ocak başlarında mevsimi açmak sonra da aynı oyunları festivâlde tekrarlamak niyetindeydi. Üniversiteliler Tiyatrosu ayrıca yeni mevsim için bir de repertuvar hazırlamıştı. Bu repertuvarda Cehov'un "Ayı", T. Williams'm "Çökme Tehlikesi Var". Güner Sümerin "Sekiz "Bucak" E. Ioneskonun "Kel Şarkıcı ve Arthur Adamov'un "Ping Pong" adlı piyesleri yer almıştı..

Yapılacak müsabakayla, genç tiyatrocuların Ankara seyircisi karşısına günümüz tiyatrosundan yeni sesler getirecekleri ve hayli önemli bir sanat hareketi yaratacakları muhakkaktı. Ama asıl iş bundan sonraydı. Şimdiye kadar yapılan beynelmilel çaptaki festivallerde büyük başarılar kaydeden amatör tiyatrolarımızın Yale de de aynı başarıyı devam ettirmesi, gerekirdi. Bu da ancak yapılacak isabetli bir seçimden sonra mümkün olabilirdi...

K İ T A P L A R

BÎR SÜRGÜNÜN HATIRALARI

(Aziz Nesinin mizah! hikâyeleri, Düşün Yayınevi Mizah serisi 19, İstanbul Matbaası, İstanbul 1957, 96 sayfa 200 kuruş.)

Modern Türk mizahının büyük ustası Aziz Nesin hemen her ay hattâ her hafta bir kitabının yayınlanması dolayısı ile kendisine takılan bir hayranının adına imzaladığı "Bir Sürgünün Hatıraları" adlı yirminci kitabına el yazısıyla şöyle bir not koymuş: "Şimdiye kadar çıkardığım 20 kitaptan 6500 lira kazandım. Bilginize sunulur." Hayranının bu acı bilanço karşısında söyleyecek söz bu lamadığını ilâve etmeğe lüzum yok tabii. Bütün bir ömür, muazzam bir kabiliyet ve yıllar boyunca dökülen göz nuru ve birbirinden güzel yirmi şaheser karşılığında 6500 lira... Bu, günümüzde fikir eserlerine, sanat eserlerine verilen değerin hazin bilânçosudur, başka şeyin değil.

Bir Sürgünün Hatıralarına yazdığı önsözde Aziz Nesin mizah anlayışını, daha doğrusu dünya görüşünü şöyle ifade etmiş: "Üzerinde yaşayanların hepsinin güldükleri, gülüştükleri bir dünyaya içimde sonsuz bir özlem var. Ömrümü kendi gücümce böyle bir işe harcamaktan sevinç duyuyorum."

Evet, ömrünü böylesine bir ideal için harcıyan bir insanın mükâfatı, cemiyetimizde yirmi kitaba 6500 lira ödemekten ileri gidemiyor. Hazin, hazin olduğu kadar da gülünç bir durum. Ama Aziz Nesin öylesine bir yazar ki kendisine reva görülen bütün haksızlıklara, bütün eza ve cefalara rağmen, o, bu haksızlıklardan, eza ve cefalardan dahi gene bu cemiyet için gülünecek bir şeyler yaratmasını bir şeyler çıkarmasını bilecek şekilde hareket ediyor. İki sene üst üste İtalyada yapılan milletlerarası bir müsabakada Dünya mizahı hikâyeler birinciliğini kazanarak Dünya sanat çevrelerinde bir türlü duyulmayan Türk adını hem de san ve şerefle duyuran Aziz Nesir sön kitabında, bundan yıllarca önce başından geçen bir sürgün hâdisesi nin şarap gibi durdukça kıymet kazanan hatıralarını dile getirmiş. Kitaptaki 30 hikâyeden yirmisi Aziz Nesinin bu sürgünde başından geçen hâdiselerin bazılarını içine alıyor. Geriye kalan on hikâye ise; hikâyeler başlığı altında ikinci bir bölüm teşkil ediyor: Bu son bölüm mizah dozajı daha fazla olan, hâdiselerin hikâyesi. İnsan bunlarda Aziz Nesini daha çok buluyor. İlk baştakiler, bütün iyi niyete rağmen, gülünerek okunabilecek hikâyeler değil. Bunları okuyan, ister istemez bir karamsarlığa kapılıyor. Hem de gülerken, hiç değilse tebessüm ederken, beyin kendi kendini acayip bir faaliyet gösterip gülümsemeye, kahkahaya rağmen şuur altında bir acının, bir bedbinliğin yerleşmesine sebep oluyor. Bu hatıraları okurken insanları, biraz daha iyi tanıyorsunuz. Dünya hakkında biraz daha iyi not verebiliyorsunuz. Cemiyetin hükümlerindeki korkunçluğu biraz daha acık ve berrak görebiliyorsunuz. Aziz Nesin bunu becerebilmiş bir yazar olarak ne kadar gurur duysa yeridir.

3 BACAKLI KEDİ

(Bülent Oranının mizahi hikâyeleri, Düşün yayınevi mizah serisi 22, Yeni Matbaa İstanbul 1957, 96 sayfa 200 kuruş)

Bülent Oran imzası çeşitli magazin mecmualarından tutun da şimdiye kadar yayınlanmış hemen - bütün mizah mecmualarında boy göstermiş bir imza. Herhalde beş on seneyi bulan bir kalem ve mizah tecrübesine sahip olan Bülent Oran yazılan ile, meşhur İtalyan yazarı Pitigrilliyi andırıyor; Mizahı daha ziyade cinsi zaviyeden ele alıyor, Hemen her hikâyesinde de hiç olmazsa bir parça cinsiyete yer veriyor. Mizah yazarları arasındaki alâmeti farikası bu. Geçen yıl içinde yayınlanan Kapatma adlı hikâyeler cildinden sonra, son olarak Düşün yayınevi yayınları arasında yer alan "3 , Bacaklı Kedi" adlı kitabı kendi tabiriyle bir "şaheserler mezarlığı"dır. Bülent Orah Dolmuş mizah mecmuasında yayınlanan Klâsiklerden özetler başlığı altındaki hikâyelerini bu son kitabında toplamış. Dünya edebiyatının klâsik eserleri arasına girmiş olan bazı romanları, bazı piyes ve operaları tamamiyle yeni bir zaviyeden görerek, içine mizah hamurunun mayasını katarak yeni baştan ve iyice kısaltarak yazan Bülent Oran bu yolda bir hayli başarılı.

Bülent Oran, kitabına neden 3 Bacaklı Kedi adını verdiğini ve mizaha nasıl başladığını gene kitabının başına koyduğu ye bir mizah kitabına yakışan önsözde şöyle anlatıyor: . "Nasreddin Hocanın, leyleği kesip biçip de işte şimdi kuşa benzedi" dediği fıkrayı, anneannem ballandıra banllandıra anlatınca, içimde mizaha karşı büyük bir sevgi uyandı ve bu işi ben de yapabilirim diye düşünerek bir kedinin bacağını kopardım. Böylelikle ilk mizahi eserim üç bacaklı bir kedi, ödülü de tadını hâla unutamadığım bir dayak oldu."

Ama dayağa rağmen, mizah yapmaktan vaz geçmemiş olacak ki Bülent Oran hâlâ hikâyeler yazıyor ve hele daha da mühimi bunları kitap olarak bastırmakta hiç bir beis görmüyor.

S P O R

Bir Yıl

Özlenen başarılar

Türk Sporu 1957 nin son birkaç gününü yaşarken düşünecek ve hatırlanacak ne çok "şey" vardı. Bir yıl daha arkada kalıyordu. Sporun hemen her kolunda hatıra zincirleri bîr sinema şeridi gibi gözlerin önünden geçiyor ve bütün spor meraklıları, bir futbol ekibinin hasırlanmasında pek geniş bir vakit olarak bilinen, bir atletin ve tenisçinin yetişmesinde mühim rol oynayacak idmanları içine alan, bir boksörün dövüş hayatının önemli bir parçasını teşkil eden "bir yılın" daha geçtiğini hissederek hâlâ 1956 veya 1930 daki yerinde duran Türk Sporuna üzüntü ile bakıyorlardı. Ancak, her yeni yıl gibi ümidle başlayan 1957 neden Türk Sporu için mühim bir yer tutmuyordu ? Neler olmuştu ? Hangi küçük sebeplerden dolayı 1957 yılı Türk sporun da evvelki yıllardan farksızdı ? Sporumuza bir türlü yerleşmeyen "modern zihniyet" aranması gereken ilk sebep miydi? Herhalde değildi. Olanların ışığı altında bir arama yapılırsa görülecekti ki, sporun her kolunda bir alfabe manzarası dahi göstermeyen çalışmalar, üzerinde bir zihniyet veya sistem tartışması yapılmayacak kadar geriydi. Türk Sporu, muasır dünya sporunun dev adımlarla yaptığı ilerlemeye katiyen ayak uyduracak durumda değildi. Sporu fertlerin başarılarından uzaklaştırarak cemiyetin muvaffakiyeti haline getirenler zaman zaman Türk Sporcuları hakkında mühim açıklamalarda bulunmuşlardı: "Türkler ferden üstün, kabiliyetli sporculardır. Ancak uygun olmayan çalışmalar, ekip, sporlarında ki sistemsizlik sonunda başarıdan uzaklaşmaktadırlar" demişlerdi. Halâ usul hakkındaki kavgalar, bazı ahlâk münakaşaları, teşkilâtsızlık veya şahsi kaprislerin zararlı tesirleriyle mücadele eden Türk Sporu, bu son yıl içinde de en ufak bir adım atamamış, başarı gibi görü nen bazı "tefsir" ler hariç, bitmiyen bir "çekişme" den ileri gidememişti. İşte son yılın vakaları.

1957 de Türk Futbolu, grafik olarak muhakkak bir iniş eğrisi çizmişti. Esasen kurulmamış Türk Futbol mektebinin ihtiyaçlarda görülen eksikliğinden sonra, alaylı futbolcular ve alaylı idareciler elinde kalan futbolumuz, sadece İstanbulda ileri görünmüş, manasız yere reddedilen bazı millî maçlarla, kulüplerin teşkilât üzerindeki elle tutulan baskıları sonunda teşkilât, idari selâhiyetlerini ve kuvvetini adeta kaybetmiş, Dünya Kupasına iştirak hakkı elden gitmiş, Hakem meselesi futbolumuzu kemiren iri bir kurt olarak büyümüş, tribünleri her harekete küfür eden bilgisiz **seyirciler doldurmağa** devam etmiş, profesyonellik talimatnamesi keskin bir kılıç hüviyetinden kurtulmamış, ekipler teknik olarak takım oyunundan çok fert başarılarına dayanmak yolunu tercih etmiş ve Türk futbolu, Avrupada , zaten olmayan notunu gene kazanamamıştı. Millet olarak çok güvendiğimiz ve başarılarına alıştığımız Güreş Sporu ise 1957 senesini bir teşkilât kavgası olarak geçirmişti. Dünya Güreş piyasasının büyük ismi Vehbi Emre bu yıl içinde, Türk teşkilâtından ayrılmış, Türk Güreşinde büyük bir **başarı** payı olan **Nuri** Boytorun gene bu yıl içinde Türk Güreşçilerinin başına getirilmemişti. **Dünya** minderlerindeki hakimiyetimizi elde etmek için büyük çalışmalara

Engin Ünal

Türkiye için rekor!

girişen Rusların, Olimpiyatlarda ve Dünya Şampiyonasında gösterdikleri cidden tehlikeli duruma karşılık tedbir düşünecek yerde bir iç bünye kavgasına giren Güreş teşkilâtı İlerde hasıl olacak "müthiş" vaziyetler için şimdiden mesuliyet payını hazırlamıştı. Bünyesine Fenerbahçe - Galatasaray rekabeti girdikten sonra talihsiz bir ilerleme gösteren Türk Basketbolunun bu ilerlemesi, davul ve zurnaların ışığı altında tribünlere inhisar etmiş, Türk Basketbolu Avrupa Şampiyonasında bütün iddialara rağmen final grubuna dahi çıkamamış, 1 numaralı Basketbolcumuz Yalçın Granit basketbolu bırakmıştı. Türk Basketbolcuları Viyana seyahatlerinde görülmemiş disiplinsizlik örnekleri vermişlerdi. Teşkilât kifayetsiz görünmüş ve yeni kaideler, bu sporumuzda "fundernental" problemi hal edilmezse yıkıcı tesirler yapacağı anlaşılmıştı. 1957 Ölü Türk Atletizmi için de ölü yıllarından biri ol maktan ileri gitmemişti. Bu kolda müspet veya menfi en ufak bir kıpırdanma olmamış ve Türk' Atletizminin hakikaten öldüğüne inanmak icabetmişti. Aynı durumda olan ve an cak bir iki turnuva ile yaşadığını ispata çalışan Türk Boksu Avrupalı rakipleri ile boy ölçüşecek durumda olmadığını Prag ve Ankârada gösterdikten başka, teşkilât hakkında olagelen daimi şikâyetler gençlerin artık bu spordan uzaklaştıklarım da anlatmıştı.

1957 yılında tok bir spor kolu, teşkilâtsız ve yersiz olduğu halde mevsimin verdiği kolaylıkla hayli hareketli görünmüştü. Bu kol yüzmeydi. Bir günde peşpeşe on, bir mevsimde elli defa Türkiye rekoru tâzeliyen Engin Ünal, Selma Hassan veya Yılmaz Özüak gibi gençler "Havuzsuz Türk Yüzücüleri" olarak başarı kazanmışlardı.Ancak, deniz suyunda elde ettikleri ve yalnız kendilerine mahsus şampiyonluklar, Avrupalı rakipler karşısında veya enternasyonal havuzlarda yapılmadığı için bir sportif değer taşımıyordu. Kendi kendilerine çalışarak yetişen Türk Yüzücülerini dış piyasada her hangi bir deneme yarışına yollamayan teşkilât aynı zamanda 50 metre veya 55 yardalık beynelmilel ölçülü bir havuzun yapılması için en ufak bir gayret göstermemiş ve bu yönden pek de parlak olmıyan bir not kazanmıştı.

Gazetelerin spor sayfalarını sık sık işgal eden ve yüzmeden aşağı kalmıyarak yüzlerle Türkiye rekoru kıran Haltercilerin şimdilik ne kadar geri oldukları, Tahranda yapılan şampiyonada anlaşılmıştı. Jiri Korble gibi çalışmayı arzulayan, fakat çalışacağı zaman karşısında ne teşkilâtı ne de sporcu bulamayan ehliyetli bir Çekoslavakyalı antrenörü, eksiklikleri basına bildirdiği için kovan Voleybol Federasyonu bu spora son darbeyi indirmiş. Bisiklet ve Hendbol sporları uykularına devam etmiş, sadece bir "orta oyunu" -olarak vasıflandırılacak İstanbul Enternasyonal Turnuvası ile vakit öldüren Tenis meraklıları bir hiç olarak devam eden bu sporu bir "sosyete" haline dökerek modern alâkasızlıklarım göstermiş, Dağcılık ve Atıcılık şahsi gayretlerden jimnastik okul dersi, olmaktan ileri gidememişti.

Bu tablo, dünyada milyonları peşinden sürükleyen modern sporun, Türkiyedeki bir yıllık kışa görünüşüydü.. Bazan maddî zorluklar, bazen hesapta olmayan politik güçlüklerle karşılaşarak yuvarlanıp giden Türk Sporu, sahasız, hocasız ve programsız bir yılım daha kapamaktadır. Yeni yıl yeni ümitler yılıdır. Fakat, herhalde Türk Sporu için değil...

Zatürrie Hakkında Önemli Bilgiler

Doktorunuzun elindeki yeni ilâçlar her on zatürrieliden dokuzunu kurtarabilir!

Dikkatli olun. Bu belirtilerin arkasından zatürrie çıkabilir. Bilhassa ateş, «yatağa girip doktoru çağırınız» demektir!

Fena bir soğuk algınlığı başladığı takdirde doktoru görmeniz elzemdir!

S.: Zatürrie tedavisinde ne yenilikler vardır?

C.: Bugün binlerce zatürrie geçirmiş insan, hayatlarını yeni ilâçlara medyundur. Bu yeni ilâçların yardımı ile, zatürrie vak'alarının ekserisi tedavi edilebilmektedir. Bununla beraber, tedaviye oldukça erken başlamalıdır, zira zatürrie öldürücü bir hastalıktır. Bugün bile, zatürrie zayıf düşmüş, mukavemetsiz bir hastayı yeni ilâçların tesirine vakit kalmadan öldürebilmektedir. Zatürrieyi yenebilmek için, sizi tehdid eden tehlikeyi tanımanız lâzımdır!

S.: Zatürrie kendini nasıl belli eder?

C.: Zatürrie ciğerlerin ciddi bir iltihaplanmasıdır ve çok bulaşıcıdır. Bilhassa müsait bulunduğunuz şu zamanda gelir, sizi bulur.

1 — Üşüdüğünüz ve çok ısındığınız zaman.

2 — Çok yorgun ve bitkin olduğunuz zaman.

3 — Soğuk algınlığı, grip veya bronşit olduğunuz zaman.

4 — Bir ameliyat, kaza veya yaralanma ile zayıf düştüğünüz zaman.

Zayıf düşmüşseniz ve ateşiniz de yükseliyorsa hayatınız, hemen doktor çağırmakla kurtulabilir.

S.: Zatürrie'yi yenmenin 3 şartı nedir?

C.: Eğer üstüste aksırma geliyorsa, soğuk algınlığı başladığını anlayıp şu üç kaideye riayet ediniz.

(1) Mümkünse yatağa giriniz. (2) Bol miktarda su, meyva suları, süt içiniz, (3) Doktorunuza baş vurunuz. Zatürrie sizi haftalarca yatağa düşürür ve pahalıya mal olur. Ayrıca hayatınız da tehlikeye maruz kalır! Zatürrie mikroplarına fırsat vermeyin. Unutmayın ki, soğuk algınlığının arkasından zatürrie gelebilir. En iyi çare yatağa yatmak ve derhal bir doktor çağırmaktır.

● Bu, en mühim sağlık konularına dair hazırlanmış yazılardan bir tanesidir. Bu yazılarda; doktorunuzla tam işbirliğinin, sağlığınızı korumakla kalmayıp, uzun ve sıhhatli bir ömür sürmenizi de nasıl mümkün kılacağını göreceksiniz.